

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Ústav pedagogiky a sociálních studií

Diplomová práce

Bc. Nikola Smutná

Riziková online komunikace a seznamování u žáků středních škol

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Riziková online komunikace a seznamování u žáků středních škol“ vypracovala samostatně a s použitím uvedené literatury a pramenů.

V Olomouci dne 20.6.2023

.....

Bc. Nikola Smutná

Poděkování

Děkuji doc. PhDr. Renému Szotkowskému, Ph.D. za odborné vedení, vstřícný přístup a podnětné rady při zpracování mé diplomové práce. Dále děkuji všem studentům středních škol, kteří se zapojili do výzkumného šetření. V neposlední řadě děkuji mé rodině za podporu po celou dobu studia.

Obsah

Úvod.....	6
Cíle práce.....	8
I. TEORETICKÁ ČÁST	9
1. Komunikace.....	10
1.1. Online komunikace.....	12
1.2. Nástroje online komunikace.....	13
2. Riziková online komunikace	15
2.1 Riziková online komunikace v systému rizikového chování.....	15
2.2 Seznamování na internetu	17
2.3 Vybraná rizika online komunikace a seznamování	18
2.3.1 Sexting	19
2.3.2 Revenge porn.....	22
2.3.3 Webcam trolling	23
2.3.4 Sextortion	25
2.3.5 Kybergrooming.....	26
3. Žák střední školy ve vztahu k rizikové online komunikaci.....	29
3.1. Vývojová charakteristika žáka střední školy ve vztahu k rizikové online komunikaci	29
3.2. Žák střední školy a riziková online komunikace	32
4. Primární prevence rizikového chování	34
4.1. Primární prevence rizikového chování na úrovni státu	35
4.2. Primární prevence rizikového chování na úrovni školy	37
4.3. Preventivní aktivity a projekty rizikové online komunikace a seznamování	39
II. EMPIRICKÁ ČÁST.....	41
5. Zhodnocení aktuálního stavu zkoumané problematiky.....	42
6. Výzkumné šetření.....	44
6.1. Cíle a otázky výzkumného šetření.....	44

6.2.	Výběr vzorku do výzkumného šetření	45
6.3.	Metoda výzkumného šetření	47
7.	Výsledky výzkumného šetření	49
8.	Diskuse a zhodnocení výsledků výzkumného šetření	63
Závěr	67
Seznam použité literatury a zdrojů	69
Seznam zkratk	76
Seznam tabulek a grafů	77
Seznam příloh	79
ANOTACE		

Úvod

Žijeme v době, kdy prostřednictvím internetové komunikace svět cestuje k nám, i když my zůstáváme na místě. Neustále se rozvíjející moderní technologie obklopily náš život a staly se nepostradatelnými. Málokdo si dokáže představit žít bez chytrého telefonu, počítače nebo internetu. Pokrok je znát na každém kroku, ale ne všechny pokroky sebou přináší jen pozitiva.

V této diplomové práci jsme se zaměřili na stinnou stránku komunikace přes internet. Přesněji na rizika, která sebou online komunikace a seznamování na internetu přináší. Cílovou skupinu tvoří žáci středních škol, kteří jsou z mého pohledu v této oblasti jednou z nejzranitelnějších skupin. Protože si zrovna prochází obdobím dospívání, plného bouřlivých změn a komplexní proměnou osobnosti. Mimo jiné jsou v tomto období mnohem náchylnější k psychopatologiím a celkově mají největší předpoklad, že se zapojí do rizikového chování. Zároveň se v této životní etapě odpoutávají od rodiny, navazují nové diferencovanější vztahy a experimentují s vlastní sexualitou.

K navazování nových vztahů používají komunikační nástroje jako chaty, videohovory, instant messaging a další. Bohužel si většina z nich plně neuvědomuje rizika, které sebou seznamování přes internet přináší. Nejen že za obrazovkou se může skrývat naprosto jiná osoba, než za kterou se vydává. Ale také se mohou žáci stát obětmi sextingu, webcam trolingu a dalších rizik, které mohou mít fatální dopad na jejich život.

O tuto problematiku jsem se začala zajímat již během bakalářského studia, kdy jsem se účastnila přednášky o rizikových jevech internetové komunikace. A protože se často setkávám se studenty středních škol a mám k nim blízko, zaměřila jsem tuto práci právě na ně. V rámci výzkumného šetření pak budeme zjišťovat výskyt rizikové online komunikace a seznamování přes internet u vybraných žáků střední škol.

Z mého pohledu sociálního pedagoga je velmi důležitá v této oblasti primární prevence, díky které lze předejít vzniku rizikového chování. Proto budeme u žáků zjišťovat také jestli se zúčastnili nějaké preventivní aktivity a zda vůbec vnímají rizikovost online komunikace.

Teoretická část práce nám dává vhled do celého tématu a je logicky rozčleněna do čtyř kapitol. V první kapitole se věnujeme komunikaci. Blíže zkoumáme verbální komunikaci v online prostředí. Také zde uvádíme portály, přes které lze komunikovat online.

Druhá kapitola je specificky zaměřena na rizika online komunikace. Abychom těmto rizikům porozuměli, definovali jsme nejprve rizikové chování a s ním související pojmy.

Následně jsme zařadili online komunikaci do celého systému rizikového chování. Podkapitola se věnuje čistě seznamování na internetu. Jsou zde uvedeny důvody proč se žáci seznamují přes internet. Také se zmiňujeme jak o pozitivních, tak negativních dopadech komunikace s neznámými lidmi. Poslední podkapitola přináší konkrétní rizika online komunikace a seznamování. Podrobněji zde rozebíráme sexting, revenge porn, webcam trolling, sextortion a pro úplnost zmiňujeme i kybergrooming.

Třetí kapitola se soustředí na cílovou skupinu naší práce, jimiž jsou žáci střední školy. Na začátku jsme stanovili věkové rozmezí žáků a představili je z hlediska vzdělávacího systému ČR. První podkapitola je věnovaná jejich vývojové charakteristice. Druhá zařazuje žáka střední školy do kontextu online komunikace. Blíže se zde věnujeme specifickému chování žáků na internetu, jejich touze po seznamování, ztrátě zábran apod.

Poslední kapitola teoretické části popisuje primární prevenci. Podrobněji se zaměřujeme na primární prevenci rizikového chování na úrovni státu a na úrovni školy. Za prevenci ve škole nese mimo ředitele zodpovědnost také školské poradenské pracoviště, do něhož jsme zahrnuli i pozici sociálního pedagoga, který může být v této oblasti velmi nápomocný. Nezapomněli jsme zmínit i příklady preventivních aktivit a projektů, jež jsou cílené na rizikovou online komunikaci a seznamování.

Empirická část vychází z teoretického vymezení této práce a je zahájena pátou kapitolou, která hodnotí aktuální stav zkoumané problematiky. Zmiňujeme zejména aktuální výzkumy, které byly inspirací pro náš výzkum. V šesté kapitole se již věnujeme samotnému výzkumnému šetření, ve kterém si definujeme výzkumné otázky, hypotézy, specifikujeme výběr vzorku a popisujeme metodu a nástroj výzkumného šetření. Výsledky, jež byly zjištěny pomocí kvantitativně orientovaného výzkumného šetření s použitím dotazníkové techniky, objasňuje sedmá kapitola. V osmé kapitole je hodnotíme a porovnáváme s předchozími výzkumy.

Cíle práce

Hlavním cílem diplomové práce popsat rizikovou online komunikaci u žáků střední školy a zjistit výskyt rizikové online komunikace a seznamování u vybraných žáků středních škol. Cíl práce bude plněn na základě dílčích cílů teoretické a empirické části.

Další cíle teoretické části:

- Vysvětlit komunikaci a online komunikaci.
- Popsat rizika online komunikace ve vztahu k tématu práce.
- Popsat žáka střední školy ve vztahu k online komunikaci a seznamování.
- Představit primární prevenci vztahující se k rizikům online komunikace a seznamování.

Dílčí cíle empirické části:

- Zhodnotit aktuální stav výzkumů souvisejících s rizikovou online komunikací a seznamováním žáků.
- Zjistit výskyt vybraných rizik online komunikace u vybraných žáků střední školy.
- Odhalit, které sociální sítě a online služby využívají vybraní žáci střední školy.
- Odhalit, zda se vybraní žáci střední školy seznamují přes internet s neznámými lidmi.
- Prozkoumat, jestli vybraní žáci střední školy absolvovali preventivní besedu zaměřenou na rizika online komunikace.
- Odhalit, jak vnímají vybraní žáci střední školy rizikovost online komunikace a seznamování přes internet.

Konkrétní cíle výzkumného šetření jsou stanoveny v podkapitole 6.1.

I. TEORETICKÁ ČÁST

Teoretická část se skládá ze čtyř kapitol. V **první** kapitole se zaměříme na nadřazený pojem našeho tématu a to komunikaci, protože online komunikace, kterou si zde také blíže popíšeme, se vyvinula z běžné komunikace díky internetu. Uvedeme i portály sloužící k online komunikaci. Ve **druhé** kapitole se budeme zabývat rizikovou stránkou online komunikace, k níž se vztahuje téma naší práce a následný výzkum. Zaměříme se na seznamování na internetu, sexting, revenge porn, webcam trolling, sextortion a kybergrooming. **Třetí** kapitola představí žáka střední školy ve vztahu k rizikové online komunikaci a seznamování přes internet. Závěr teoretické části, **čtvrtá** kapitola, se věnuje primární prevenci sloužící k minimalizaci projevů rizikové online komunikace a seznamování.

1. Komunikace

Abychom získali komplexní pohled na problematiku rizikového chování a seznamování je vhodné hned na začátku definovat nadřazený pojem – komunikace. Uvedeme, kdo se podílí na komunikačním procesu. Rozlišíme si verbální a neverbální komunikaci. Krátce shrneme rozvoj internetu a s ním internetové komunikace. A zmíníme i aktuální stav využívání internetové komunikace v České republice.

Obecná definice pojmu komunikace neexistuje. Jednotliví autoři definují komunikaci podle svého zaměření. Paulík (2007, s.5) vymezuje komunikaci ve dvou smyslech: „v širším smyslu **sdílení** (*latinsky communicare znamená činit něco společným, něco společně sdílet a původní význam slova communicatio znamená společnou účast. Přitom jde o něco více než o sdělování obsahů, je zde zahrnut společný podíl a účast na něčem, společenství spojené s dáváním a přijímáním*“ a „v užším smyslu **výměnu informací** (předávání zprávy)“. Kasalová (2012, s.4–5) definuje komunikaci v širším slova smyslu jako pojem, který se: „**netýká pouze výměny informací mezi lidmi, ale týká se i výměny informací mezi živými a neživými organismy**“. Pro komunikaci čistě mezi lidmi užívá Kasalová (2012) pojem **sociální komunikace**. Hrubošová (2011, s.6) komunikaci chápe jako: „**proces dorozumívání mezi osobou sdělující (komunikátorem) a osobou sdělení přijímající (komunikátorem)**“.

Pro účely naší práce shrneme definice uvedených autorů. Budeme dále pracovat s tím, že komunikace je **výměna informací mezi osobou sdělující a osobou přijímající**. Komunikace je součástí vzájemného působení mezi lidmi = **interakce** (Paulík 2007).

Na **komunikačním procesu** se dle Paulíka (2007) **podílí sdělující osoba**, která zahajuje komunikační akt s určitým záměrem. Dále **obsah**, který může být mluvčím záměrně redukován. **Kanál**, jako cesta, po níž je informace sdělována s použitím různých prostředků (verbální, neverbální). Zde se mohou uplatnit různé způsoby přenosu informací od bezprostředního ústního sdělování po používání prostředků jako písmo, telefon nebo počítač. Schneiderová (2017) dodává, že komunikačním kanálem mohou být i taktilní prostředky, tedy vzájemné doteky apod. **Kód**, systém znaků a pravidel pro zprostředkování přenosu informací. V lidské komunikaci se nejčastěji jedná o jazyk. Podílí se i **komunikační prostředí** a **kontext komunikace**, který jí dává celkový rámeček.

Komunikace je **obousměrná**, důležitá je proto **zpětná vazba** (někdy také feedback) (Hrubošová 2011). Ta může odesílatele informovat o tom, že příjemce sdělení porozuměl. Bude reagovat požadovaným způsobem, buď že potřebuje další informace nebo souhlasí

či nesouhlasí apod (Vymětal 2008). Zpětná vazba se dle Schneiderové (2017) může realizovat přímo, okamžitě, synchronně, nebo asynchronně (s časovým odstupem).

Z praktického hlediska se komunikace rozlišuje na **verbální** a **neverbální** (Paulík 2007). „*Verbální komunikací se rozumí vyjadřování pomocí slov prostřednictvím příslušného jazyka*“ (Kasalová 2012, s.17). Janoušek (2015, s.10) přináší pro naši práci vhodnější a podrobnější definici, kdy **verbální komunikaci** chápe jako: „*specificky lidský proces a jev patřící k podstatným charakteristikám lidského jedince i lidského společenství*“. Vymezuje ji dále na: „*specifickou formu spojení mezi lidmi, a to jednak prostřednictvím předávání a přijímání verbálních významů, jednak prostřednictvím jejich sdílení či nesdílení*“ (Janoušek 2015, s.10).

Neverbální komunikace je komunikace **beze slov**. Umožňuje přenášet postoje a emocionální vztahy a někdy může vystupovat i samostatně (Hrubošová 2011). Paulík (2007, s.12) definuje neverbální komunikaci jako: „*výměnu informací zprostředkovanou neязыkovými prostředky tedy uplatňující extralingvistické prostředky*“. Tato komunikace tvoří dle Hrubošové (2011) 55 % účinku komunikačního aktu. Kasalová (2012) doplňuje, že zbylých 38 % závisí na paralingvistice (hlasovém kontextu) a jen 7 % na obsahu verbálního projevu.

Komunikaci mezi lidmi lze rozdělit na tři druhy **ústní, písemnou a vizuální** (Kasalová 2012). Vzhledem k tomu, že se v naší práci zabýváme online komunikací, bude nás zajímat převážně **písemná** forma komunikace (zprávy) a případně **vizuální** forma (fotografie, videa).

Díky internetu se komunikace mezi lidmi výrazně usnadnila a zrychlila. **Internet** se zrodil v americkém Pentagonu v roce 1969 a jeho původní cíle nebyly nijak rozsáhlé. Měl dát vědcům pracujících na vojenských kontraktech možnost, aby v různých oblastech USA spojili své prostředky. Dodatečně pak tvůrci vymysleli způsob **posílání vzkazů elektronickou poštou** (e-mail). Z výzkumných laboratoří a univerzit se začal internet šířit i do domácích osobních počítačů a vstoupil do fáze explozivního růstu. Od roku 1985 roste asi o 200 % ročně (Giddens 1997).

Dle výsledků výzkumného šetření Weichetové (2020), v České republice využívá informační a komunikační technologii 81 % dospělých osob. „*Z mladších ročníků a z ročníků ve středním věku jsou na internetu už téměř všichni – mezi studenty je to již 100 % a z pracujících 96 %*“ (Weichtová 2020, s.41). Na tuto statistiku měla dopad i pandemie koronaviru, díky které přecházeli školy na distanční výuku. Výzkum ukázal také meziroční zvyšování komunikace pomocí mobilních telefonů a přes internet. 48 % dospělých osob

telefonovalo přes internet, 60 % využívalo posílání zpráv přes chatovací služby a 77 % posílalo e-maily.

Tato kapitola sloužila jako úvod ke komunikaci na internetu. Představili jsme si základní definice a informace o komunikaci obecně. Shrnuli jsme počátky internetové komunikace a uvedli statistiku využívání internetu v České republice. V další kapitole navážeme na již zmíněnou internetovou komunikaci a blíže si ji rozebereme.

1.1. Online komunikace

Podkapitola navazuje na informace z předchozí kapitoly a blíže zkoumá online komunikaci, která spadá do verbální komunikace. Blíže si představíme základní typy. Nastíníme zde výhody a nevýhody online komunikace a podrobněji si popíšeme disinhibiční efekt, který je v online světě typický.

Jak jsme již zmínili, vzhledem ke zpětné vazbě můžeme rozlišit dva typy online komunikace neboli komunikace přes internet. První typ je **asynchronní** komunikace, která nevyžaduje okamžitou reakci adresáta. Pokud tedy potřebujeme bezprostřední reakci je vhodnější volit **synchronní** komunikaci, která probíhá přímou interakcí. Jedná se například o hovor nebo chat. Můžeme se také setkat s rozlišením na **online a offline podobu**. U online jsou přítomni dva nebo více účastníci v tutéž chvíli. U druhé offline podoby, jde o asynchronní komunikaci, která neprobíhá v reálném čase (Jindra et al. 2021).

Verbální komunikace v online prostředí probíhá za využití **digitálních médií** jako počítač, tablet, mobilní telefon apod. Díky tomu **postrádá prostředky pro sdělování emocí, situací a snah**, což může být velkou **nevýhodou** (Nakonečný 2009). Janoušek (2015) uvádí na druhou stranu také **výhodu**, kdy dle něj obrazovka počítače sice na jedné straně emoce tlumí a je vzdálenější bezprostřednímu prožívání, ale na straně druhé nám umožňuje **anonymní i neanonymní projev emocí**. Emoce mohou být pozitivní, negativní a bez zábran.

Pokusem, jak nahradit neverbálno v online světě charakterizuje Šmahel (2003) **emotikony** neboli smajlíky. Díky nim lze alespoň částečně vyjádřit mimiku. Podobně lze využít také fotografie. U **selfie** (autoportrétu) lze přičíst i funkci **sebeprezentační**, protože vyjadřují identitu jedince. V online komunikaci je také typické využívání zkratk a akronym, které jsou většinou v anglickém jazyce (Kopecký et al. 2021).

Dle Garzy (2002) internet transformuje tělesnost, časovost, prostorovost a sociálnost lidské zkušenosti. Vyžaduje určité **odtělesnění zkušenosti**. Svět je zde odrýván zrakem

a sluchem a tělesné smysly jako hmat, chuť a čich zůstávají stranou. Smazává se tak rozdíl mezi tělesnou a virtuální přítomností. S tím souvisí změněné pojetí prostorovosti a časovosti. V internetovém prostředí se prostorová vzdálenost stává irelevantní. Janoušek (2015) dodává, že v internetu převládá přítomnost nad minulostí i budoucností.

Dominantním znakem online komunikace je **disinhibiční efekt** neboli ztráta zábran v jejím rámci (Kopecký et al. 2021). Díky **anonymitě** můžou mít komunikující pocit, že za své chování na internetu, nenesou zodpovědnost. Typické je prohlášení „*To nejsem já, kdo se na tam takto chová*“ (Vybíral 2009, s. 276).

Suler (2004), popsal **šest faktorů**, které jsou příčinou vzniku disinhibičního efektu. První je **disociativní anonymita**, která vychází z potřeby člověka zastírat některé nebo všechny rysy jeho identity. Druhý faktor jsou **solipsistické introjekce**, kdy komunikující přiřazuje protějšku v komunikaci rysy a vlastnosti, které jsou odrazem jeho vlastních představ. Třetí **disociativní představivost** se projevuje tak, že se člověk chová nezodpovědně, bez zábran a bez svědomí. Myslí si, že ho nikdo nesleduje a může se tak vydávat za někoho jiného. Následně v realitě popírá, že to byl on, kdo se tak choval. Čtvrtým faktorem je **neviditelnost**. Vychází z možnosti částečného nebo úplného utajení identity v online komunikaci, kde komunikující nemusí kontrolovat svůj nonverbální projev. Společně se ztrátou zábran dochází ke zvětšení účinku disinhibičního efektu. Pátý je **asynchronicita** neboli zpožděná odpověď na probíhající komunikaci. Pro komunikující přináší pocit bezpečí díky časové prodlevě, která jim umožňuje si odpověď beze strachu rozmyslet. Poslední šestý faktor **neutralizace statusu**, stírá rozdíly mezi lidmi bez ohledu na jejich věk, pohlaví, postavení nebo majetek. Tím se nabízí pro všechny uživatele rovnocenné příležitosti (Kopecký et al. 2021).

Tato podkapitola se blíže zaměřila na online komunikaci. Dozvěděli jsme se její dva typy, výhody a nevýhody. Protože komunikace přes internet spadá pod komunikaci verbální, představili jsme, čím lze alespoň částečně nahradit neverbální stránka. Blíže jsme si popsali disinhibiční efekt a šest faktorů, které vedou k jeho vzniku. V následující podkapitole si představíme nástroje pro komunikaci na internetu.

1.2. Nástroje online komunikace

Ke komunikaci na internetu se používají různé **nástroje**. V této kapitole si představíme základní **online** nástroje, které se blíže vztahují k našemu tématu a žákům střední školy.

Základem pro komunikaci s ostatními je mobilní telefon, pomocí něho lze volat a posílat SMS a MMS zpráv. Dále „*mezi základní nástroje online komunikace patří i e-mail*“ (Jindra et

al. 2021, s.2). Dle Kožíška et al. (2012) patří mezi nejvýznamnější nástroje chaty, instant messaging, internetové volání a již zmíněné e-mail.

Chaty nabízí komunikaci s více lidmi najednou a anonymitu. Komunikující se často skrývají za přezdívkami, které reprezentují jejich identitu v chatu (Subrahmanyam 2006). **Instant messagingy** slouží k posílání zpráv online v reálném čase jsou to tzv. synchronní komunikace (Šefčíková 2015).

V dnešní době se online zprávy nejčastěji posílají přes **sociální sítě**. Dochází tím ke kombinování více nástrojů do jedné aplikace. Příkladem sociálních sítí je **Facebook, Twitter, LinkedIn, Instagram, YouTube, Snapchat a TikTok**. Na těchto sítích mohou lidé komunikovat se svými přáteli, rodinou nebo kolegy. Oblíbeným místem na internetu jsou i diskuzní fóra a chaty. Zde se řeší nejrůznější témata, které lidé mohou komentovat (Jindra et al. 2021).

Internetové volání lze provozovat například pomocí programu **Skype**, který umožňuje zdarma také zasílání zpráv a videohovory (Kožíšek et al. 2012). Další aplikace, ze kterých lze vést videohovor jsou například **Viber, Google Meet, Jitsi Meet a Zoom** (Jindra et al. 2021).

Mezi oblíbené služby patří i **Omegle**, pomocí níž lze neomezeně anonymně videochatovat i bez nutnosti zakládat si vlastní účet. Tato služba umožňuje propojit se s náhodně zvoleným uživatelem, se kterým lze následně neomezeně chatovat. Párování probíhá například podle příslušnosti k univerzitní koleji, dle zájmů apod. Chat je sice částečně monitorován a filtrován, přesto však uživatelé mohou narazit i na nevhodný obsah. Hlavně vzhledem k anonymitě je pro dospívající uživatele velmi přitažlivý. Používají ho k nezávazné komunikaci, a to včetně komunikace o sexuálních tématech. Podobně fungují také další služby jako **Tinychat** nebo **Whisper** (Kopecký 2018).

Dle výzkumu (Kopecký a Szotkowski 2017) je nejoblíbenější internetová služba využívaná dětmi **YouTube**. Dále pak Facebook, E-mail, SMS/MMS, Facebook Messenger, Instagram, Skype, Snapchat, WhatsApp Messenger, Viber, Twitter a další.

Díky předchozím kapitolám jsme získali základní přehled o komunikaci a online komunikaci. V další kapitole si blíže specifikujeme rizikovou online komunikaci. Nejprve ji zařadíme do systému rizikového chování a poté uvedeme vybraná rizika.

2. Riziková online komunikace

V této kapitole se podrobněji zaměříme na rizika, která sebou online komunikace přináší. Nejprve si zařadíme rizikovou online komunikaci do systému rizikového chování. Poté si specifikujeme seznamování přes internet. Následně představíme vybraná rizika online komunikace a seznamování, které se nejvíce vztahují k naší cílové skupině, jimiž jsou žáci střední školy. Jedná se zejména o sexting, revenge porn, webcam trolling, sextortion a okrajově zmíníme také kybergrooming.

2.1 Riziková online komunikace v systému rizikového chování

Abychom porozuměli online komunikaci a seznamování žáků, je důležité na ni nahlížet z pohledu rizikového chování. Proto si nejprve definujeme rizikové chování a s ním související základní pojmy. Navážeme zařazením online komunikace do systému rizikového chování.

Vzhledem k různým teoretickým východiskům či zdůrazňováním sociálního, zdravotního, nebo normativního kontextu panuje nejednotnost terminologie rizikového chování (Sobotková 2014). Procházka (2012, s.133) označuje pojmem **rizikové chování** „*takové vzorce chování, v jejichž důsledku může docházet k prokazatelnému nárustu výchovně vzdělávacích, zdravotních, sociálních a dalších rizik, a to jak pro jedince, tak pro společnost*“. Sobotková (2014), tuto definici rozšiřuje zahrnutím dalších typů chování od extrémních projevů běžného chování po chování na hranici patologie (Sobotková 2014).

Pro účely naší práce budeme vycházet z definice Miovského et al. (2015b, s.161). Dle nich pojem **rizikové chování**: „*zahrnuje rozmanité formy chování, které mají negativní dopady na zdraví, sociální nebo psychologické fungování jedince anebo ohrožují jeho sociální okolí, přičemž ohrožení může být reálné nebo předpokládané*“.

V oficiálních dokumentech, které určují koncepci školní prevence na státní i krajské úrovni se můžeme setkat s pojmem **sociálně patologické jevy**. Této jevy jsou vždy pro společnost nebo jednotlivce negativní (Fischer a Škoda, 2014). S novou koncepcí *Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy* (dále MŠMT) se od poloviny roku 2010 stal klíčovým pojem **rizikové chování** (Procházka 2012). Šafářová (2002) mluví o dalších pojmech označující formy chování, které jsou kulturně či společensky nepřijatelné až zakázané jako delikvence, problémové chování, predelikventní jednání a poruchy chování. Sobotková (2014) k nim přidává: agresivní chování, antisociální chování, abnormální chování, asociální chování, disociální chování, delikvenci, kriminální chování, maladaptivní chování, návykové chování, nepřizpůsobivé chování a sociálně patologické jevy. Upozorňuje rovněž na nadřazenost pojmu

rizikové chování, k pojmům problémové, asociální, delikventní, antisociální a disociální. Jejichž podstata se skrývá v biologických, sociálních či psychologických příčinách nebo v jejich kombinacích.

Pojem **sociální patologie** je předmětem studia mnoha oborů, jako je sociologie, sociální pedagogika, speciální pedagogika, psychologie, kriminalistika, lékařství a právo. Díky tomu, můžeme na sociální patologii nahlížet z různých úhlů vycházejících z jejich primárního zaměření. Dle Procházky (2012) je společným znakem pojem **jev**, tedy něco, co existuje mimo nás, jeví se a vyvolává pocit ohrožení ze své existence. Sociální patologie se zabývá zákonitostmi takových způsobů chování, které společnost hodnotí jako nežádoucí, protože porušuje její morální, právní nebo sociální normy (Hrčka 2001). Fischer a Škoda (2014) označují sociální patologii všechny abnormální, nezdravé a obecně nežádoucí společenské jevy. Také upozorňují, na časté zaměňování s pojmy sociální deviace a sociální dezorganizace jejichž definice se liší. Jevy, které jsou označovány jako deviantní, nejsou vždy i patologické. Jak jsme již zmínili sociálně patologické jevy jsou vždy pro společnost nebo jednotlivce negativní, což pro deviantní jevy neplatí.

V Národní strategii primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2019–2027 (MŠMT 2019, s.6) nalezneme základní formy rizikového chování, které jsou uvedené i v *Metodickém doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů*. (MŠMT 2010, s.1). Jedná se následující **rizikové projevy**:

1. agrese, šikana, **kyberšikana a další rizikové formy komunikace prostřednictvím multimédií**, násilí, vandalismus, intolerance, extremismus, antisemitismus, rasismus a xenofobie, homofobie,
2. záškoláctví,
3. závislostní chování, užívání všech návykových látek, netolismus, gambling,
4. rizikové sporty a rizikové chování v dopravě, prevence úrazů,
5. spektrum poruch příjmu potravy,
6. negativní působení sekt,
7. **sexuální rizikové chování**

Můžeme si všimnout, že do projevů rizikového chování MŠMT zahrnuje kyberšikanu a další rizikové formy komunikace prostřednictvím multimédií a sexuální rizikové chování. Všechny tyto projevy úzce souvisí s online komunikací a seznamováním na internetu. Blíže se jim budeme věnovat v následujících kapitolách, kde si je podrobněji rozebereme.

Sobotková (2014), považuje za rizikové chování záškoláctví, lhaní, agresivitu, agresivní chování, šikanu, kyberšikanu, násilné chování, obecně kriminální jednání, vandalismus, závislostní chování, **rizikové chování na internetu, rizikové sexuální chování**, extrémně rizikové sporty, hazardní aktivity, užívání anabolik a steroidů, rizikové chování v dopravě, nezdravé stravovací návyky, extremismus, xenofobii, rasismus, intoleranci a antisemitismus. Tímto jsme si znovu ověřili, že online komunikace a seznamování na internetu patří pod rizikové chování.

Pražské centrum primární prevence (PCPP) upozorňuje, že do **oblasti rizikového sexuálního chování se nově řadí také trendy realizované prostřednictvím technologií**. Jedná se o **zveřejňování svých intimních videí nebo fotografií na internetu, zasílání svých intimních materiálů přes mobilní telefon, zvýšenou konzumaci pornografie před 15. rokem života a zasílání nevyžádaného erotického obsahu a pornografie dalším osobám**.

Díky této kapitole jsme získali základní přehled o rizikovém chování a ověřili jsme si, že online komunikace spadá do jejího systému. V dalších podkapitolách si blíže specifikujeme důležitou součást komunikace na internetu, kterou je seznamování. Také si představíme vybraná rizika, které sebou online seznamování a komunikace přináší.

2.2 Seznamování na internetu

Online prostředí je často využíváno pro seznamování. Lidé si hledají nejen přátele ale i partnery. V této kapitole uvedeme důvody, proč se lidé seznamují na internetu a představíme si, jak pozitivní, tak negativní dopady seznamování přes internet.

Co se týče **seznamování**, je online svět dle Janouška (2015) ideální proto, že umožňuje **vytvářet uspokojivé sociální vztahy bez ohledu na fyzický vzhled účastníků**. Také se zde snáze **překonává plachost**. Díky internetu se lze řídit při výběru partnerů vtipem a moudrostí, získávat sociální podporu a využívat již zmíněnou anonymitu k osobnímu sebe odkrývání.

Seznamovací servery nabízejí možnost vytipování ideálního protějšku na základě vyplněných informací (Kožíšek a Písecký 2016). Musíme si, ale vždy uvědomit, že ne všechny informace, které o sobě lidé na internetu tvrdí, jsou pravdivé. Mezi oblíbené seznamovací portály patří **ELITE date, eDarling, Badoo, Štěstí.cz a Seznamte.se a Tinder**.

Mezi hlavní **důvody**, proč se lidé seznamují na internetu patří dle Kožíška a Píseckého (2016) nedostatek času, nedostatek jiných příležitostí k seznámení, ostýchavost a touha zkusit co to přinese. Mladiství nejčastěji zmiňují ostýchavost. Šefčíková (2015) tvrdí, že při online komunikaci mají lidé tendenci sdělovat mnohem více informací než při osobním setkání.

Následkem větší otevřenosti může být zkvalitnění vzájemných vztahů a stimulace jejich dalšího vývoje (Valkenburg a Peter 2007).

„Pro setkávání s neznámými lidmi z internetu se v angličtině používá sousloví *meeting online strangers offline*, někdy pouze kratší **meeting strangers**“ (Dědková 2014, s. 75). Označují se ním dva jevy. První je seznamování a komunikace s neznámými lidmi, která se odehrává na internetu. Druhý je přenesení této interakce do reálného života, tedy osobní setkání tváří tvář.

Komunikace s neznámými lidmi z internetu může mít **pozitivní dopad**, kdy si díky ní rozšíříme sociální okruh, zvýšíme sociální oporu a celkovou životní spokojenost. Při komunikaci prostřednictvím počítače se také můžeme cítit mnohem uvolněněji a komunikovat otevřeněji. Takové chování se označuje jako **online disinhibice**. Větší otevřenost při online komunikaci může zkvalitnit vzájemné vztahy a stimulovat jejich další vývoj (Dědková 2014).

Šefčíková (2015) upozorňuje také na **negativní dopady** komunikace s neznámými lidmi, kterými mohou být zvýšená osamělost, nevyžádané sexuální pobídky a depresivita. Setkání s neznámými lidmi v realitě má své výhody i nevýhody. Velkou nevýhodou, která je největší obavou rodičů jsou fyzická nebo sexuální napadení (Wolak et al. 2010).

Představili jsme si specifika seznamování přes internet. Pozornost jsme věnovali i portálům, díky kterým je možné seznamovat se online. V následující kapitole se zaměříme na vybraná rizika online komunikace a seznamování přes internet.

2.3 Vybraná rizika online komunikace a seznamování

Nyní se zaměříme na rizika, která sebou online komunikace a seznamování přináší. V podkapitolách si podrobněji rozebereme nebezpečné komunikační fenomény, které se typicky vyskytují u naší cílové skupiny. Jedná se o sexting, revenge porn, webcam trolling a sextortion. Zmíníme také kybergrooming, ale vzhledem k jeho velkému rozsahu ho budeme zkoumat pouze okrajově.

S možností online komunikace vznikají rizika, které si mnohdy nechceme připustit nebo si je neuvědomujeme. Kožíšek et al. (2012) tvrdí, že **největším rizikem je sám uživatel a jeho chování na internetu**. Musíme si uvědomit, že vše, co publikujeme na internet může být zneužito. A nemluvíme jen o veřejném sdílení příspěvků, u kterých každý počítá s tím, že si je může kdokoliv přečíst. Bavíme se například i o posílání zpráv, fotek nebo videí do soukromých

chatů, které mnohdy nejsou tak soukromé, jak se na první pohled zdá. Například protože osoba, která sedí za obrazovkou počítače, nemusí být ten sám člověk za kterého se na internetu vydává.

„*Největší riziko, které na internetu podstupujete, je ztráta soukromí*“ (Kožíšek et al. 2012, s.15). Soukromí na internetu, by se dalo přirovnat k iluzi. Cokoliv se dostane na internet, už nejde ve většině případů vrátit. Každý by si měl pečlivě rozmyslet, co a komu sděluje. Vhodné je dávat na internet pouze to, co by nám nevadilo, kdyby viděl každý.

Děti na internetu běžně **komunikují s lidmi, které neznají osobně** (Kopecký a Sztokowski 2017). Tato důvěra, se jim ovšem nemusí vyplatit. Jak radí Kožíšek a Písecký (2016, s.38): „nevěřte každé informaci, kterou na internetu získáte“. Až třetina informací, které lidé uvádí na seznamovacích profilech není pravdivá (Kožíšek a Písecký 2016). Bohužel pravost údajů, lze jen stěží ověřit.

Kožíšek et al. (2012) také upozorňují, na nebezpečí vzniku **závislostí na online komunikaci**. Existují podle nich desítky případů, kdy lidé podlehnou výhodám komunikace přes internet a tráví několik desítek hodin na sociálních sítích nebo chatech.

Tato kapitola představovala úvod k rizikům online komunikace a seznamování. Dozvěděli jsme se, že velkým rizikem je sám uživatel a obecně ztráta soukromí na internetu. V dalších podkapitolách si postupně představíme vybrané jevy, jako sexting, webcam trolling a kybergrooming.

2.3.1 Sexting

V kapitole si definujeme sexting, představíme si jeho možné následky jak pro oběť, tak pro jeho pachatele z hlediska trestního práva. Také si uvedeme základní typy a rozdělení sextingu. A nezapomeneme ani na motivaci, která bývá úzce spojena s dospíváním, a tedy i naší cílovou skupinou.

Sexting je poměrně novodobý fenomén, *označuje „elektronické rozesílání a šíření vlastních sexuálně sugestivních či explicitních materiálů (textových zpráv, fotografií či videí), včetně přijímání materiálů této povahy, k němuž dochází prostřednictvím internetu a mobilních telefonů*“ (Kopecký et al. 2021, s.32). Pojem sexting je skládá ze dvou slov, a to „sex“ a „texting“ (Döring 2014). Jedná se tedy o zasílání textových zpráv, fotografií nebo videí se sexuálním obsahem (Kožíšek a Písecký 2016).

Kožíšek a Písecký (2016) považují sexting za jedno z nejrizikovějších chování. Je rizikový hlavně proto, že oběť **poskytuje potenciálním útočníkům citlivý materiál, který**

může být zneužit k různým formám kybernetických útoků. Jakmile se citlivý materiál dostane na internet, ztrácíme nad ním kontrolu, a to i v případě jeho smazání (Kopecký a Szotkowski 2017).

Pro oběť může mít sexting fatální následky, mezi které řadíme emoční a psychickou úzkost, která může vyústit až v **sebevražedné sklony**. Další riziko představuje **ztráta společenské prestiže a pověsti**. Oběť kvůli tomu může mít problémy se získáváním nebo udržením sociálních vztahů a zaměstnání. Děti mohou být veřejně uráženy a napadány. Sexting se tak může se vzrůstající intenzitou lehce zvrtnout v kyberšikanu (Kopecký a Szotkowski 2017).

Jak jsme již zmínili, nikdy si nemůžeme být stoprocentně jisti, že se citlivý materiál znovu neobjeví na internetu, a to i v případě, že nás osoba, které jsme eventuelně obsah poslali ubezpečí, že se tento materiál nikde nevyskytne. Zasláný materiál **může být kdykoliv zneužit proti nám**. Často se tím sexting spojí s dalšími rizikovými jevy jako třeba s **vydíráním**. V případě, že se obsah dostane do veřejného prostoru je třeba počítat s tím, že životnost podobných materiálů je obrovská a prakticky nejdou smazat. Takové materiály se mnohdy stanou virální a během několika málo hodin „obletí“ celý svět na různých platformách (Kožíšek a Písecký 2016). Jedná se zejména o sociální sítě, jako **Facebook, Facebook Messenger a Snapchat** (Szotkowski et al. 2020).

Rozlišujeme dva základní **typy** sextingu podle toho, jestli se sdílený materiál týká osoby, která jej sdílí a je tedy jeho objektem. V rámci prvního typu **self-sextingu** dochází k posílání vlastních sextů. U **peer-sextingu** jsou posílány sexty někoho jiného, přičemž ke sdílení dochází nejčastěji mezi vrstevníky. V realitě se ovšem tyto dva typy navzájem **prolínají**, protože materiál, který je původně určený jen jedné osobě se dostane do rukou dalším stranám, v čemž spočívá největší riziko (Szotkowski et al. 2020).

Sexting lze také rozdělit na **experimentální** (experimental sexting) a **přitěžující** (aggravated sexting). **Experimentální** znamená že neexistuje důkaz o tom, že by bylo toto jednání normativní. Jedná se o chování, které je u **dospívajících dětí podmíněno potřebou flirtovat, upoutat pozornost vrstevníků, nacházet romantické vztahy a experimentovat se sexem**. Dále se člení na romantický sexting, sexting cílený na vzbuzení pozornosti a ostatní sexting. **Přitěžující** sexting se dělí dle toho, jestli se jej účastní děti nebo dospělí. **Cílem je vždy úmysl ublížit, poškodit oběť, nebo materiál bezohledně zneužit** bez hlavního úmyslu

poškodit oběť. Zde můžeme nalézt souvislost s dalšími rizikovými jevy jako kybergrooming, kyberšikana, kyberstalking apod. (Szotkowski et al. 2020).

Motivace pro realizaci sextingu mohou mít děti různé. Bývá u nich **úzce spojen s dospíváním**. Kopecký et al. (2015) člení sexting na základě motivace do pěti kategorií. V první je **sexting vnímán jako součást romantických vztahů**. Slouží jako nástroj pro projevení vzájemné náklonosti, sympatií, intimity, důvěry a případně jako snaha vyvolat oboustranné vzrušení a působit více sexy. Druhou motivací je **využití sextingu jako nástroje pro potlačení nudy**. Často se tak děje zejména s vrstevníky na sociálních sítích. Ve třetí kategorii **sexting vzniká jako produkt sociálního tlaku**. Většinou ze strany vrstevníků jako spolužáků, partnerů případně kamarádů přes internet, převážně pod záštitou vzájemné důvěry. Ve čtvrté je **sexting jako produkt konzumní společnosti, jako nástroj sebe prezentace**. V současné době je lidská sexualita prezentována velmi otevřeně. Dětem jsou prostřednictvím mediální komunikace předkládány vzory fyzické krásy. Je proto pochopitelné, že dítě se snaží tyto vzory chování napodobovat a nepřijde mu na tomto chování nic nebezpečného a rizikového. V poslední páté kategorii je **sexting jako nástroj pomsty**. Intimní materiál mnohdy slouží jako nástroj k vydírání dítěte nebo útoku na něj, nebo jako pomsta ex partnerů. Szotkowski et al. (2020) dále uvádí jako důvod sextingu **uvolnění sexuální frustrace** u jedinců, kteří chtějí mít sex, ale nemohou, protože nemají partnera, nebo ještě nejsou připraveni na emoce spjaté se sexuálním vztahem či nebyli nikdy sexuálně aktivní. Sexting lze také chápat jako součást **sexuálních experimentů dospívajících** (Anastassiou 2017).

Může být **součástí kybergroomingu, webcam trollingu, kyberšikany, kyberstalkingu a komerčního sexuálního zneužívání** (dětská pornografie). Samotný sexting sice **není zákonem definován jako trestná forma** jednání, ovšem právě ve spojení s již uvedenými rizikovými formami komunikace naplňuje skutkovou podstatu přestupku nebo trestného činu (Szotkowski et al. 2020).

Východiskem ke stanovení právního rámce sextingu dětí nám může být tvrzení, že **osoby starší 15 let mohou mít sex a nedopouští se tím trestného činu**. Při styku se ovšem nesmí natáčet ani fotografovat, protože pak by se podle *Trestního zákoníku* (Zákon č.40/2009 Sb., 2009) dle §192 jednalo o výrobu a nakládání s dětskou pornografií.

Důležité je respektovat normativní právní akt Evropské unie (Evropský parlament a Rada EU, 2011). Podle kterého lze za **dětskou pornografii považovat**:

- i) jakýkoli materiál, který zobrazuje dítě, které se účastní skutečného nebo předstíraného jednoznačně sexuálního jednání,
- ii) jakékoli zobrazení pohlavních orgánů dítěte prvotně k sexuálním účelům,
- iii) jakýkoli materiál, který zobrazuje osobu se vzhledem dítěte, která se účastní skutečného nebo předstíraného jednoznačně sexuálního jednání, nebo každé zobrazení pohlavních orgánů osoby se vzhledem dítěte k prvotně sexuálním účelům,
- iv) realistické obrázky dítěte, které se účastní jednoznačně sexuálního jednání, nebo realistické obrázky pohlavních orgánů dítěte k prvotně sexuálním účelům.

V České republice tedy platí **právní paradox, kdy dítě starší 15 let může mít sex, ale nesmí se při něm fotografovat či natáčet**. Samozřejmě poté záleží na konkrétním případě, policii a soudním znalci. **Paradox dítě chrání před psychickou újmou spojenou s dospíváním v adolescenci**. Protože i když je ve věku 15 let fyzicky zralé na sex, nemusí být schopno nést následky spojené například s rozšířením jeho intimních fotografií v online prostředí (Kopecký a Szotkowski 2019).

Z pohledu trestního práva (Zákon č.40/2009 Sb., 2009) můžeme nalézt několik trestních činů, ve kterých figuruje sexting ve formě fotografií či videí. Jedná se o **paragrafy**: § 185 *pohlavní zneužití*, §186 *sexuální nátlak*, § 187 *pohlavní zneužití*, § 192 *výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií*, § 193 *zneužití dítěte k výrobě pornografie*, § 193a *účast na pornografickém představení a případně §193b navazování nedovolených kontaktů s dítětem* či § 202 *svádění k pohlavnímu styku*.

2.3.2 Revenge porn

Součástí sextingu je i revenge porn. Proto se na něj v této kapitole zaměříme. Uvedeme si jeho nejednoznačnost terminologie a základní charakteristiku. A objasníme, díky jakému fenoménu se masově objevil v České republice.

Porno pomsta neboli revenge porn je: „*vyvěšování intimních a/nebo sexuálně explicitních obrázků někoho jiného bez jeho/jejího vědomí, bez ohledu na to, zda byl materiál pořízen se souhlasem, nebo jej vytvořila samotná oběť a vědomě předala útočnickovi/ici*“ (Dlouhá et al. 2016, s.58-59). Dle E-Bezpečí (2021) označuje pojem: „*typ útoku, kdy dochází ke kyberšikaně konkrétních osob (zpravidla žen) prostřednictvím šíření dehonestujících sexuálně explicitních fotografií či videí obětí jejich expartnerů či dalšími osobami*“. V této definici si můžeme všimnout spojení s expartnerem, protože revenge porn bývá průvodním jevem tzv. **nezvládnutých rozchodů** (nekončí smírem mezi partnery) nebo přímo trestného činu

Nebezpečné pronásledování (E-Bezpečí, 2021). Fotografie jsou tedy často publikovány jako pomsta bývalému partnerovi/partnerce (Dlouhá et al. 2016).

Dvořáková (2020) upozorňuje, že termín revenge porn bývá často užíván pro popis všech případů nedovoleného šíření sexuálních záznamů. Dle ní je vhodnější hovořit buď o **nekonsenzuální pornografii** nebo **sexuálním zneužívání založeném na obrazovém znázornění**, což nejlépe vystihuje podstatu problému a zároveň zastřešuje naprostou většinu případů nedovoleného vytváření anebo šíření sexuálních záznamů jiné osoby. Pojem revenge porn, totiž naznačuje, že k jednání dochází za účelem pomsty, což může být zavádějící. Nicméně všechny tyto pojmy lze užívat jako vzájemná synonyma.

V České republice se revenge porn objevil masově s fenoménem tzv. „**roztahovaček**“ neboli otevřených skupin v prostředí sociálních sítí. Ve skupinách docházelo k masivnímu šíření sexuálně explicitních materiálů dívek. Velká část obsahu byla tvořena materiály na hraně pornografie a některý dokonce zachycoval i osoby mladší 18 let (E-Bezpečí, 2021).

2.3.3 Webcam trolling

Jak jsme již zmínily součástí sextingu může být i webcam trolling, na který se blíže zaměříme v této kapitole. Představíme si zde jeho základní principy a komunikační programy. Uvedeme jeho cíle a pár typů, jak ho odhalit. Na závěr si rozdělíme útočníky do tří skupin, podle jejich specifických znaků.

K sextingovovému (intimnímu) materiálu dítěte se může útočník dostat různými způsoby, například pomocí webcam trollingu. „*Podstatou webcam trollingu je využití **specializovaného programu** (virtuální webkamery) a předtočených krátkých videí, tzv. **videosmyček** (stažených z internetu), zachycujících reálné osoby z videochatů, které lze do programu nahrávat a následně prezentovat protistraně*“ (Kopecký et al. 2022, s. 90). Jinými slovy je **webcam trolling** druh podvodu, při němž útočník používá k oklamání oběti podvržený videozáznam, který oběť považuje za reálný obraz z webkamery. Většinou jde o videosmyčku, která zachycuje sedící dívku či chlapce při chatování (Kopecký a Szotkowski 2015).

Speciální aplikace útočníkům umožňuje nahrávat videozáznamy přes **virtuální kameru**. Tu lze propojit s webovými videochaty nebo instant messengery. Komunikačním programem bývá například Skype, FB videochat a G+ Hangout (Kopecký a Szotkowski, 2015).

V dnešní době mohou útočníci provádět dynamické **změny sekvencí**, aniž by oběť postřehla jednotlivé prostříhy. Tím jsou schopni zcela **přirozeně reagovat na momentální běh**

konverzace. Díky tomu nemá protistrana šanci odhalit fakt, že místo komunikace s reálnou osobou sleduje jen podvržený videozáznam (Kopecký et al. 2021).

Cílem webcam trollingu je **vylákat z oběti co nejvíce citlivých osobních údajů.** Například ji donutit svléknou se před kamerou. Útočník si přitom celý videohovor nahrává. Nahrávku pak může dál zneužít pro vydírání oběti, vyhrožování, kyberšikanu stalking apod. (Kopecký a Szotkowski 2015). Zneužití webkamery k vydírání skrze webovou kameru označujeme pojmem **webcam blackmailing** (Kopecký et al. 2022).

Pro lepší představu, si zde také pár typů, jak webcam trolling **odhalit.** Pokud s někým vedeme videochat a nejsme si jistí, zda je osoba reálná, je vhodné ji požádat, aby **ihned udělala nějakou konkrétní věc.** Například nám napsala své jméno a dnešní datum (Kopecký a Szotkowski 2015). Kopecký et al. (2021) upozorňují na neefektivnost důkazu v podobě provedení gesta v reálném čase. Útočník může mít v záloze několik různých videosekvencí gest, které neváhá v takových situacích použít. Je dobré se také nespoléhat jen na ověření totožnosti, které nám sám protějšek nabídne, protože by právě mohl využít již **připravený videozáznam.** Velmi důležitým znakem webcam trollingu je **absence zvuku** (Kopecký a Szotkowski 2015). Kožíšek a Písecký (2016) dodávají, že podezřelé jsou i násilné stříhy nebo prostředí, které není v souladu s danou osobou.

Útočníci používají řadu **výmluv,** proč nemohou splnit náš konkrétní požadavek v průběhu hovoru. Proto věty typu: „Někdo tu je, nemůžu. Pořád se to odesílá, mám slabej internet.“ apod. by nás měli upozornit, že se jedná o podvrh (Kožíšek a Písecký 2016).

Zdálo by se, že pokud si budeme jistí, že osoba na druhé straně je skutečně tím, za koho se vydává máme vyhráno. Opak je ale pravdou. Kopecký et al. (2021) varují, že existují záznamy, kdy se útočník místo využití podvrženého videa převlékl za dívku či ženu a sám před webkameru ve snížené obrazové kvalitě předstoupil. Vždy bychom tedy měli pamatovat na pravidlo, že **děti by se nikdy neměly odhalovat před webkamerou, i když budou mít jistotu, že na druhé straně je opravdu ta osoba, za kterou se vydává.**

Kožíšek a Písecký (2016) označují útočníky pojmem **sociální inženýři,** které dělí do tří skupin. **První skupinu** lze podle nich rozeznat už jen pohledem na jejich profil. Jedná se většinou o muže ve věku mezi 30 a 40 lety se základním nebo středoškolským vzděláním, svobodné nebo rozvedené. Mnozí tuto činnost páchají poprvé. Lze je odhalit na základě mluvy, která se co nejvíce podobá dítěti. V této skupině bývají i lidé s nejrůznějšími postiženími, které trpí nedostatkem sebevědomí. Existují i případy kdy se například obézní dívka vydává za

slavnou modelku. **Druhou skupinu** tvoří lidé s minimálně středoškolským vzděláním, ve věku 18 až 28 let. Na internetu se pohybují již delší dobu. Odhalit je můžeme pomocí nekonzistence jejich příběhu. Mívají několik identit, které ale lze různými způsoby dohledat. **Třetí skupinu** je možno jen stěží odhalit, většinou pouze pomocí analýzy připojení. Tito útočníci vynikají svým zvýšeným intelektem. Mají dobré technologické zázemí a jejich práce se většinou odehrává v dětském prostředí. Jedná se o učitele, trenéry, IT specialisty, právníky či policisty. Dá se u nich pozorovat jejich vývoj a preciznost v jednání.).

2.3.4 Sextortion

Se sextingem a webcam trollingem souvisí také sextortion. A právě jak spolu souvisí a další informace o něm si povíme v následující kapitole. Na závěr si uvedeme i propojení s kybergroomingem, který budeme blíže popisovat v další; kapitole.

„Termín sextortion vznik spojením slov sex a extortion a označuje vydírání, při kterém jsou využívány intimní materiály“ (Kopecký 2021) Má dvě podoby podle zaměření. Při první je **sextortion zaměřen na konkrétní osobu**. V druhé má podobu e-mailového spamu a je rozšiřován masově (Kopecký 2021). Pro účely naší práce se budeme zabývat prvním typem.

V souvislosti se **sextingem**, kterého se dítě mnohdy dopouští dobrovolně, kdy bezděčně vytváří vlastní pornografický materiál, se může časem dostat do situace, kdy se tohle jednání promění v nedobrovolnou záležitost. Děje se to z důvodu vylákávání intimních materiálů druhou osobou, nebo právě rovnou vydíráním tzv. **sextortionem** (Szotkowski et al. 2020).

Jak jsme již zmínili vydírání skrze webovou kameru označujeme jako **webcam blackmailing**. Sextortion i webcam blackmailing představují formu digitálního nátlaku a vydírání dětí prostřednictvím sexuálně laděných fotek a jiných materiálů spojených se sextem. **Vše za účelem získání dalších takových materiálů, anebo dokonce sexuálních služeb či financí** (Europol 2017).

K sextortionu dochází v prostředí **sociálních sítí či komunikačních nástrojů**. Dle Kopeckého (2022) k němu stále častěji dochází v **online seznamkách**. Alarmující je hlavně **extrémní nárůst případů**. Online poradna E-Bezpečí, každý den řeší případy, kdy se dospělý nebo dětský uživatel stal terčem vydírání a zaplatil vyděrači finanční prostředky. Smutné je, že případ policii nahlásí jen zlomek z nich, právě z důvodu strachu z úniku citlivých materiálů (Kopecký 2023).

Obvyklý postup vyděrače je dle Kopeckého (2022) velmi jednoduchý. Nejprve dojde k tzv. **náhodnému seznámení** například pomocí sociální sítě, případně k cílenému seznámení prostřednictvím online seznamek. Následně probíhá fáze **budování důvěry**. Plynule přechází k **výměně intimních materiálů**. Jakmile pachatel obdrží intimní fotografii začne oběť **vydírat a požadovat různé finanční částky**. Ve vydírání pak dále pokračuje, i když oběť vše zaplatí.

Sextortion je propojen také s **kybergroomingem**, který si blíže představíme v další kapitole. Útočník za pomoci citlivých materiálů získává převahu nad obětí, se kterou pak může manipulovat skrze vydírání a psychický nátlak, že dané materiály zveřejní. A právě za těchto okolností lze hovořit o **sexuálním vydírání** neboli sextortion, či kyberšikaně. Oba tyto jevy mohou potencionálně vést k tzv. **eskalovanému sextingu**, kdy nastává nekontrolovatelné šíření sextingových materiálů (Kopecký et al. 2021).

2.3.5 Kybergrooming

V předchozích kapitolách jsme se věnovali sextingu, webcam trollingu a sextortionu všechny tyto jevy mohou být součástí kybergroomingu, proto si ho představíme v této kapitole. Uvedeme si jeho fáze, útočníky i oběti, kterými nejčastěji bývají dle Šefčíkové (2015), zranitelní dospívající.

V souvislosti s online komunikací a seznamováním s neznámými uživateli se můžeme stát terčem útoku online predátora tzv. **kybergroomera** (Kopecký et al. 2021). Dospělého pedofila, který předstírá, že je ve věku své oběti a různými strategiemi včetně vydírání či kupování dárků se jí snaží vylákat k osobnímu setkání, aby ji zneužil (Hulanová 2012).

Kybergrooming patří mezi nejnebezpečnější rizikové jevy realizované v online prostředí. Jedná se o nebezpečnou **komunikační praktiku, ve které hraje hlavní roli proces manipulace** (Kopecký et al. 2021). „Termín kybergrooming (child grooming, grooming) označuje chování uživatelů internetu (predátorů, kybergroomera), které má v oběti vyvolat **falešnou důvěru a přimět ji k osobní schůzce**“ (Sztokowski a Kopecký 2019). **Cílem** takové schůzky může být sexuální zneužití dítěte či opakované zneužívání, výroba dětské pornografie nebo fyzický útok, který může končit až smrtí oběti (E-Bezpečí 2016). Kožíšek a Písecký (2016) dodávají, že za kybergrooming může být považováno také zneužití dětí k jinému účelu například ve jménu terorismu, kdy se dítě stane ve jménu víry teroristou.

Jak jsme již zmínili důležitý je **proces manipulace** s dítětem, který má několik fází. První fáze je **příprava na kontakt s obětí**. Ve druhé fázi **kontaktují oběť**. Mnohdy se snaží,

aby vše vypadalo jako **náhoda**. V případě kladné reakce dítěte na oslovení následuje třetí fáze. **Budování a prohlubování vztahu s obětí**. Zde kybergroomer využívá **techniky manipulace a efekt zrcadlení**, který se zakládá se na snaze predátora **napodobit svou oběť**. Kybergroomeré také využívají techniku **vábění a uplácení oběti**, pomocí které zjišťují případně ověřují její adresu bydliště, telefonní číslo a další informace. Zároveň tím upevňují s dítětem pouto. Také rádi uplácí svou oběť dárky typu oblečení, mobilních technologií, kreditu či mobilních dat, k jejichž zaslání je nezbytné získat uvedené osobní údaje. Na oplátku se snaží získat **fotografii obličeje dítěte, nejlépe s intimních materiálem, která je jeho nejcitlivějším osobním údajem a jednoznačným identifikátorem** (Kopecký et al. 2021). Nabídky útočnicků bývají velkorysé, ale ve většině případů zůstává jen u příslibů odměn. Často si vymyslí problém, který brání jejich vyplacení (Kožíšek a Písecký 2016).

Další hojně využívanou technikou je **snižování zábran vyhlédnuté oběti zaváděním sexuálního obsahu do konverzace**. Mnohdy útočnick posílá intimní materiál (sext) jako první. Jeho materiály jsou často podvržené, aby neodhalil svou skutečnou identitu. Pokud se útočnickovi podaří vylákat z oběti erotický materiál, snaží se o přesun komunikace do soukromí (chat, zahraniční sociální sítě, instant messenger). V soukromí oběť vybízí k tvorbě dalších sextů mnohdy za pomoci **vydírání** (Kopecký et al. 2021).

Po sextingu přichází na řadu další fáze, a to **příprava útočnicka na osobní setkání s obětí a jeho realizace**. V ní se snaží kybergroomer **izolovat svou oběť od okolí**, pomocí různých tajemství a důvěrného vztahu (Kopecký et al. 2021). Oběť se stává **emočně závislá na útočnickovi** a výjimkou není ani milostný vztah. Protože děti mívají silné tendence se zamilovat jen na základě vizuálních nebo základních informací. Většinou jsou také požádány, aby si informace o komunikaci uchovaly v tajnosti (Kožíšek a Písecký 2016). Pokud je dítě vydíráno sextingovým materiálem, zpravidla se nesvěří žádnému dospělému s prosbou o pomoc (Kopecký et al. 2015).

Vyvrcholením předcházejících fází je **osobní setkání**, které se může odvíjet podle různých scénářů. Nejhorším scénářem je **sexuální útok** na dítě, kdy je nucené k výrobě dětské pornografie, provozování dětské prostituce nebo je opakovaně zneužíváno či dokonce zabito. **Následky** mohou být pro oběť v případě jejího zneužití obrovské. Může se jednat o disharmonický vývoj osobnosti, psychické následky, sklony k rizikovému chování, ztráta citu pro morální hodnoty, depresivní ladění až sebevražedné tendence (Kopecký et al. 2021).

Útočník bývá většinou osoba, která se cítí ve vztahu s dětmi bezpečněji než s dospělými. Je nezbytné si uvědomit, že jde o **heterogenní skupinu**, ve které nalezneme útočníky s nízkým i vysokým sociálním statusem, různého vzdělání i postavení (Kožíšek a Písecký 2016). Kybergroomeři preferují děti starší 13 let. Jedná se tedy o **efebofily/hebefily** neboli osoby erotosexuálně přitahované **dospívajícími dětmi ve fázi puberty a adolescence**. Kvůli obavám z tvrdých trestů, často čekají až jejich oběť dosáhne věkové hranice pohlavní dospělosti. Do té doby pracují na upevnění pouta s dítětem (Kopecký et al. 2021).

Oběťmi kybergroomera mohou být děti s nízkou sebeúctou či sebedůvěrou, emocionálními problémy, pocitem osamění nebo důvěřivé či dospívající děti zajímající se o sexualitu (Kožíšek a Písecký 2016). Šefčíková (2015) uvádí, že oběti obecně odpovídají spíše profilu **zranitelného dospívajícího**, který v životě nemá dostatečnou sociální oporu a potýká se s mnoha psychosociálními potížemi. Nejrizikovější je kategorie dětí **od 15 do 18 let** jak z hlediska zákonů (paragraf 193b, Zákon č.40/2009 Sb., 2009), tak z vývojové psychologie (Kopecký et al. 2021).

Když už jsme zmínili zákony je vhodné upřesnit, že v **České republice neexistuje specifický zákon o kybergroomingu**. Stejně jako jsme zmiňovali u sextingu i tak, hrozí pachatelům **trestní stíhání**. V *Trestním zákoníku* (Zákon č.40/2009 Sb., 2009) nalezneme například **paragrafy**: § 185 znásilnění, § sexuální nátlak, § 187 pohlavní zneužití, § 191 šíření pornografie, § 192 výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií, § 193 zneužití dítěte k výrobě pornografie, §193a účast na pornografickém představení, § 193b navazování nedovolených kontaktů s dítětem, § 201 ohrožování výchovy dítěte, § 202 svádění k pohlavnímu styku, § 353 nebezpečné vyhrožování, § 354 nebezpečné pronásledování.

3. Žák střední školy ve vztahu k rizikové online komunikaci

Cílovou skupinou naší práce jsou žáci středních škol. V této kapitole se na ně zaměříme, krátce si představíme druhy středních škol a stanovíme věkové rozmezí žáků. Také si tuto věkovou skupinu popíšeme z hlediska vývojové psychologie. Nakonec si žáka zařadíme do celého kontextu online komunikace.

Dle *Zákonu o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání* (školský zákon, Zákon č. 561/2004 Sb.) se mezi střední školy řadí **gymnázia, střední odborné školy a střední odborné učiliště**. Studium na střední škole může žák dosáhnout některého ze tří stupňů vzdělání: střední vzdělání, střední vzdělání s výučním listem a střední vzdělání s maturitní zkouškou. Střední školy poskytují také nástavbové studium, které umožňuje absolventům s výučním listem získat střední vzdělání s maturitní zkouškou. Dále také zkrácené studium, ve kterém absolventi oborů s maturitní zkouškou a s výučním listem mohou získat vzdělání v jiném oboru (Evropská komise 2022).

Na schématu vzdělávacího systému ČR (Příloha 1) je uvedené věkové rozmezí pro žáky střední školy **15–20 let**. Evropská komise (2022) uvádí, že věk žáků je obvykle **15–18/19 let**. Podle školského zákona (Zákon č. 561/2004 Sb.) mohou být ke vzdělání na střední škole přijati uchazeči, kteří splnili povinnou školní docházku nebo úspěšně ukončili základní vzdělávání před splněním povinné školní docházky, pokud tento zákon nestanoví jinak, a kteří při přijímacím řízení splnili podmínky pro přijetí prokázáním vhodných vědomostí, schopností, zájmu a zdravotní způsobilosti. O přijetí uchazeče rozhoduje ředitel školy.

Představili jsme si žáka střední školy z hlediska vzdělávacího systému ČR. V podkapitole na to navážeme popsáním žáka střední školy z pohledu jeho vývojových specifik.

3.1. Vývojová charakteristika žáka střední školy ve vztahu k rizikové online komunikaci

V této kapitole popíšeme žáky středních škol z hlediska jejich vývoje. Zařadíme je do vývojové etapy a představíme si je z hlediska biologického, psychického i sociálního. Zaměříme se na jejich pohlavní dozrání, navazování vztahů a emoce ve vztahu k rizikové online komunikaci.

Pro účely naší práce a na základě již zmíněného schématu vzdělávacího systému ČR budeme počítat s tím, že žáci střední školy jsou ve **věkovém rozmezí 15–20 let**.

Na začátek je vhodné si danou věkovou skupinu zařadit do vývojové etapy. To ovšem není tak jednoduché vzhledem k nejednoznačnosti autorů. Příhoda (1983) zařazuje jedince ve věku 15–20 let do období **postpubescence**. Thorová (2015), hovoří o **adolescenci – pozdním dětství** které trvá v rozmezí 12/13–19 let. Vágnerová (2012), mluví o období **dospívání – adolescenci**, zahrnující jedince od 10–20 let.

„*Období dospívání je přechodnou dobou mezi dětstvím a dospělostí*“ (Vágnerová 2012, s.367). Přechod z dětství do dospělosti je bezprostřední, jedinec dosud závislý je v určité chvíli přijímán do společnosti dospělých jako plně rovnoprávný člen (Langmeier a Krejčířová 2006). V tomto období dochází ke **komplexní proměně osobnosti** ve všech oblastech: psychické, somatické i sociální (Vágnerová 2012) a také k na první pohled nápadným fyzickým změnám (Thorová 2015). Tělesné, psychické i sociální změny probíhají do jisté míry **souběžně a navzájem nezávisle** (Langmeier a Krejčířová 2006).

V **biologickém** smyslu, lze období dospívání vymezit jako životní úsek ohraničený na jedné straně prvními známkami pohlavního zrání a více nebo méně vyznačeném urychlením růstu, na druhé straně dovršením plné pohlavní zralosti a dokončením tělesného růstu. **Psychické** změny můžeme charakterizovat ohlášením nových pudových tendencí a hledáním způsobů jejich uspokojování a kontroly, nástupem vyspělého způsobu myšlení, dosažením vrcholu a jeho rozvoje a celkovou emoční labilitou. Dochází také k novému **sociálnímu** zařazení jedince a mění se jeho pojetí vlastní role (Langmeier a Krejčířová 2006).

Autoři Vágnerová (2012), Langmeier a Krejčířová (2006) se shodují, že období dospívání lze rozdělit na **dvě fáze**. Langmeier a Krejčířová (2006) první fázi nazývají obdobím pubescence, které trvá od 11 do 15 let. Druhá fáze období adolescence, trvá dle nich zhruba od 15 do 22 let. **Vágnerová (2012) přináší pro naši práci nejvhodnější rozdělení, kdy první fáze raná adolescence trvá shodně od 11 do 15 let, ale druhé fázi pozdní adolescenci přisuzuje věk od 15 do 20 let, což je přesné věkové období, kterému se chceme věnovat.**

Vstup do **pozdní adolescence** je vymezen **pohlavním dozráním**. Dochází zde často k prvnímu pohlavnímu styku. Jedná se o dobu **komplexní psychosociální proměny**, mění se osobnost dospívajícího i jeho společenské pozice. Sociálním mezníkem je **ukončení profesní přípravy**, následované nástupem do zaměstnání nebo pokračováním studia. Nástupem do zaměstnání se stane jedinec ekonomicky nezávislý, což je v našich sociokulturních podmínkách považováno za jeden z důkazů dospělosti a předpokladem k přiznání větších práv (Vágnerová 2012).

V tomto období, jsou také velmi významné **vrstevnické vztahy** (Thorová 2015). Sdílením stejných zážitků, hodnot a příslušností k věkově vymezené skupině jedinec potvrzuje svou **sociální identitu**. Dospívající získávají nové role, spojené s vyšší prestiží. Vztahy s rodiči se zklidňují a stabilizují. Rozvíjejí se vztahy s vrstevníky, a to především v oblasti **partnerství**. V 18 letech dosáhne adolescent plnoletosti, která je chápána jako sociální mezník dospělosti a nabude s ní také svéprávnosti (Vágnerová 2012).

Dospívající se odpoutává od rodiny a **navazuje nové a diferencovanější vztahy** k druhým jedincům přibližně stejného věku. Díky tomu získává jistotu, kterou ztrácí odpoutáním se od rodiny a připravuje se tím na nové trvalé emoční vztahy v dospělosti. Rozšiřování vztahů Langmeier a Krejčířová (2006) popisují v **pěti fázích**, které se mohou navzájem překrývat. Jedinci jich mohou dosahovat v rozdílném věku v závislosti na jejich osobnosti, podmínkách rodiny a celé společnosti. V první fázi převažuje u dětí sklon vytvářet skupiny s jedinci stejného pohlaví – **skupinová izosexuální fáze**. V druhé fázi se začne ozývat potřeba intimního párového přátelství – **individuální izosexuální fáze**. Vytváří se **užší emoční vztah k důvěrnému příteli**. Navzájem si vyměňují vlastní pocity, osobní zkušenosti a společně se svěřují jeden druhému. Právě v době, kdy dospívající může prožívat nejistotu o své osobní roli je tato možnost probrat s věrohodným přítelem své nejtajnější problémy zvláště důležitá. Přátelství, která jsou založená v této době přetrvávají mnohdy až do stáří. Ve třetí fázi se začíná ohlašovat zájem o druhé pohlaví – **přechodná etapa**. Čtvrtá fáze bývá zpravidla na přelomu pubescence a adolescence. Objevují se skutečné vztahy chlapců a dívek, označované jako „první lásky“ – **heterosexuální fáze polygamní**. Dospívající získávají první zkušenosti s důvěrným stykem s jedinci stejného pohlaví. Může jít o nahodilé setkání, nebo různě utajované schůzky. Společným znakem v těchto vztazích bývá **zvědavost a přání ujistit se o vlastní ceně a přitažlivosti**. Řadí se sem **koketování, hraví kontakt, flirt, sexuální fantazie** a dříve nebo později i **přímé sexuální aktivity** přinášející nové intenzivní zážitky. Thorová (2015) dodává, že první adolescentní láska bývá nestálá a bláznivá („štěněčí láska“ – puppy love). V poslední páté fázi zpravidla o hodně později se vztah jedince ke druhému pohlaví ustavuje. V kladném případě vyústí v **hlubokou vázanost, oddanost a hlubší porozumění**. Vše bývá založeno na shodných rysech osobnosti – **etapa zamilovanosti**. Tato etapa se může proměnit v autentické erotické vztahy se záměrem trvalého vztahu a založení vlastní rodiny. Většinou se tak děje na konci adolescence nebo na prahu dospělosti.

Freud rozdělil psychosexuální vývoj jedince také do pěti stádií. V adolescenci dle něj začíná poslední – **genitální stádium**, kdy mladí lidé začínají **usilovat o oboustranně uspokojující sexuální vztahy a o zralou lásku** (Jedlička 2015).

Emoce dospívajících jsou velmi intenzivní a na druhou stranu pomaleji se rozvíjející regulační dovednosti jsou důvodem, proč je jejich **psychika zranitelnější a náchylnější** k psychopatologii. **Zvyšuje se výskyt psychiatrických onemocnění** jako schizofrenie, afektivních poruch, poruch příjmu potravy a zneužívání látek. Vyskytuje se i vyšší míra úzkosti a s ní spojené panické ataky (Thorová 2015).

Adolescenti mají největší předpoklad, že se zapojí do rizikového chování, jehož následky si mohou nést po celý život (Thorová 2015). Jedlička (2015) dodává, že až 50 % adolescentů se v průběhu dospívání zapojí do alespoň jedné formy rizikových aktivit. Řadí mezi ně například lhaní, záškoláctví, agresivní chování, šikanu (včetně kybershikany), závislostní chování na internetu, **rizikové sexuální chování** atd. Sobotková (2015) uvádí, že řadě rizik se vystaví i díky **objevování vlastní sexuality**. Také je v tomto období časté sexuální zneužívání.

Představili jsme si žáky středních škol z vývojové charakteristiky. Definovali období dospívání a upozornili, že v tomto období dochází ke komplexní proměně osobnosti ve všech oblastech. V další kapitole se blíže zaměříme na online komunikaci žáků středních škol.

3.2. Žák střední školy a riziková online komunikace

Nyní si zařadíme žáka střední školy do kontextu online komunikace. Představíme si chování žáků na internetu, jejich touhu po seznamování, důraz na vzhled a ztrátu zábran nejen při seznamování.

Žáci mohou u online komunikace trávit i několik hodin denně. Čím starší jsou, tím zdatnější mají komunikační dovednosti, které jim umožňují vyspělejší diskusi (Thorová 2015). Prostřednictvím sociálních sítí **navazují nová přátelství a vztahy**.

Thorová (2015) upozorňuje, že dospívající ve virtuálním světě oproti reálnému snadněji **mění své chování** a stávají se upřímnější a útočnější. Také více porušují společenské normy a staví se do opozice. Někteří se také na internetu **vydávají za někoho jiného**, což ukazuje na vývojovou potřebu adolescentů **experimentovat s identitou**. Díky své sociální **naivitě a touze po seznamování**, se mohou stát **obětmi sexuálního zneužití**.

Adolescenti věnují zvýšenou pozornost svému **vzhledu**. Vzhled bývá využíván jako strategie k získání pozornosti, pohrdání módními trendy, či k projevu sexuální atraktivity

(vyzývavé oblečení, líčení, pózování na fotografiích). **Fotografie pak dospívající prezentují** na sociálních sítích. Sociální sítě ovšem mimo jiné umožňují i nepříjemné komentáře, které dokážou křehkou identitu dospívajícího vážně narušit (Thorová 2015). A jak jsme již zmínili v předchozích kapitolách fotografie a všechny obsah sdílený na internetu, může být zneužit. Děti si často neuvědomují, že je na internetu obklopují stejné lidé jako v jejich okolí a **ztrácejí zábrany v domnění, že je virtuální svět jiný než reálný. Ztráta zábran se často projevuje právě jako sdílení intimních materiálů v online prostředí** (Kopecký et al. 2015).

Dospívající používají internet také k **seznamování**. „*To, že se dítě na internetu seznamuje, ještě automaticky neznamená, že bude vystaveno útoku*“ (Kopecký et al. 2015, s. 68). Ve většině případů komunikují se svými vrstevníky, kteří jim nechtějí ublížit. Ale vždy je potřeba myslet na to, že existuje i určité **riziko útoku**. Proto si v další kapitole popíšeme primární prevenci, zaměřenou na předcházení rizik spojených s online komunikací.

4. Primární prevence rizikového chování

V této kapitole se zaměříme na velmi důležité téma, a to primární prevenci rizikového chování na internetu. Nejprve si definujeme, co znamená pojem prevence a jak se dělí. Zaměříme se na primární prevenci, která je pro naši práci důležitá z důvodu zabránění vzniku rizikové online komunikace a seznamování na internetu. Uvedeme si její vymezení, členění a úrovně. V podkapitolách se zaměříme na primární prevenci rizikového chování na úrovni státu a na úrovni školy. Představíme si důležité dokumenty, jako například *Národní strategii prevence rizikového chování dětí a mládeže 2019–2027*, *Strategii 2030+* a *Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí a mládeže*. Zejména nás bude zajímat cesta, jak předejít a chránit žáky středních škol před rizikovou online komunikací a seznamováním přes internet.

Pojmem **prevence** označujeme: „*všechna opatření směřující k předcházení a minimalizování jevů spojených s rizikovým chováním a jeho důsledků. Jedná se zejména o předcházení a minimalizaci různých souvisejících poruch a onemocnění, poškození, úrazů atd. a dále pak samotných projevů rozmanitých typů rizikového chování, které ohrožuje společnost a jedince v ní*“ (Miovský et al. 2015b, s. 143).

Prevenci dělíme na **primární, sekundární a terciální**. Tomu odpovídá předcházení vzniku, rozvíjení a recidiva společensky nežádoucího jevu. (Miovský et al. 2015b). V naší práci se budeme zabývat **primární prevencí**, pomocí které lze zabránit vzniku rizikového chování na internetu.

Primární prevence rizikového chování je dle Miovského et al. (2015a, s. 24): „*jakýkoliv typ výchovných, vzdělávacích, zdravotních, sociálních či jiných intervencí směřujících k předcházení výskytu rizikového chování, zamezujících jeho další progresi, zmírňujících již existující formy a projevy rizikového chování nebo pomáhajících řešit jeho důsledky.*“ Kolář et al. (2012) doplňují, že v sobě **zahrnuje činnosti zabraňující pozdějšímu vzniku nežádoucích projevů v chování či ve vzdělávání**.

Primární prevenci lze členit na nespecifickou, podporující žádoucí formy chování obecně, a **specifickou**, která je specificky zaměřena na omezování a předcházení výskytu jednotlivých forem rizikového chování žáků (Szotkowski et al, 2020). *Národní strategie 2019–2027* (MŠMT 2019) uvádí konkrétnější definici nespecifické primární prevence rizikového chování, ve které do ní řadí veškeré aktivity, které nemají přímou souvislost s konkrétním

typem rizikového chování, ale napomáhají snižovat rizika podporou zdravého životního stylu a osvojováním pozitivního sociálního chování. Vše prostřednictvím smysluplného využívání a organizace volného času, například sportovní, zájmové a volnočasové aktivity a jiné programy vedoucí k dodržování určitých společenských pravidel, odpovědnosti za sebe a své jednání a ke zdravému rozvoji osobnosti.

V České republice je specifická primární prevence realizovaná na třech úrovních, které jsou definovány cílovou skupinou programu a mírou jejího ohrožení rizikovým chováním. **Všeobecná primární prevence** se zaměřuje na běžnou populaci dětí a mládeže bez rozdělování na více či méně rizikové skupiny. Zohledňuje pouze věkové složení a případně specifika daná sociálními nebo jinými faktory. Zahrnuje programy pro větší počet osob, jako školní třídu nebo menší sociální skupinu. **Selektivní primární prevence** působí na skupiny osob, u kterých jsou ve zvýšené míře přítomny rizikové faktory pro vznik a vývoj různých forem rizikového chování a jsou tedy více ohrožené než zbylé skupiny populace. Jedná se tedy většinou o jednotlivce či menší skupiny osob. Zde nebývá posuzována aktuální situace jednotlivce. Hodnotí se pouze na základě jejich příslušnosti k popisované skupině. **Indikovaná primární prevence** je zaměřená na jedince nebo skupinu, kteří jsou vystaveni působení výrazně rizikových faktorů, případně u kterých se již vyskytly projevy rizikového chování. Podstatou je, že jedinec byl do vybrané skupiny indikován, tedy vybrán dle posouzení své individuální situace (MŠMT 2019). Szotkowski et al. (2020) upozorňují, že tato úroveň prevence klade vysoké nároky na specializaci preventisty a jeho praxi.

V této kapitole jsme si objasnili prevenci. Blíže jsme se zaměřili na primární prevenci její členění a tři úrovně, které jsme podrobně rozebrali. Nyní detailněji prozkoumáme primární prevenci rizikového chování na úrovni státu a dále na úrovni školy.

4.1. Primární prevence rizikového chování na úrovni státu

Koordinace primární prevence rizikového chování na úrovni státu se odvíjí od činnosti několika ministerstev, které si krátce rozebereme ze začátku této kapitoly. Dále se zaměříme na strategické dokumenty, vyhlášky a zákony spjaté s oblastí našeho zájmu – sexting, revenge porn, webcam trolling, sextortion a kybergrooming.

Ministerstvo zdravotnictví České republiky (dále MZČR), zahrnuje otázku sexuálního a duševního zdraví v dokumentu *Zdraví 2020 – Národní strategie ochrany a podpory zdraví a prevence nemocí* (MZČR 2014). V novějším dokumentu MZČR *Zdraví*

2030 – *Strategický rámec rozvoje péče o zdraví v České republice do roku 2030*, se zaměřují spíše na prevenci duševního zdraví než sexuálního.

Ministerstvo vnitra České republiky (dále MVČR) zřídilo Republikový výbor pro prevenci kriminality, kde je prevence kriminality úzce spojena s problematikou rizikového sexuálního chování. Ve *Strategii prevence kriminality v České republice na léta 2022–2027* (MVČR 2021) jsou mimo jiné uvedeny strategické cíle v oblasti **kriminality páchané dětmi na dětech a prevenci kybernetické kriminality**. MVČR chce sledovat vývoj kriminality páchané dětmi na dětech a včasně reagovat vhodnými opatřeními, také zvyšovat ochranu dětí před násilím a dalšími kriminálně rizikovými jevy apod. Dále **aktivně, systémově a koordinovaně posilovat prevenci kybernetické kriminality a rizikového chování v kyberprostoru a poskytovat pomoc a podporu obětem v kyberprostoru**.

Ministerstvo práce a sociálních věcí (dále MPSV) se v rámci *Národní strategie ochrany práv dětí 2021–2029* (MPSV 2020) dotýká primární prevence v rámci sociálního systému.

Pro naši práci je důležitá oblast školské prevence, která spadá pod **Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky**. Jeho úkolem je v návaznosti na schválené vládní dokumenty zaměřené na primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů zpracovat koncepční materiál resortu na dané období a akční plán. Také metodicky podporuje a koordinuje aktivity v oblasti primární prevence českého školství. Zahrnuje to mimo jiné i vlastní evaluační činnost, kterou plní Česká školní inspekce, popřípadě u certifikovaných programů Národní ústav pro vzdělávání (Szotkowski et al. 2020).

Základním strategickým dokumentem MŠMT je tedy *Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2019–2027* (MŠMT 2019). Tato strategie tvoří hlavní rámec politiky primární prevence rizikového chování v České republice. Ministerstvo dále koordinuje a metodicky vede síť školských koordinátorů, sestávající z krajského školského koordinátora prevence, metodika prevence v pedagogicko-psychologické poradně a školního metodika prevence. Cílem školní prevence je i spolupráce s odbornou veřejností, pedagogickými fakultami, pedagogicko-psychologickými poradnami, středisky výchovné péče apod. (Szotkowski et al. 2020).

Co se týče **zákonů**, jeden z hlavních je samozřejmě *Zákon č.561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání* (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů (Zákon č. 561/2004 Sb.). Dále *Zákon č. 563/2004 Sb.*,

o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů ve znění pozdějších předpisů (Zákon č. 563/2004 Sb.) a *Vyhláška č. 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků* (MŠMT 2005), která definuje nezbytné kvalifikační předpoklady pro výkon školního metodika prevence (Vyhláška č. 317/2005 Sb.). Důležitý je i *Metodický pokyn ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních* (MŠMT 2016).

V této podkapitole jsme si rozebrali primární prevenci rizikového chování na úrovni státu. Uvedli jsme si důležitá ministerstva, které koordinují tuto oblast prevence. Představili jsme i základní strategický dokument *Národní strategii 2019–2027*. Nezapomněli jsme zmínit hlavní zákony vztahující se k našemu tématu. Další kapitola se bude zabývat stejným tématem, tedy primární prevencí rizikového chování, ale tentokrát z pohledu školy.

4.2. Primární prevence rizikového chování na úrovni školy

V této podkapitole se zaměříme na primární prevenci rizikového chování na úrovni školy. Základním dokumentem je zde již zmíněný *školský zákon* (Zákon č. 561/2004 Sb.). V něm jsou zmíněny základní povinnosti, od nichž se odvíjí celá primární prevence rizikového chování v rámci školy. Podílí se na ni celá řada osob, které si blíže představíme v této kapitole.

Ředitel školy vydává povinný školní dokument – školní řád, vnitřní řád. Zodpovídá za zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví dětí, žáků nebo studentů a jejich ochraně před sociálně patologickými jevy, násilím apod. (Zákon č. 561/2004 Sb.). Rovněž nese zodpovědnost za školní poradenské služby a za vytvoření preventivního programu školy (Zapletalová 2010).

Školní metodik prevence koordinuje tvorbu a kontroluje realizaci preventivního programu školy. Také koordinuje spolupráci školy s orgány státní správy a samosprávy, které mají v kompetencích i primární prevenci rizikového chování. Úkolem školního metodika je také vedení pedagogických pracovníků školy v oblasti primární prevence rizikového chování (Szotkowski et al. 2020). Zahrnuje to předcházení a včasnou pedagogickou diagnostiku rizikových projevů chování, preventivních prací s třídními kolektivy apod. (Slavíková a Zapletalová 2010).

Výchovný – kariérový poradce se věnuje hlavně problematice kariérového poradenství a procesu integrace žáků se speciálně vzdělávacími potřebami do školy (Zapletalová 2010).

Školní psycholog a speciální pedagog spoluvytvářejí a realizují školní program pedagogicko-psychologického poradenství. Školní psychologové mají mimo jiné za úkol vytvořit systém včasné identifikace žáků s výukovými obtížemi a s příznaky rizikového chování (Zapletalová 2010).

Školské poradenské pracoviště je zajištěno většinou výše uvedenými pozicemi jako: školním metodikem prevence, výchovným – kariérovým poradcem, školním psychologem a speciálním pedagogem (Zapletalová 2010). Díky *Operačnímu programu Jan Amos Komenský* (OP JAK 2023), může být součástí poradenského pracoviště také **sociální pedagog**.

Sociální pedagog ve škole se zaměřuje na práci s dětmi a rodiči. Pomocí sociálně pedagogických metod preventivně působí na žáky, intervnuje v případech selhávání žáků a pomáhá dětem, které se ocitnou v těžké životní situaci. Daněk a Šmída (2023), uvedly několik důvodů, proč je sociální pedagog na škole potřebný. Vzhledem k tématu naší práce je pro nás zajímavé jejich tvrzení, že „*ve školách chybí prevence a intervence*“ (Daněk a Šmída 2023, s. 25). Sociální pedagogové mohou zlepšit časovou vytíženost pedagogického sboru. Díky svým časovým možnostem, znalosti socioekonomického zázemí žáků a odborným schopnostem mohou **realizovat preventivní programy koncipované na současné potřeby školy**. Například i na **rizikovou komunikaci a seznamování žáků na internetu**. Odkryté problémy jsou schopni diagnostikovat a intervenovat.

Školské poradenské pracoviště spolupracuje ještě s dalšími zařízeními diagnostického, poradenského či volnočasového typu. Metodik prevence ve spolupráci s pedagogickými pracovníky školy připravuje **Školní preventivní program**, který je definován v rámci *Metodického doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních* (MŠMT 2010). V případě krizové situace – výskytu rizikového chování žáků, má škola krizový plán. **Krizový plán** obsahuje postupy, které přesně řeší některé krizové situace ve spojitosti s rizikových chování žáků (Skácelová 2010).

Je důležité, aby škola z hlediska prevence rizikového chování ve školním prostředí dostatečně edukovala žáky. Přínosná je ve škole **sexuální výchova**, či výchova ke zdraví, **mediální výchova**, osobnostní a sociální výchova apod. Z hlediska **rizikové online komunikace a seznamování žáků přes internet** se nabízí různé **preventivní projekty a aktivity** zacílené konkrétně na tuto problematiku.

O preventivních aktivitách a projektech bude pojednat další kapitola. Zde jsme představili školské poradenské pracoviště, do kterého jsme začlenili i pozici sociálního

pedagoga. Také byly představeny důležité dokumenty školy vztahující se na prevenci rizikového chování např. školní preventivní program a krizový plán.

4.3. Preventivní aktivity a projekty rizikové online komunikace a seznamování

Základem dobré prevence je, aby žákům byly komplexně předány informace týkající se rizik komunikace na internetu, lidské sexuality apod. Proto se zde zaměříme na preventivní aktivity a projekty, pomocí nichž žáci dostanou potřebné znalosti, normy a hodnoty.

Všechny tyto projekty mají **společný cíl**, a to **ovlivnit postoj žáků a posílit pozitivní a bezpečné vzorce jejich chování. Dalšími cíli** jsou zvýšení informovanosti žáků, rodičů a pedagogů o problematice, posílení zdravého klimatu ve školním prostředí, minimalizace vzniku rizikových forem chování a případně zabezpečení rychlého vyřešení jednotlivých incidentů (Szotkowski et al. 2020).

Projekt **E-Bezpečí**, je celorepublikový certifikovaný projekt v oblasti primární prevence rizikového chování, vzdělávání, výzkumu a intervence. Celkově chce šířit osvětu v rizikovém chování na internetu a souvisejících fenoménech. Projekt se specializuje zejména na **kyberšikanu a sexting, kybergrooming**, kyberstalking a stalking, rizika sociálních sítí, online závislosti a další (E-Bezpečí 2022). Pořádají preventivní aktivity pro žáky středních škol, které mají formu interaktivních besed. Žáci se zde seznámí se základními rizikovými formami chování, kazuistikou případů, metodami ochrany a obrany apod. Klade se důraz na aktivní zapojení všech žáků do činností (Kožišek a Písecký 2016). Velmi vydařený je i jejich **projekt Jít či nejít**, který primárně pojednává o **nebezpečném online seznamování**. A také webové stránky čistě zaměřené na téma sextingu **Sexting.cz** (Szotkowski et al. 2020).

Nabízí také **komplexní materiály pro podporu výuky**, které jsou zcela zdarma. Kniha **Bezpečné chování na internetu pro kluky a holky** (Kopecký et al. 2022) je souborem nejrůznějších výukových aktivit jako pracovních listů a námětů do výuky. Primárně je určena pro žáky základních škol, ale lze využít i pro žáky střední školy. Vhodná je i příručka pro učitele, jak učit o pravdě a lži na internetu **Na pravdě záleží** (Kopecký et al. 2023). Tato příručka nabízí pedagogům návrhy aktivit ke zvýšení mediální gramotnosti, které mohou být použity napříč několika předměty. Dostupné jsou i metodiky pro učitele ZŠ a SŠ na téma **Bezpečné seznamování, Sexting** a další. Dále **skládačky pro učitele a děti, přehledové listy,**

příručky pro rodiče, pedagogy i žáky a další materiály, které lze použít ke zvýšení povědomosti žáků o rizicích internetu.

Projekt **Seznam se bezpečně!** Ze začátku informoval uživatele o **rizicích seznamování a komunikace s neznámými lidmi**. Postupně se hlavním úkolem tohoto projektu stala popularizace vážných internetových témat. Snaží se dětské a dospělé uživatele nejen pobavit, ale také jim zábavnou formou předat informace tak, aby jim porozuměli. Následně všechny poznatky implementují do internetových služeb (Kožíšek a Písecký 2016).

Projekt **Bezpečný internet**, vznikl s cílem ukázat rizika spojená s používáním internetu. Soustředí se také na způsoby, jak se účinně bránit. Oslovují různé skupiny uživatelů a na názorných příkladech pomáhají vytvářet správné návyky internetové bezpečnosti.

Sdružení **Linka bezpečí** bylo založeno za účelem pomoci dětem a mladým lidem nejen v jejich obtížných životních situacích. Jejich **kampaň** šířená pomocí platformy YouTube, **varuje děti i dospělé před nástrahami online světa**. Nabízí také bezplatnou e-mailovou poradnu, chat, telefonování či běžně placenou rodičovskou linku.

Kampaň **To nevymažeš**. Vznikla na základě průzkumu společnosti ESET A Policie ČR, který se věnoval sextingu. Kampaň vysvětluje základní pojmy a zároveň poskytuje návody, jak postupovat, pokud někdo zneužije intimní materiály. Informace z kampaně v podobě letáčků mají k dispozici i policejní preventisté. Ti upozorňují na nebezpečí internetu a sextingu při preventivních aktivitách cílených na děti, rodiče nebo pedagogy (Hodačová 2022).

Aktivita Na hory. Jedná se o volně dostupný krátký film, který je zaměřený na otázku **rizikového seznamování na internetu**. Hlavní roli zde hraje online sexuální nátlak a vydírání dítěte s využitím intimních materiálů. Součástí je i metodika, které popisuje, jak jej lze využít jako preventivní aktivitu ve výuce (Szotkowski et al. 2020).

Další projekty a aktivity vztahující se k našemu tématu jsou například dokument **V SÍTI, #SayNo!** – Celoevropská kampaň proti zneužívání dětí online, **projekt Nahá celebrita, Nebud' obět'**

Výčet podobných vzdělávacích akcí, projektů a center by mohl být nekonečný, představili jsme proto několik nejvýznamnějších, které lze v českém internetovém prostoru najít a využít. Tímto ukončujeme teoretickou část a vrháme se do empirické části práce, která je věnována výzkumnému šetření.

II. EMPIRICKÁ ČÁST

Empirická část navazuje na teoretická východiska této práce a začíná **pátou** kapitolou, ve které jsou přestaveny výzkumy, zabývající se podobnou tematikou. Následně je v rámci **šesté** kapitoly představena metodologie našeho výzkumu, kdy uvádíme cíle, otázky a hypotézy výzkumného šetření. Specifikujeme výběr vzorku a použitou metodu sběru dat. **Sedmá** kapitola uvádí grafické znázornění naměřených dat v podobě tabulek a grafů, čímž shrnuje výsledky jednotlivých položek našeho průzkumu. V poslední **osmé** kapitole, hodnotíme námi získaná data a porovnáváme je s předchozími výzkumy.

5. Zhodnocení aktuálního stavu zkoumané problematiky

Ve druhé polovině této práce, se budeme věnovat výzkumnému šetření. Na úvod si představíme aktuální výzkumy, které se zabývají rizikovou online komunikací a seznamováním. S přihlédnutím k těmto výzkumům a jejich výsledkům, realizujeme vlastní výzkum na dané téma u žáků středních škol.

Stejně jako v teoretické části začneme i úvod praktické části trochu obecněji. Proto se nejprve podíváme na výzkum realizovaný českou školní inspekcí (2023) na téma Hodnocení rizikového chování žáků základních a středních škol se zaměřením na oblast kyberšikany. Z jejich výsledků je patrné, že **rizikové chování a šikana prostřednictvím internetu je pro školy stále aktuálnější téma**. S kyberšikanou se v posledních třech letech potýkalo 24 % žáků střední školy. Nejvíce zastoupenými podobami kyberšikany bylo ponižování, pomlouvání a **zasměšňování pomocí slov, fotografií či videí** a napadání uživatelů v online komunikaci. Pedagogové zaznamenali i další rizikové chování, a to **navazování nebezpečných vztahů a sdílení intimních materiálů** (ČSI 2023).

Ve výčtu preventivních aktivit jsme zmínili výzkum společnosti ESET a Policie ČR, na **téma sextingu**, který zjišťoval zkušenost se sdílením intimního obsahu mezi dětmi ve věku od 12 do 18 let a dospělými nad 18 let. Z výsledků vyplynulo, že **každé sedmé dítě** (14 %) a **každý třetí dospělý** (33 %) **někdy někomu poslal svou intimní fotografii či video**. Z těchto intimních obsahů byl téměř každý pátý sdílený dětmi (18 %) nějakou formou **zneužit**. U dospělých tomu bylo jen ve 3 % případů. Výsledkem výzkumu bylo tvrzení, že přestože je sexting nejrozšířenější mezi mladšími dospělými, **za oběť a s ní spojeným negativním jevům čelí typicky nejmladší nezletilí**, a to převážně dívky. Děje se tomu, přestože je u **nejmladší části populace sexting vnímaný jako nebezpečný** (82 %) a nepřijatelný (74 %). Zjistili také, že více než třetina mladistvých (35 %) a necelá pětina dospělých (19 %), **litují svého rozhodnutí** poslat intimní fotografii a znovu by to neudělali. Tento průzkum byl zrealizován v roce 2022 a poskytuje tedy velmi aktuální údaje (Hodačová 2022).

Pro naši práci je významný výzkum s názvem **Riziková komunikace a seznamování českých dětí v kyberprostoru**, jenž byl zrealizován v roce 2018–2019 (Kopecký et al. 2021). Výzkum byl zaměřen na české děti ve věku 11–17 let a snažil se zjistit projevy rizikové online komunikace, a to s jakými proměnnými mají tyto projevy u dané populace dětí souvislost. Z jejich výzkumu vyplynulo, že **více jak polovina dotázaných dětí** (50,50 %) **někdy komunikovala s cizími lidmi**. Pokud tento závěr porovnáme s dalším zajímavým výzkumem

z roku 2013 – Nebezpečí internetové komunikace IV (Szotkowski et al. 2013), zjistíme, že došlo k mírnému poklesu o 2,66 %. Pro nás bude později zajímavé srovnat tyto výsledky s našim výzkumem.

Dále z výsledků výzkumu (Kopecký et al. 2021) vyplynulo, že 50,62 % dětí, by **odmítlo schůzku s člověkem**, kterého znají jen z internetu. Zbylá část buď v tuto chvíli neuměla říct, jak by se rozhodla (30,85 %), anebo by na schůzku šla (17,77 %). Co se týče vnímání rizik, 38,63 % dětí hodnotilo online komunikaci jako rizikovou a téměř shodně 36,75 % dětí jako bezpečnou. Osobní schůzky s online přáteli vnímalo jako nebezpečné více než 71 % dětí. 13,06 % dětí přiznalo, že **prostřednictvím webkamery komunikuje s neznámými lidmi**. Téměř 40 % z nich potvrdilo, že navštěvuje různé druhy video chatu, v jejichž rámci se setkávají i se sexuálním obsahem (31 % dětí).

V tomto výzkumu proběhla řada zajímavých otázek a zjištění. Například jejich statická analýza ukázala, že **s přibývajícím věkem dítěte roste jeho ochota k rizikové online komunikaci i k schůzkám s internetovým kamarádem/známým v reálném světě**. Tohle zjištění potvrzuje tvrzení z teoretické části naší práce o obvyklém sexuálním chování dítěte v období pozdní adolescence, do něhož dítě vstupuje právě pohlavním dozráním (Vágnerová 2012).

Další zajímavý výzkum proběhl v letech 2018–2019 na téma **Sexting u českých dětí** (Szotkowski et al. 2020). Výsledky ukázaly, že sexting ve formě (intimních, erotických zpráv) provozuje 25,92 % dětí. Vlastní sexuální fotografie rozeslalo 15,68 % a vlastní intimní videa 5,9 % českých dětí. Přijetí sextu v podobě fotografie potvrdilo 40,65 % dětí a v podobě erotického nebo pornografického videa 21,04 % dětí. Zamyšlení vhodné bylo zjištění, že více než 36 % dotázaných dětí uvedly, že svou „sexy“ fotografii, video či zprávu poslaly tzv. **na oplátku**. Výzkum také **neprokázal žádné významné rozdíly mezi pohlavím příjemců a odesílatelů**.

Tento výzkum, se zaměřil i na odhalení přítomnosti nekonsensuálního sextingu, ke kterému dochází nedobrovolně prostřednictvím manipulace, či vydírání a vzniklé materiály sexuálního charakteru jsou poté šířeny bez souhlasu. Výsledky prokázaly, že **více než 6 % českých dětí provozujících sexting bylo k tomuto jednání donuceno jinou osobou a jejich materiál nebyl odeslán dobrovolně** (Szotkowski et al. 2020).

6. Výzkumné šetření

V této kapitole se budeme zabývat výzkumným šetřením na základě poznatků z teoretické části. Výzkum nám objasní aktuální situaci a pohled žáků středních škol na jejich online komunikaci a seznamování. Kapitola je rozdělena na několik částí. Nejprve si stanovíme cíle a otázky výzkumného šetření, poté popíšeme výzkumný vzorek a charakterizujeme metodu výzkumného šetření.

6.1. Cíle a otázky výzkumného šetření

Hlavním cílem, který jsme v rámci tématu naší práce stanovili, bylo popsat rizikovou online komunikaci u žáků střední školy a zjistit výskyt rizikové online komunikace a seznamování u vybraných žáků středních škol.

Díličními cíli výzkumného šetření je zjistit výskyt vybraných rizik online komunikace u vybraných žáků střední školy. Odhalit, jaké sociální sítě a online služby používají. Odhalit zda se seznamují přes internet s neznámými lidmi a případně zjistit, které platformy k tomuto účelu využívají. Prozkoumat, jestli absolvovali preventivní besedu zaměřenou na rizika online komunikace. A v neposlední řadě odhalit zda vybraní žáci střední školy vnímají online komunikaci a seznamování jako rizikovou.

Protože usilujeme o popis stavu rizikové online komunikace a zjištění, zda existuje vztah mezi zkoumanými jevy, kdy určité proměnné uvádíme do souvislostí. Zvolili jsme v souladu s typologií Gavory (2010) dva druhy výzkumných otázek, a to **deskriptivní** (popisné) a **relační** (vztahové).

Deskriptivní otázky výzkumného šetření byly stanoveny následující:

1. Jaké sociální sítě a online služby využívají vybraní žáci SŠ?
2. Jaká je četnost vybraných žáků SŠ, kteří se seznamují přes internet s neznámými lidmi?
3. Jaká je četnost vybraných žáků SŠ, kteří někdy odeslali svou intimní fotografii či video jiné osobě?
4. Jaká je četnost vybraných žáků SŠ, kteří komunikují s neznámými lidmi přes webkameru?
5. Jaká je četnost vybraných žáků SŠ, kterým někdo vyhrožoval nebo je vydíral skrze intimní fotografie či videa?
6. Jaká je četnost vybraných žáků SŠ, kterým byly šířeny na internetu jejich intimní fotografie či videa bez jejich souhlasu?

7. Absolvovali vybraní žáci SŠ preventivní přednášku/besedu o rizicích online komunikace ve školním prostředí?
8. Jak vybraní žáci SŠ vnímají rizikovost online komunikace?

Dále byly určeny následující **relační** výzkumné **otázky**:

1. Jaký je rozdíl v seznamování přes internet s lidmi, které neznají osobně u žen a mužů?
2. Jaký je rozdíl v posílání svých intimních fotografií či videí u žen a mužů?

Ke každé relační výzkumné otázce byla stanovena **věcná hypotéza**, pro kterou byly vytvořeny statistické hypotézy H_0 a H_A , čili hypotéza nulová a alternativní.

1. Věcná hypotéza (H): V seznamování přes internet s lidmi, které neznají osobně je u žen a mužů rozdíl.

Nulová hypotéza (H_0): Četnost seznamování přes internet s lidmi, které neznají osobně je u žen i mužů stejná.

Alternativní hypotéza (H_A): Četnost seznamování přes internet s lidmi, které neznají osobně je u žen vyšší než u mužů.

2. Věcná hypotéza (H): V posílání svých intimních videí či fotografií je u žen a mužů rozdíl.

Nulová hypotéza (H_0): Četnost posílání svých intimních videí či fotografií je u žen i mužů stejná.

Alternativní hypotéza (H_A): Četnost posílání svých intimních videí či fotografií je u žen vyšší než u mužů.

6.2. Výběr vzorku do výzkumného šetření

Jak již celá práce napovídá cílovou skupinou jsou žáci střední školy. V této kapitole upřesníme důvody, které nás vedly k výběru tohoto vzorku do našeho šetření a blíže si celý výzkumný vzorek specifikujeme.

Ve třetí kapitole, byli představeni žáci střední školy jak z hlediska vzdělávacího systému ČR, tak z pohledu jejich vývojových charakteristik. Na tuhle skupinu jsme se zaměřili hlavně proto, že si právě prochází obdobím dospívání, které sebou přináší komplexní proměnu osobnosti. Žáci nastupují na střední školu ve věku 15 let, kdy dochází k pohlavnímu dozrání. A jak jsme již zmiňovali s tím souvisí intenzivní emoce, zranitelnější psychika, usilování o uspokojující sexuální vztahy, zvědavost, experimentování a mnoho dalšího. Tím získávají všechny předpoklady k tomu, aby se zapojili do rizikového chování. Je tedy potřeba ne ně

neustále preventivně působit a zjišťovat a aktualizovat poznatky o nich v této oblasti. I proto jsme navázali na výzkumy, které se věnují rizikům online komunikace a budeme zjišťovat, výskyt rizikové online komunikace a seznamování u žáků středních škol.

Předmětem našeho zájmu jsou **žáci středních škol, ve věku od 15–20 let**. Protože se výzkum věnuje online komunikaci, využili jsme sílu internetu a dotazníkové šetření sdíleli přes internet. K tomu nám dobře posloužili sociální sítě jako Facebook a Facebook Messenger. Výběr vzorku byl **anketní** a jedinci se tak mohli zapojit sami na základě svého rozhodnutí (Chráska 2016).

Do výzkumného šetření se zapojilo celkem 224 respondentů. Za účelem zpřesnění výpovědní hodnoty dat bylo v rámci výběrového souboru provedeno čištění, během kterého bylo vyřazeno 28 respondentů, kteří:

- Uvedli v položce č. 3 jiný věk, který se neslučoval s námi stanoveným věkovým rozmezím pro výzkumný vzorek (13 respondentů).
- V závěrečné položce uvedli, že se jejich střední škola nachází v jiném okresu, než okresu Olomouc (15 respondentů).

První bod byl naplněn, pokud respondent nevybral věk, který je předmětem našeho zájmu. Jednalo se tedy o filtrační položku, stejně jako ve druhém bodě, kdy museli být respondenti, kteří uvedli, že nenavštěvují střední školu v okresu Olomouc, vyloučeni z našeho šetření.

Po čištění se výběrový soubor skládá ze 196 respondentů. Díky tomu, že jsme dotazník šířili i pomocí soukromých zpráv a neustále průběžně kontrolovali výsledky. Podařilo se nám celkem zkorigovat procentuální míru zastoupení žáků vzhledem k typu střední školy a pohlaví. Výběrový vzorek je tvořen z 37 % žáky ze střední odborné školy, kterých je 73, z 32 % žáky z gymnázia, kterých je 62 a z 31 % žáky ze středního odborného učiliště v počtu 61. Co se týče zastoupení jednotlivých pohlaví je výběrový soubor tvořen z 51,02 % ženským pohlavím a ze 48,98 % mužským pohlavím. Věková struktura žáků je uvedena v následující tabulce č.1. Můžeme si všimnout, že nejvíc zastoupeny jsou žáci ve věku 19 let (20,92 %) a 17 let (20,41 %), přičemž průměrný věk respondentů je 17,26 let.

Tabulka č. 1: Věková struktura vybraných žáků

Věk respondenta	Počet vybraných žáků	
	Absolutní četnost	Relativní četnost
15	35	17,86 %
16	35	17,86 %
17	40	20,41 %
18	31	15,82 %
19	41	20,92 %
20	14	7,14 %

6.3. Metoda výzkumného šetření

Jak již bylo naznačeno pro realizaci sběru dat byla vybrána explorační metoda formou **dotazníkového šetření**. Díky které lze získat velké množství dat od velkého počtu respondentů. Pomocí jeho elektronické podoby byl časově i ekonomicky nenáročný na realizaci. Dotazník je tvořen několika **filtračními položkami**, které se používají při zkoumání problémů, které se netýkají celého souboru zkoumaných jedinců (Chráska 2016). Pomocí nich bylo možné snížit množství respondentem zodpovídaných otázek skoro na polovinu. Také jsme pomocí filtrační položky vyřadili respondenty, kteří nespádají do námi předem vymezených kritérií výzkumného vzorku. Přesnou podobu dotazníku můžete najít v Příloze č.2.

Dotazník se skládá celkem z 24 položek. Zvolili jsme 13 uzavřených (strukturovaných) položek. Jejichž hlavní výhodou je dle Chrásky (2016), že podstatně zjednodušují vyhodnocování odpovědí a respondenti je ochotněji vyplňují. Z těchto položek je osm dichotomických a pět polytomických. Dotazník obsahuje i devět polouzavřených položek, pomocí kterých lze použít i nabídky „jiná odpověď“ a vypsát svou vlastní odpověď. A v neposlední řadě jsou součástí dotazníku také dvě škálové položky.

Formu dotazníku jsme zvolili **anonymní**. Hned v úvodu byli respondenti ubezpečeni, že dotazníkové šetření je zcela anonymní a jeho pravdivým vyplněním pomůžou k poskytnutí důležitých poznatků z oblasti rizikové online komunikace a seznamování. Na začátku jsme také shrnuli kritéria pro účast, jako věk a status studenta střední školy v okrese Olomouc. Po respondentech byly pro kontrolu vyžádány pouze informace o jejich pohlaví, věku a typu střední školy. Dle Chrásky (2016) jsme díky anonymitě získali pravdivější údaje, bohužel za

cenu svádění k neodpovědnému vyplňování či dokonce recesi. Doufáme že díky filtračním položkám a povinným otázkám jsme takové respondenty eliminovali.

Jednotlivé položky v dotazníku byly formulovány jasně, srozumitelně a stručně s ohledem na žáka střední školy a jeho aktuálnímu rozpoložení, věku, vzdělání a motivaci. Na začátek jsou voleny obecnější položky a postupně na ně navazují užší. Nejdůležitější položky jsme umístili do středu dotazníku, tak jak doporučuje Chráska (2016).

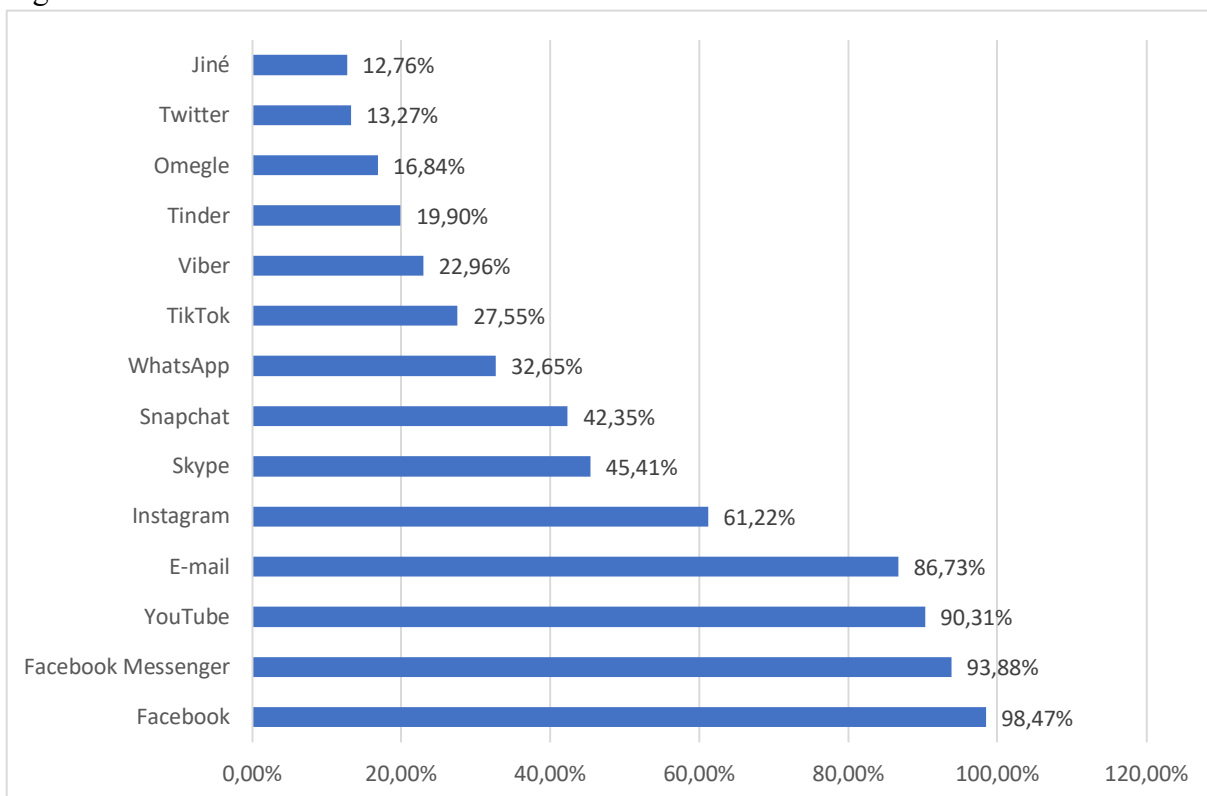
Dotazník odpovídá skladbě výzkumných otázek a cílů, které jsme si stanovili na začátku výzkumného šetření a jsou uvedeny v kapitole 6.1. Byl vytvořen na webové stránce CLICK4SURVEY a pomocí odkazu distribuován mezi žáky střední školy. K tomu nám sloužila sociální síť Facebook a aplikace Facebook Messenger. Inspiraci k vytvoření dotazníku jsme čerpali z výzkumu z roku 2017 na téma Sexting a rizikové seznamování českých dětí v kyberprostoru (Kopecký a Szotkowski 2017) a z výzkumu z roku 2018–2019 s názvem Riziková komunikace a seznamování českých dětí v kyberprostoru (Kopecký et al. 2021).

7. Výsledky výzkumného šetření

Tato kapitola nás přivádí k výsledkům výzkumného šetření, které jsou představeny postupně dle pořadí stanovených deskriptivních a relačních otázek. Pro lepší přehlednost jsou získaná data graficky znázorněna v tabulkách a grafech. Grafy uvádí relativní četnosti odpovědí v procentuálním vyjádření. V jednotlivých tabulkách jsou výsledky zobrazeny pomocí absolutní četnosti dat. Pod tabulkou je uvedena i celková četnost označená písmenem n. V posledním sloupci tabulky je zobrazen celkový počet respondentů, kteří volili danou odpověď. V rámci textu se odkazujeme na jednotlivé položky v dotazníku, který je součástí příloh (Příloha č. 2).

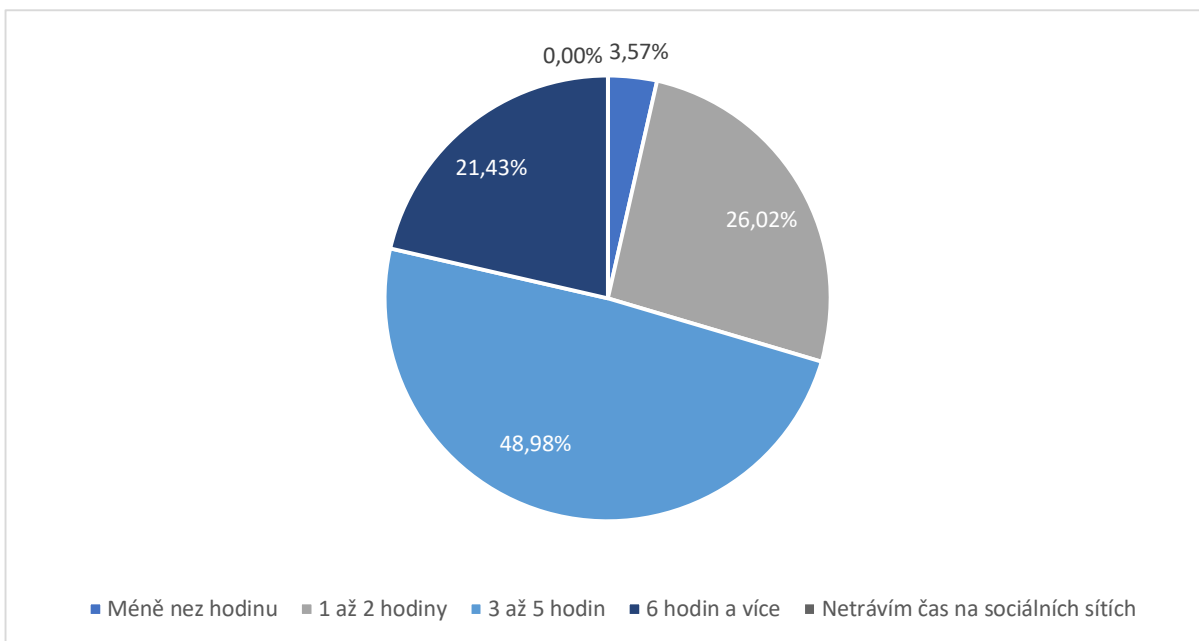
Deskriptivní otázka č. 1: Jaké sociální sítě a online služby využívají vybraní žáci SŠ?

Sociálním sítím a online službám se v dotazníku věnuje položka č. 4 a č. 5. Z výsledků uvedených v tabulce č. 1. vyplývá, že vybraní žáci SŠ nejčastěji používají sociální síť Facebook, celkem ji označilo 193 respondentů. 184 označili Facebook Messenger. Na třetím místě skončil server YouTube jenž vybralo 177 respondentů a těsně za ním e-mail, který používá 170 z nich. 25 respondentů označilo možnost „Jiné“ a vypsalí: Pinterest (18 žáků), Ask.fm (3 žáci), LinkedIn (2 žáci), Bakaláři (2 žáci). Relativní četnost a další odpovědi jsou uvedeny v grafu č. 1.

Graf č. 1: Sociální sítě a online služby využívané žáky SŠ – relativní četnost

V souvislosti se sociálními sítěmi a online službami nás také zajímalo kolik času na nich respondenti tráví. Dle grafu č. 2. téměř polovina respondentů přesněji 48,93 % tam tráví 3 až 5 hodin denně. Méně než hodinu tráví na sociálních sítích a online službách pouze 3,57 % respondentů.

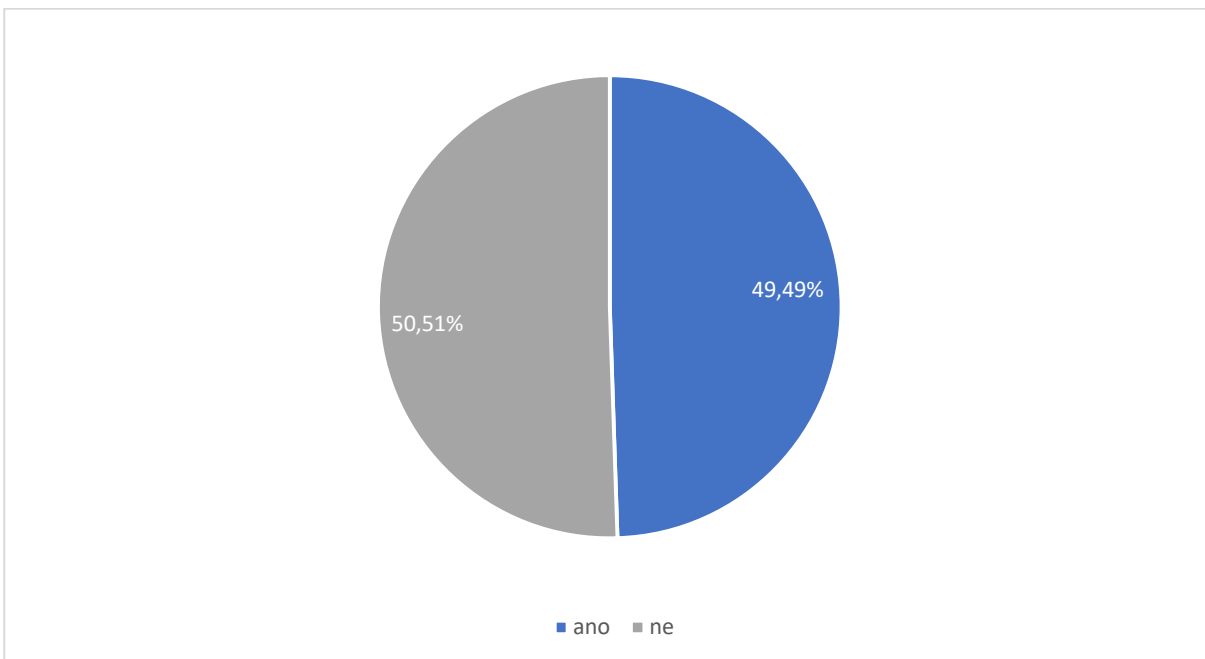
Graf č. 2: Relativní četnost odpovědí kolik času denně tráví na sociálních sítích a online službách – celý vzorek

Deskriptivní otázka č. 2: Jaká je četnost vybraných žáků SŠ, kteří se seznamují přes internet s neznámými lidmi?

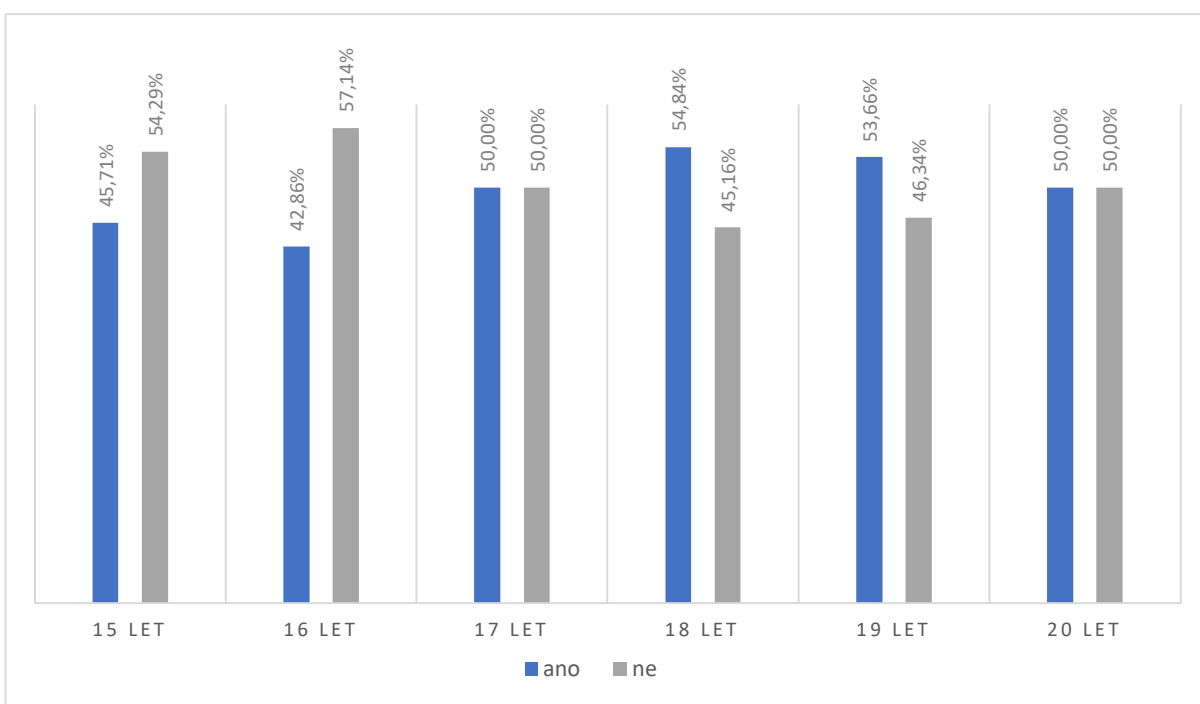
Seznamování přes internet s neznámými lidmi se v dotazníku věnují položky č. 6 až 9. Z grafu č. 3 můžeme vidět, že 49,49 % respondentů odpovědělo, že se seznamují přes internet s lidmi, které neznají osobně. Tabulka č. 2 nám přináší podrobnější rozdělení odpovědí v závislosti na věku respondenta a získali jsme díky ní odpověď na deskriptivní otázku. Graf č. 4 ukazuje nejvyšší relativní četnost kladných odpovědí podle věku u respondentů, kterým je 18 a 19 let.

Tabulka č. 2: Seznamování přes internet s neznámými lidmi – podle věku

	15 let	16 let	17 let	18 let	19 let	20 let	Celkem
Ano	16	15	20	17	22	7	97
Ne	19	20	20	14	19	7	99
Celková četnost n	35	35	40	31	41	14	196

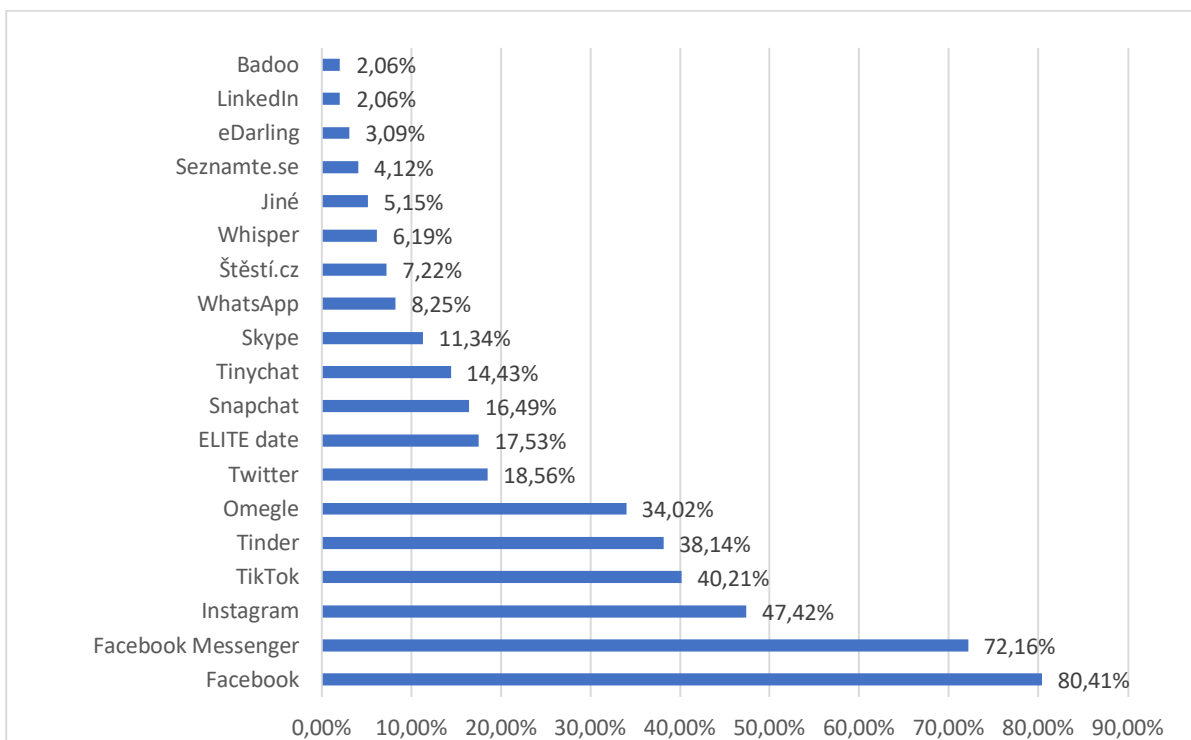

Graf č. 3: Relativní četnost respondentů seznamujících se přes internet s neznámými lidmi

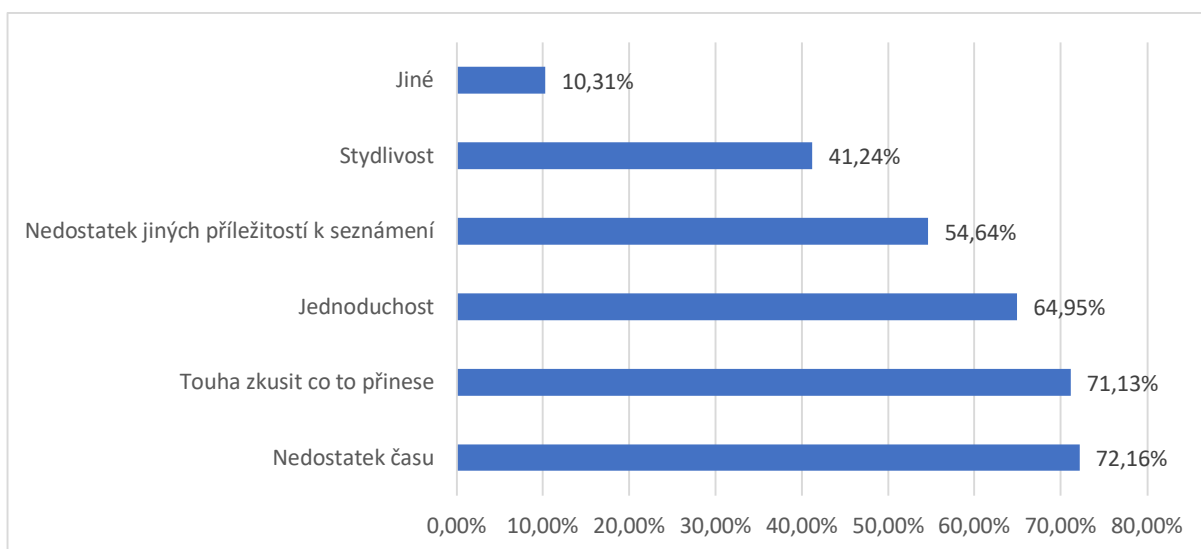
Graf č. 4 Relativní četnost odpovědí seznamování se s neznámými lidmi – podle věku

Zajímalo nás také pomocí kterých platforem se vybraní žáci, kteří odpověděli kladně na položku č. 6 seznamují. Z celkem 97 respondentů 78 uvedlo, že se nejčastěji seznamují pomocí sociální sítě Facebook. Dále je oblíbený Facebook Messenger, který označilo 70 žáků a Instagram s 46 žáky. 5 žáků označilo „Jiné“ a napsali YouTube (4 respondenti) a PornTube (1 respondent). Podrobné výsledky s relativní četností jsou v grafu č. 5.

Graf č. 5: Platformy, na kterých se seznamují vybraní žáci SŠ – relativní četnost

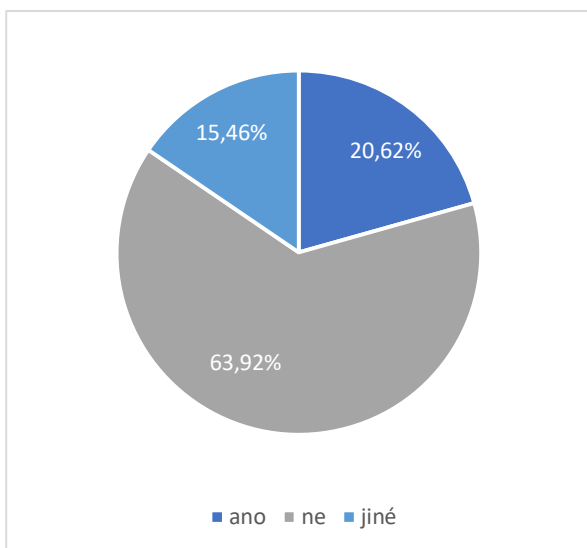
Dotazník zjišťoval i jaké důvody vedou vybrané žáky SŠ k seznamování přes internet. Na otázku odpovídali pouze ti, kteří na položku č. 6 odpověděli „Ano“ tedy, že se seznamují přes internet. Nejčastěji zmiňovaný důvod byl dle grafu č. 6 nedostatek času. Poté byla zmiňována touha zkusit co to přinese a jednoduchost. 10 respondentů označilo pole „Jiné“ z nichž 9 uvedlo pro zábavu a 1 napsal „protože chci“.

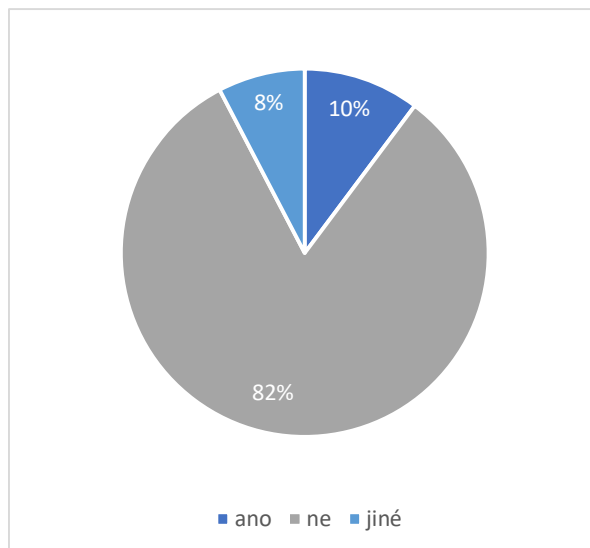
Graf č. 6: Důvody, proč se vybraní žáci SŠ seznamují na internetu – relativní četnost

Zkoumali jsme také zda respondenti, kteří odpověděli kladně na položku č.6, tedy že se seznamují přes internet s lidmi, které neznají osobně, šli někdy s tímto člověkem na osobní

schůzku. Pro upřesnění odpovědi byla otázka polouzavřená, aby mohli respondenti napsat vlastní odpověď. Jak ukazuje graf č. 7 této možnosti využilo 15,46 % přesněji 15 respondentů, kteří uvedli, že na schůzku sice šli, ale během cesty si to rozmysleli. 20 respondentů tedy 20,62 % přiznalo, že šlo na schůzku s osobou, se kterou se seznámili na internetu. Pokud tento výsledek vložíme do kontextu s našim celým vzorkem zjistíme dle grafu č. 8, že 10 % vybraných žáků střední školy, šlo na schůzku s člověkem se kterým se seznámili online.

Graf č. 7: Účast na osobní schůzce s neznámým člověkem – relativní četnost

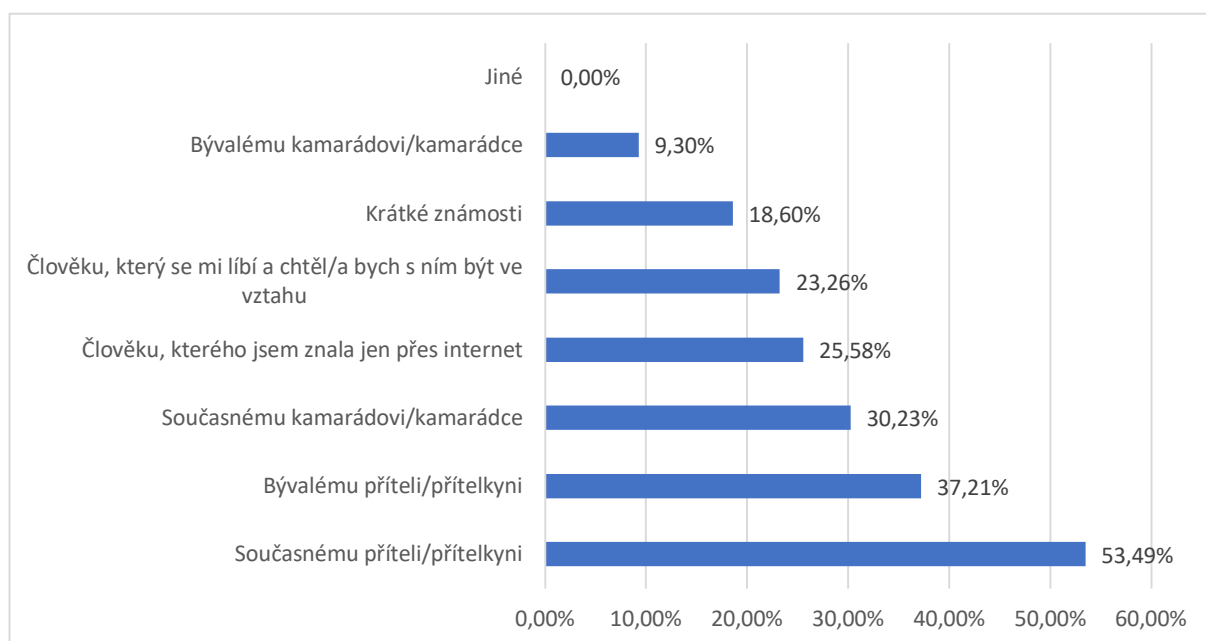
Graf č. 8: Účast na osobní schůzce ve vztahu k celému vzorku – relativní četnost

Deskriptivní otázka č. 3: Jaká je četnost vybraných žáků SŠ, kteří někdy odeslali svou intimní fotografii či video jiné osobě?

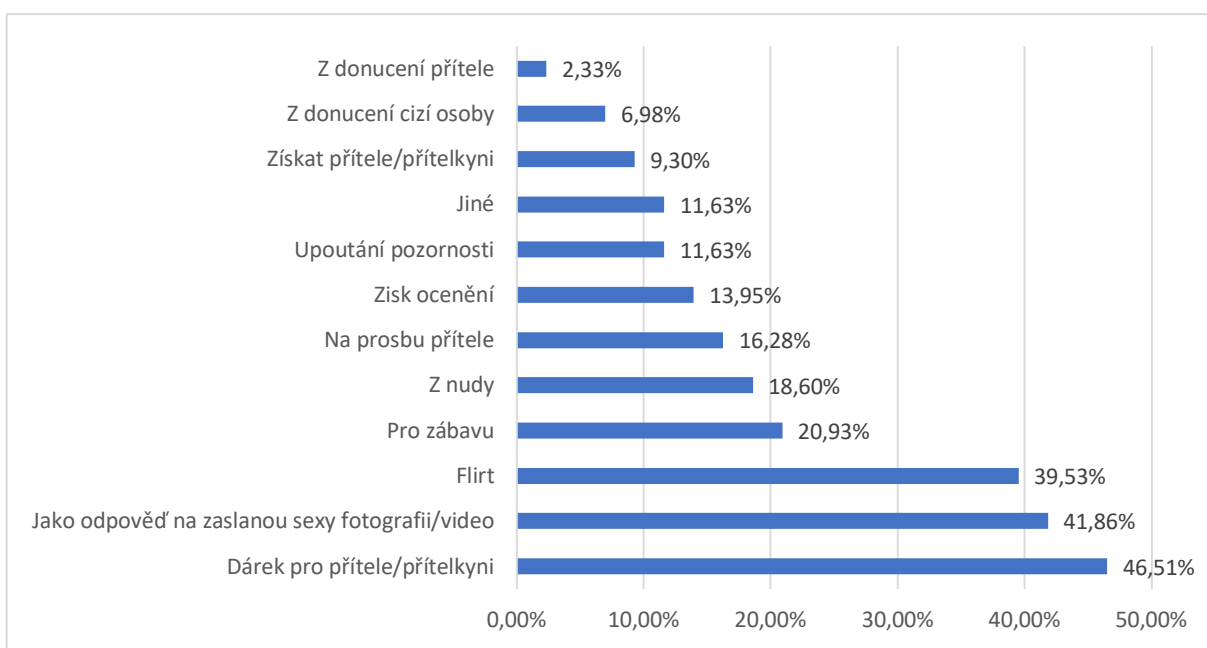
Této deskriptivní otázce se v dotazníku věnují položky č. 10 až 14. Z výsledků uvedených v tabulce č. 3 vyplývá že svoji intimní fotografii či video zaslalo 43 vybraných žáků střední školy, což představuje 21,94 % našeho výzkumného vzorku. Komu je respondenti zaslali můžeme vidět v grafu č. 9, nejčastěji se jednalo o současného přítele nebo přítelkyni. Další položka zkoumala důvod odeslání intimní fotografie. Dle grafu č. 10 nejčastější důvod odeslání intimní fotografie či videa byl ve 46,51 % dárek pro přítele. 11,63 % konkrétně 5 respondentů označilo možnost „Jiné“ a dopsali „nevím“ (3 respondenti) a „nepamatuji si“ (2 respondenti). V 6,98 % poslali vybraní žáci SŠ svou fotografii či video z donucení cizí osoby a ve 2,33 % z donucení přítele.

Tabulka č. 3: Zasilání vlastní intimní fotografie či videa někomu jinému – podle věku

	15 let	16 let	17 let	18 let	19 let	20 let	Celkem
Ano, fotografii i video	0	0	1	0	2	0	3
Ano, ale pouze fotografii	4	6	5	9	9	5	38
Ano, ale pouze video	0	0	0	0	1	1	2
Ne	31	29	34	22	29	8	153
Celková četnost n	35	35	40	31	41	14	196

Graf č. 9: Příjemci intimní fotografie či videa respondentů – relativní četnost

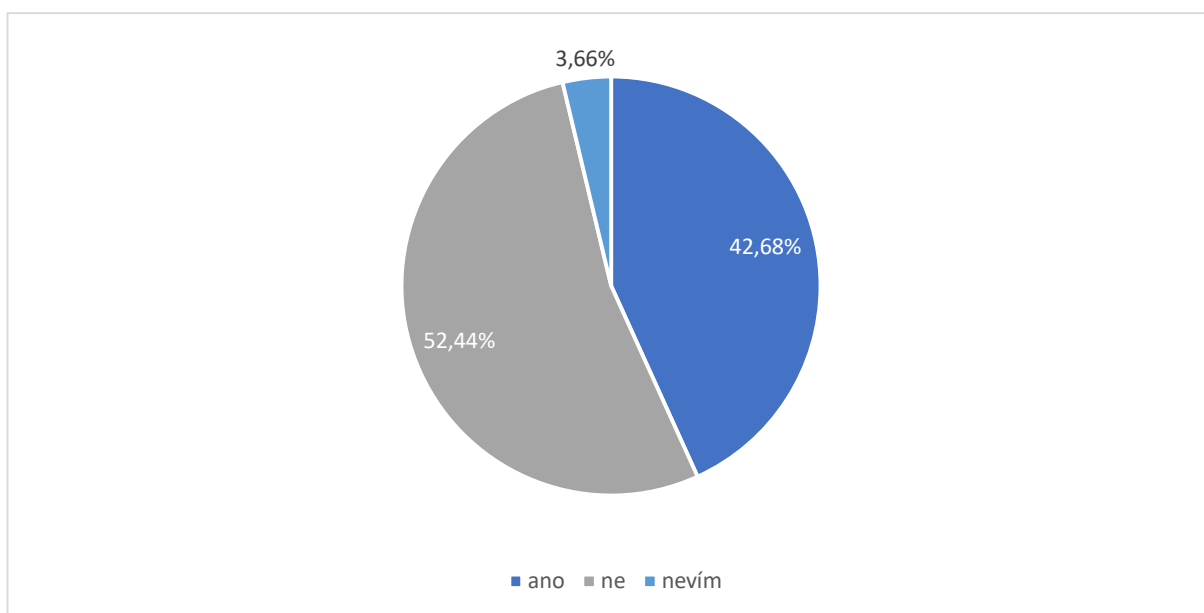

Graf č. 10: Důvod odeslání intimní fotografie či videa – relativní četnost

Položka č. 13 v dotazníku zjišťovala, jestli respondenti někdy obdrželi intimní fotografii či video od jiné osoby. Dle tabulky č. 4 kladně odpovědělo 82 respondentů, což je 41,84 % našeho výzkumného vzorku. Položka č. 14 se dále doptávala těch, kteří odpověděli kladně, zda znali osobně všechny osoby, od kterých obdrželi intimní fotografii či video. Tato položka obsahovala i možnost „Nevím“ pro případ, že by si to vybraní žáci už nepamatovali. V grafu č. 11 vidíme, že tuto možnost využilo 3,66 % respondentů. Největší část vybraných žáků SŠ 52,44 % odpověděla záporně. Znamená to tedy, že 43 respondentů někdy obdrželo intimní video či fotografii od osoby, kterou neznali osobně.

Tabulka č. 4: Obdržení intimní fotografie či videa – podle věku

	15 let	16 let	17 let	18 let	19 let	20 let	Celkem
Ano	14	15	16	14	17	6	82
Ne	21	20	24	17	24	8	114
Celková četnost n	35	35	40	31	41	14	196

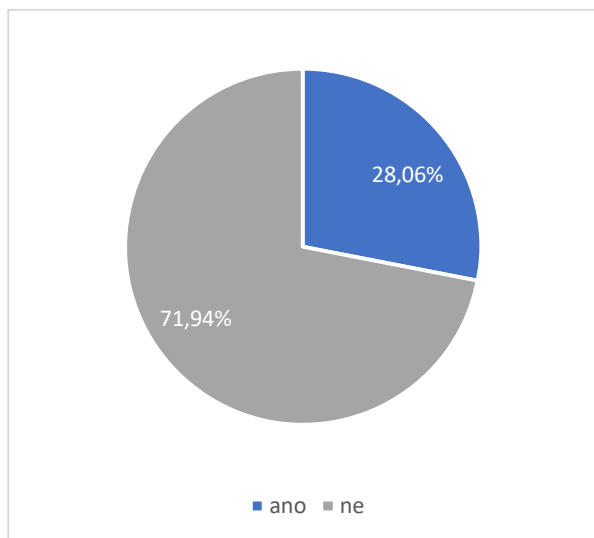

Graf č. 11: Obdržené intimní fotografie či videa byla pouze od osob, které respondenti znají osobně – relativní četnost

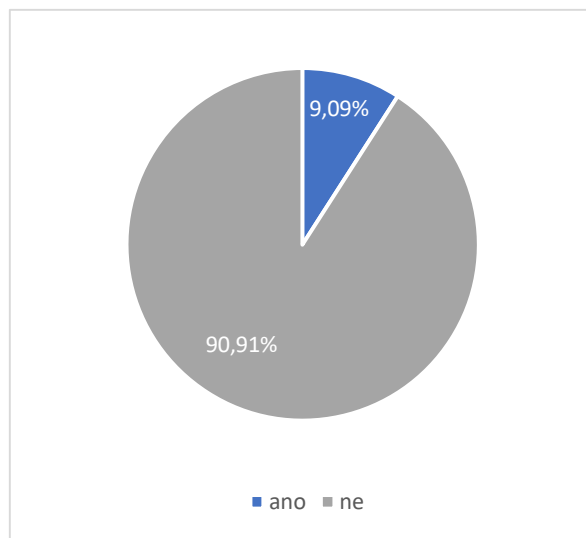
Deskriptivní otázka č. 4: Jaká je četnost vybraných žáků SŠ, kteří komunikují s neznámými lidmi přes webkameru?

Komunikaci s neznámými lidmi pomocí webkamery se v dotazníku věnují položky č. 15 a 16. Jak ukazuje graf č. 12 tento druh komunikace přiznalo 28,06 % respondentů, tedy přesně 55 vybraných žáků SŠ. V tabulce č.5 je znázorněno jejich jednotlivé věkové složení.

Z tohoto počtu se před webkamerou intimně odhalilo před neznámým člověkem 5 respondentů, tedy 9,09 % jak můžeme vidět na grafu č. 13.

Graf č. 12: Komunikování s neznámými lidmi přes webkameru – relativní četnost

Graf č. 13: Intimní odhalení respondenta při komunikaci s neznámým člověkem přes webkameru – relativní četnost

Tabulka č. 5: Komunikování s neznámými lidmi přes webkameru – podle věku

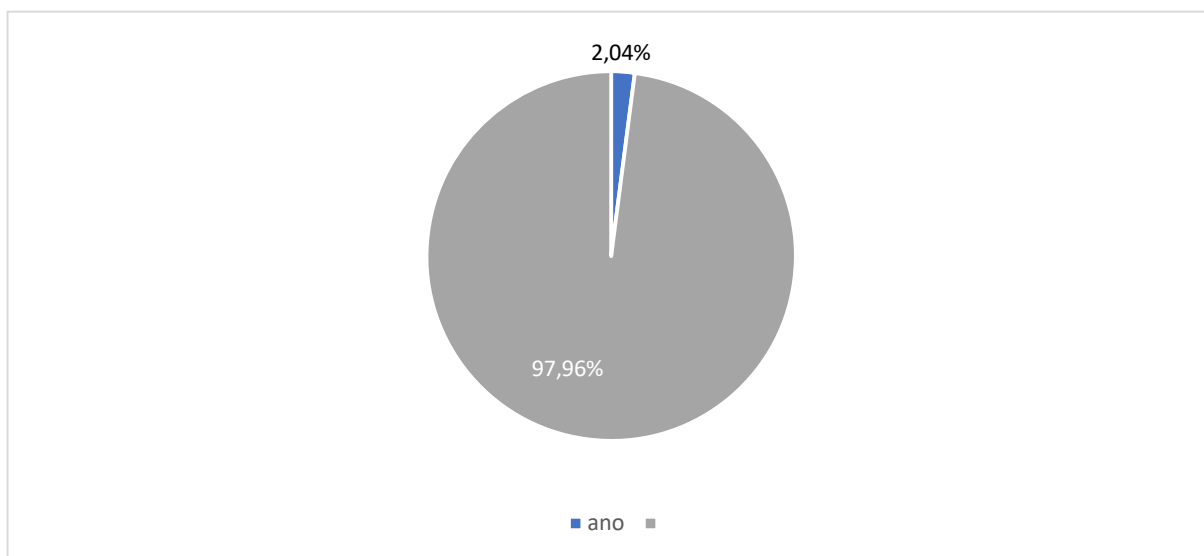
	15 let	16 let	17 let	18 let	19 let	20 let	Celkem
Ano	8	7	10	11	13	6	55
Ne	27	28	30	20	28	8	141
Celková četnost n	35	35	40	31	41	14	196

Deskriptivní otázka č. 5: Jaká je četnost vybraných žáků SŠ, kterým někdo vyhrožoval nebo je vydíral skrze intimní fotografie či videa?

Této otázce se věnovala položka č.17, kterou nemohli zodpovědět respondenti, kteří zvolili odpověď „Ne“ u položky č. 10 a u položky č. 16. Tzv. pokud nikomu nikdy neposlali svoji obnaženou fotku či video a ani se nikdy intimně neodhalili před webkamerou, budeme počítat s tím, že je nikdo nemohl skrze tyto materiály vydírat. Z tabulky č. 6 je možné vypočítat, že vyhrožování nebo vydírání skrze intimní materiály zažili 4 respondenti. Z toho je jeden nezletilý ve věku 17 let a tři zletilý – dva ve věku 19 let a jeden 20letý. Na grafu č. 14 můžeme vidět, že se jedná o 2,04 % celého výzkumného vzorku

Tabulka č. 6: Absolutní četnost odpovědí na položku č.17 – podle věku

	15 let	16 let	17 let	18 let	19 let	20 let	Celkem
Ano	0	0	1	0	2	1	4
Ne	4	6	5	9	10	5	39
Celková četnost n	4	6	6	9	12	6	43

Graf č. 14: Relativní četnost respondentů, kterým někdo vyhrožoval nebo je vydíral skrze intimní materiály vzhledem k celému vzorku

Deskriptivní otázka č. 6: Jaká je četnost vybraných žáků SŠ, kterým byly šířeny na internetu jejich intimní fotografie či videa bez jejich souhlasu?

Aby respondent mohl odpovědět na položku č. 18 vztahující se k této deskriptivní otázce, nesměl stejně jako u předchozí deskriptivní otázky odpovědět „Ne“ na položku č. 10 a zároveň i na položku č. 16. Dle tabulky č. 7 zjistíme, že jednomu respondentovi byly na internetu šířeny intimní materiály bez jeho souhlasu. Což tvoří 0,51 % našeho výzkumného vzorku.

Tabulka č. 7: Absolutní četnost odpovědí na položku č. 18 – podle věku

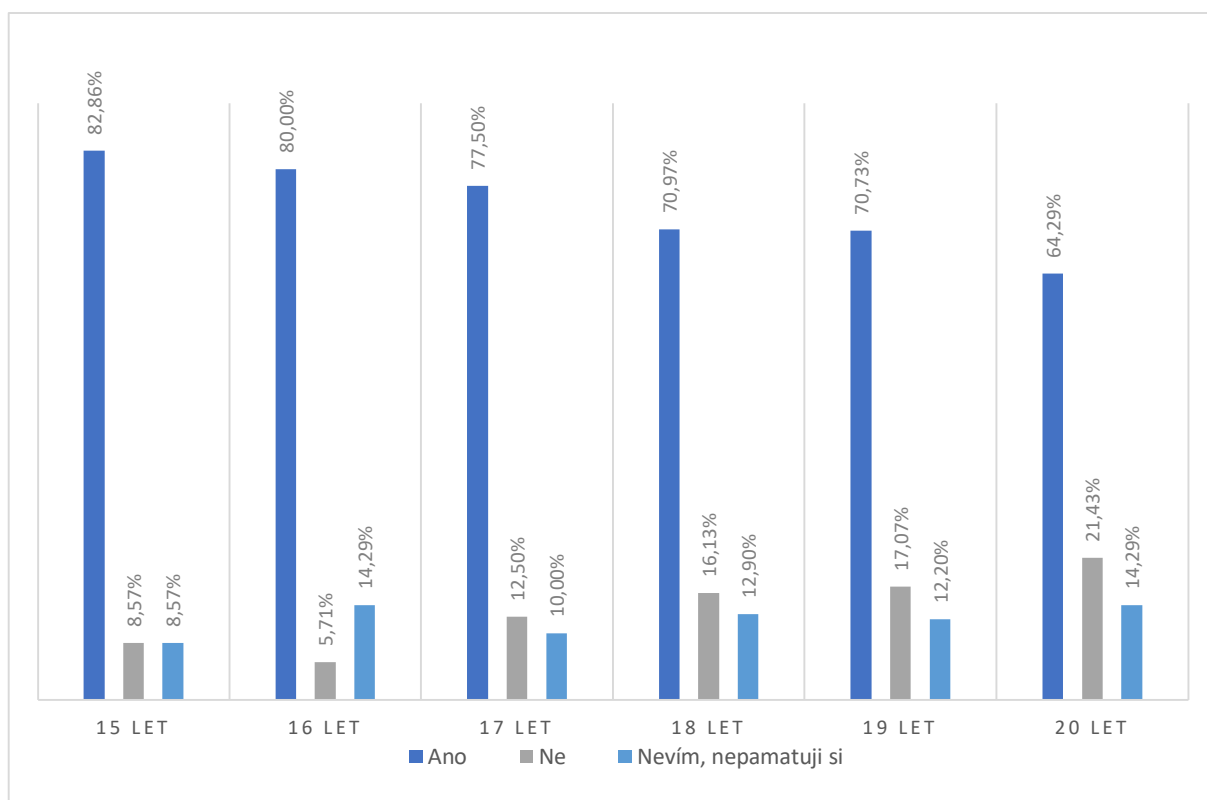
	15 let	16 let	17 let	18 let	19 let	20 let	Celkem
Ano	0	0	0	0	0	1	1
Ne	4	6	6	9	12	5	42
Celková četnost n	4	6	6	9	12	6	43

Deskriptivní otázka č. 7: Absolvovali vybraní žáci SŠ preventivní přednášku/besedu o rizicích online komunikace ve školním prostředí?

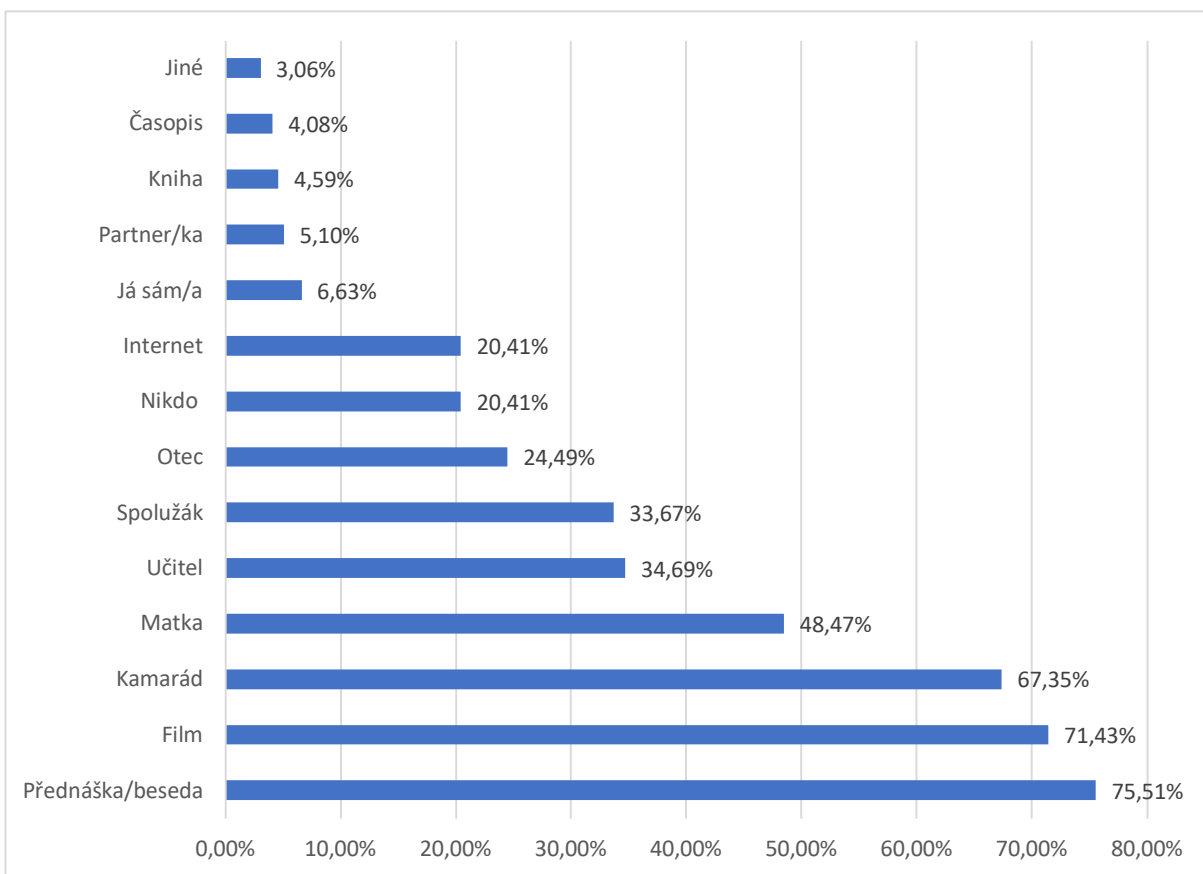
Tématům spojeným s touto otázkou ohledně prevence se v dotazníku věnovali položky č. 19 až 21. V tabulce č. 8 vidíme, že preventivní přednášky nebo besedy se zúčastnilo 148 vybraných studentů ŠŠ, tedy 75,51 % výzkumného vzorku. V grafu č. 15 uvádíme relativní četnost jejich odpovědí dle věku. Kromě přednášky a besedy získávají vybraní studenti informace o možných rizicích online komunikace z filmů (71,43 %) a od kamaráda (67,35 %). 3,06 % respondentů označili možnost jiné a dopsali „děda“ (3 respondenti) a „teta“ (3 respondenti). Více odpovědí zobrazuje graf č. 16.

Tabulka č. 8: Absolutní četnost respondentů, kteří se zúčastnili přednášky či besedy na téma rizikové online komunikace – podle věku

	15 let	16 let	17 let	18 let	19 let	20 let	Celkem
Ano	29	28	31	22	29	9	148
Ne	3	2	5	5	7	3	25
Nevím, nepamatuji si	3	5	4	4	5	2	23
Celková četnost n	35	35	40	31	41	14	196

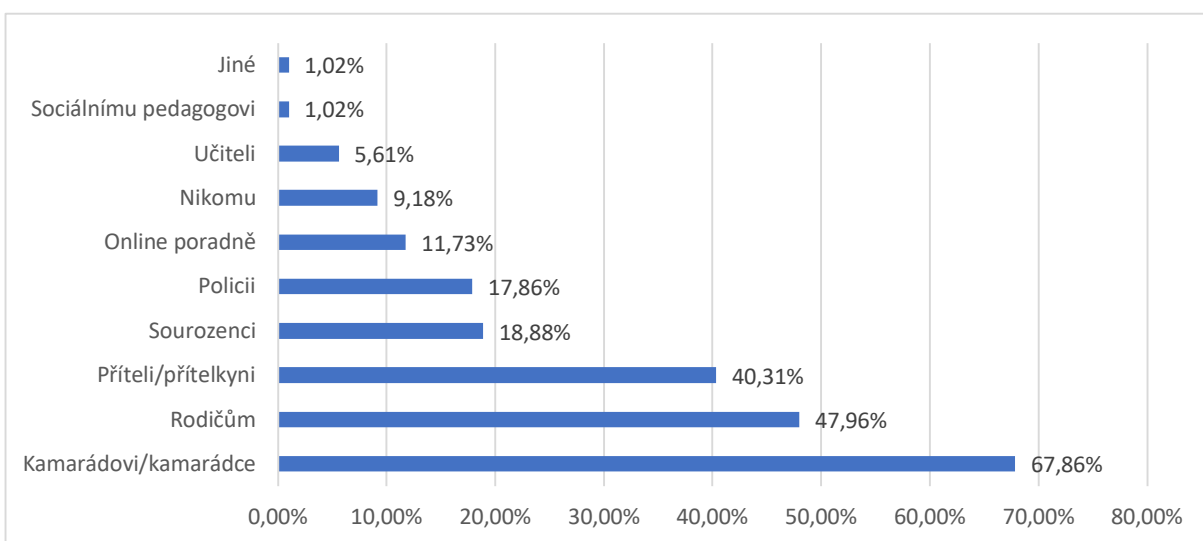

Graf č. 15: Relativní četnost odpovědí na otázku č. 19 – podle věku

Graf č. 16: Kdo poučil respondenty o rizicích online komunikace a seznamování přes internet – relativní četnost

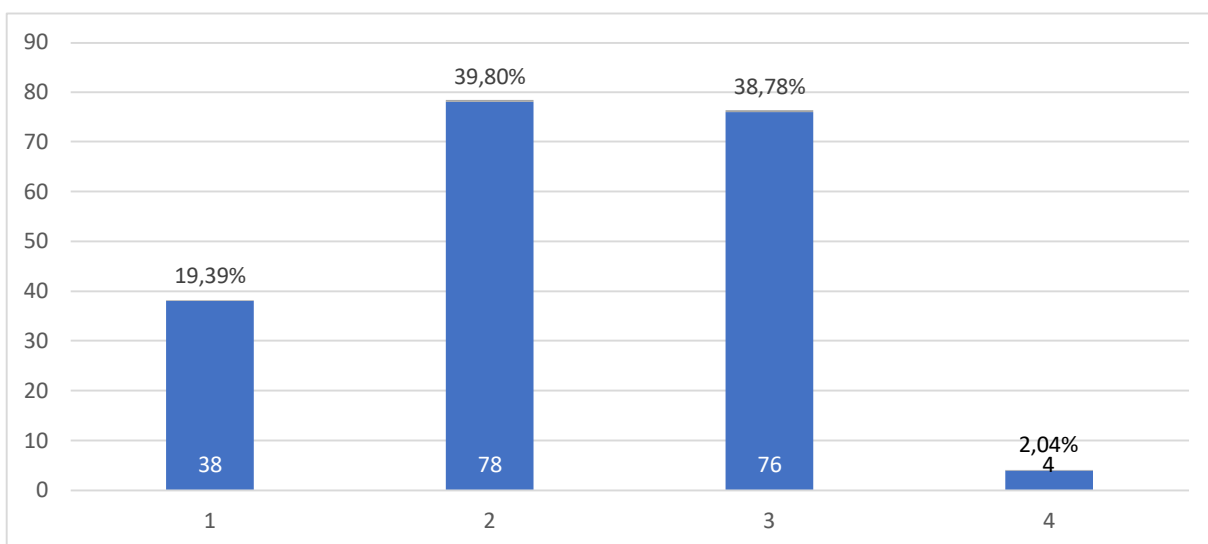
Zajímalo nás také, komu by se vybraní žáci SŠ svěřili, kdyby je někdo vydíral nebo obtěžoval skrze jejich intimní materiály. Zjistili jsme, že 67,86 % by se svěřilo kamarádovi. Možnost „Jiné“ zvolilo 1,05 % respondentů a dopsali „dědovi“ (1 žák) a „právníkovi“ (1 žák). Více odpovědí je znázorněných v grafu č. 17.

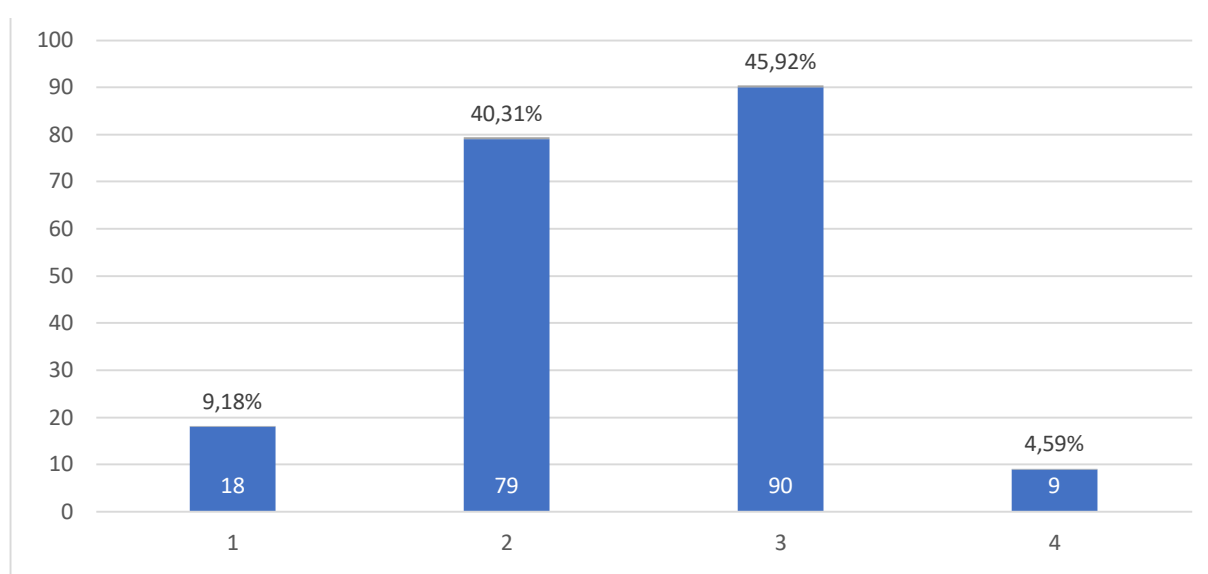
Graf č. 17: Relativní četnost odpovědí na položku č. 21

Deskriptivní otázka č. 8: Jak vybraní žáci SŠ vnímají rizikovost online komunikace?

Této deskriptivní otázce se v dotazníku věnují položky č. 22 a 23. Obě položky byly škálové a respondenti v nich volili jednu ze čtyř možností, kdy možnost „zcela bezpečná“ má hodnotu 1 a možnost „zcela riziková“ má hodnotu 4. Z výsledků, které můžete vidět v grafu č.18 vyplývá, že 39,80 % žáků vnímá online komunikaci jako spíše bezpečnou a skoro stejný počet žáků 38,78 % jako spíše rizikovou. Pouze 2,04 % ji vnímá zcela rizikově. Graf č. 19 ukazuje, jak moc vnímají vybraní žáci SŠ seznamování přes internet, jako rizikové. 45,92 % považuje seznamování přes internet za spíše rizikové a 40,31 % za spíše bezpečné. Zcela rizikové ho vnímá pouze 4,59 % respondentů. Při bližším zkoumání zjistíme, že seznamování přes internet vnímají vybraní studenti spíše rizikověji (medián 3 body), ale online komunikaci spíše bezpečně (medián 2 body).

Graf č. 18: Odpovědi respondentů na položku č. 22 - absolutní a relativní četnost

Graf č. 19: Odpovědi respondentů na položku č. 23 - absolutní a relativní četnost

Relační otázka č. 1: Jaký je rozdíl v seznamování přes internet s lidmi, které neznají osobně u žen a mužů?

Relační otázka se zaměřila na rozdíl v četnosti seznamování se přes internet s neznámými lidmi mezi ženy a muži. Hypotéza byla formulována na základě předpokladu, že u jednotlivých pohlaví bude rozdíl v četnosti. V dotazníku se této otázce věnuje položka č. 6.

Věcná hypotéza (H): **V seznamování přes internet s lidmi, které neznají osobně je u žen a mužů rozdíl.**

Statistické hypotézy:

- Nulová hypotéza (H_0): Četnost seznamování přes internet s lidmi, které neznají osobně je u žen i mužů stejná.
- Alternativní hypotéza (H_A): Četnost seznamování přes internet s lidmi, které neznají osobně je u žen vyšší než u mužů.

Tabulka č. 9: Čtyřpolní tabulka pro test nezávislosti chí-kvadrát – online seznamování

	Ano	Ne	Celkem
Ženy	51	49	100
Muži	46	50	96
Celkem	97	99	196

Hladina významnosti pro test nezávislosti chí-kvadrát je 0,01. Stupeň volnosti v čtyřpolní tabulce je 1. Kritická hodnota pro hladinu významnosti 0,01 a stupeň volnosti 1 je $\chi^2_{0,01}(1) = 6,635$.

Vypočítaná hodnota testového kritéria je $\chi^2 = 0,186$.

Jelikož je testové kritérium nižší než kritická hodnota, tak nulovou hypotézu H_0 nezamítáme. **Četnost seznamování přes internet s lidmi, které neznají osobně je u žen i mužů stejná.**

Relační otázka č. 2: Jaký je rozdíl v posílání svých intimních fotografií či videí u žen a mužů?

Této relační otázce se v dotazníku věnuje položka č. 10. Tato položka nabízela výběr odpovědí ze čtyř, z nichž tři byly kladné a jsou v následující čtyřpolní tabulce zahrnuty pod „Ano“ v opačném případě pod „Ne“.

Věcná hypotéza (H): **V posílání svých intimních videí či fotografií je u žen a mužů rozdíl.**

Statistické hypotézy:

- Nulová hypotéza (H_0): Četnost posílání svých intimních videí či fotografií je u žen i mužů stejná.
- Alternativní hypotéza (H_A): Četnost posílání svých intimních videí či fotografií je u žen vyšší než u mužů.

Tabulka č. 10: Čtyřpolní tabulka pro test nezávislosti chí-kvadrát – posílání intimních fotografií

	Ano	Ne	Celkem
Ženy	34	66	100
Muži	9	87	96
Celkem	43	153	196

Hladina významnosti pro test nezávislosti chí-kvadrát je 0,01 a stupeň volnosti v čtyřpolní tabulce je 1. Kritická hodnota pro hladinu významnosti 0,01 a stupeň volnosti 1 je $\chi^2_{0,01}(1) = 6,635$.

Vypočítaná hodnota testového kritéria je $\chi^2 = 17,343$.

Jelikož je testové kritérium vyšší než kritická hodnota, tak odmítáme nulovou hypotézu H_0 a přijímáme alternativní hypotézu H_A . **Četnost posílání svých intimních videí či fotografií je u žen vyšší než u mužů.**

8. Diskuse a zhodnocení výsledků výzkumného šetření

V předchozí kapitole jsme představili data získaná v dotazníkovém šetření a přiřadili jejich výsledky k výzkumným otázkám. V této poslední části diplomové práce data vyhodnotíme a diskutujeme. Také získané výsledky porovnáme s dalšími výzkumy, které jsme zmiňovali například v 5. kapitole.

98,47 % vybraných žáků středních škol používá Facebook a 93,88 % Facebook Messenger. Pokud tyto data porovnáme s výsledky z výzkumu autorů Kopecký a Szotkowski (2017) zjistíme určitý nepoměr. V jejich výzkumu vyšel Facebook jako druhá nejpoužívanější internetová služba s 85,38 % a Facebook messenger jako pátá s 73,92 %. Soustředili se sice oproti nám pouze na děti, to ovšem není jediný rozdíl. Pravděpodobný důvod, proč se v našem výzkumu umístil Facebook a Facebook messenger tak vysoko je fakt, že jsme dotazníky šířili pouze pomocí těchto dvou platform. Očekávali jsme tedy, že obsadí přední příčky. Pomyslné třetí místo patřilo serveru YouTube s 90,31 %. V tomto bodě, již můžeme pozorovat podobné výsledky s již zmiňovaným výzkumem (Kopecký a Szotkowski 2017), kde tento server navštěvovalo 89,07 % dětí. Oblibu si nejspíš získává s rozmachem fenoménu youtuberů a youtuberingu. U našich respondentů vyšel oblíbený také e-mail s 86,73 %.

V podkapitole č. 2.3 jsme ve výčtu rizik online komunikace a seznamování zmiňovali také nebezpečí vzniku závislostí na online komunikaci. Proto jsme u našich respondentů chtěli prozkoumat kolik času tráví denně na internetových službách a sociálních sítích. V případě závislosti by to bylo několik desítek hodin (Kožíšek et al., 2012). Vyšlo nám, že skoro polovina (48,98 %) vybraných žáků střední školy tam tráví 3 až 5 hodin, 26,02 % 1 až 2 hodiny, 21,43 %, 3,57 % 6 hodin a více a 0 % vůbec netráví čas na sociálních sítích. Ačkoli výsledek 0 % pro netrávení času na sociálních sítích může vypadat v kontextu žáků středních škol negativně tzv. že ani jeden žák netráví denně vůbec čas na sociálních sítích či online službách, je potřeba si znovu uvědomit, jak byl šířen náš dotazník. Tedy i když v našem výzkumu vyšlo, že všichni vybraní žáci střední školy tráví denně na sociálních sítích alespoň nějaký čas, neznamená to, že to platí obecně pro všechny středoškoláky. Například dle ČSÚ (2021), nepoužívá žádnou sociální síť 4,6 % osob ve věku 16–24 let. Při vyhodnocování této otázky je potřeba myslet i na to, že odpovědi respondentů jsou pouze jejich subjektivním pocitem vnímání času.

Náš výzkum zjistil, že 49,49 % vybraných žáků střední školy se seznamuje přes internet s neznámými lidmi. Ve výzkumu Kopeckého et al. (2021) přiznalo komunikaci s neznámými lidmi 50,50 % a ve výzkumu z roku 2013 53,16 % (Szotkowski et al. 2013). Vyzkoumali jsme

také rozdílů napříč věkovými kategoriemi, které jsou znázorněny v grafu č.4. Větší polovina respondentů ve věku 15 a 16 let se neseznamuje přes internet. U 17letých je to přesně 50 %. Ve věkové kategorii 17letých a 18letých se větší polovina respondentů seznamuje přes internet a u 20letých je to zase přesně na půl. Můžeme tedy pouhým nahlédnutím do grafu pozorovat, že mezi plnoletými respondenty je seznamování přes internet častější než u neplnoletých. Což odpovídá tvrzení Kopeckého et al. (2021), že s přibývajícím věkem dítěte roste jeho ochota k rizikové online komunikaci i k schůzkám s internetovým kamarádem/známým v reálném světě.

Nejčastěji se vybraní žáci střední školy seznamují přes Facebook (80,41 %) a Facebook messenger (72,16 %). Zde musíme brát v potaz, že skoro všichni naši respondenti používají Facebook nebo Facebook messenger a bylo tedy dle nás pravděpodobné jejich vysoké umístění i v tomto žebříčku. Mezi další oblíbené platformy pro seznamování patří Instagram, TikTok, Tinder a video chat Omegle, který používá 34,02 %. Dle výzkumu Kopeckého et al (2021) navštěvuje video chaty téměř 40 % českých dětí, ale je potřeba upozornit, že jsou zde zahrnuty různé druhy video chatů a ne jen Omegle.

V podkapitole 2.2. jsme uváděli důvody proč se lidé seznamují online. Dle Kožíška a Píseckého (2016) to je nejčastěji nedostatek času, což vyšlo i z našeho výzkumu, kdy tuto možnost volilo 72,16 % respondentů. Jen o 1,03 % respondentů méně vidělo důvod v touze zkusit co to přinese (71,13 %). Dalšími důvody byly jednoduchost, nedostatek jiných příležitostí k seznámení a stydlivost.

V souvislosti se seznamováním na internetu nás zajímalo, zda šli respondenti na osobní schůzku s člověkem, kterého poznali online. O rizicích osobního setkání jsme se zmiňovali v souvislosti s kybergroomingem v podkapitole č. 2.3.5, proto jsme doufali v co nejmenší četnost. Zjistili jsme, že ze 49,49 % vybraných žáků středních škol, kteří se seznamují online jich na osobní schůzku šlo 20,62 %. Dále 15,46 % uvedlo, že na schůzku sice šli, ale během cesty si to rozmysleli a nepřišli. Pokud tento výsledek dáme do kontextu našeho celého výzkumného vzorku zjistíme, že na osobní schůzce s internetovým známým bylo 10 % vybraných žáků střední školy. Dle výzkumu Kopeckého (2021) by na osobní schůzku v reálném světě dorazilo 20,41 % dětí, ve dřívějším výzkumu (Kopecký a Szotkowski 2017) to bylo 17,78 %. Je ovšem důležité zmínit, že oba tyto výzkumy daly dětem pouze hypotetickou otázku a byly určeny jen pro nezletilé děti. Je proto možné, že kdybychom otázku použili čistě

hypoteticky získali bychom také více procent. Nás ovšem zajímala reálná účast i za případnou cenu toho, že se někdo bude stydět odpovědět na přímou otázku (Chráska 2016).

Celá podkapitola 2.3.1 byla věnovaná sextingu a proto jsme se na něj zaměřili v několika položkách dotazníku. Zjistili jsme, že 21,94 % vybraných žáků středních škol někdy poslalo přes internet svoji intimní fotografii či video. Výzkum na téma sextingu (Hodačová 2022) uvádí, že 14 % dětí a 33 % dospělých někdy někomu poslalo svou intimní fotografii. Kopecký a Szotkowski (2017) vyzkoumaly, že rozesílání vlastních intimních fotografií provozuje 15,37 % českých dětí. Dále tvrdí, že u osob ve věku 18–25 let je to 40 %.

Ve více jak polovině případů (53,49 %) odeslali vybraní žáci střední školy intimní materiál svému současnému příteli/přítelkyni. To potvrzuje tvrzení Kopeckého et al. (2015) uvedené v již zmíněné podkapitole 2.3.1, že sexting bývá často vnímán jako součást romantických vztahů. Mnozí žáci si ovšem neuvědomují jakému riziku se vystavují například v případě hádky nebo rozchodu. Tím se dostáváme k druhému nejčastějšímu příjemci intimních materiálů a to jsou ve 37,21 % již bývalý partneři. Třetí jsou současní kamarádi se 30,23 %. Čtvrtí nejčastější příjemci intimních materiálů jsou lidé, které respondenti znají pouze přes internet (25,58 %). Pokud to porovnáme s výsledky autorů Kopecký a Szotkowski (2017) zjistíme, že jsme dosáhli téměř dvojnásobné hodnoty v posílání intimních materiálů neznámým lidem, kdy jimi vyzkoumaná hodnota byla 13,20 %. Důvodem tohoto rozdílu může být opět fakt, že jejich výzkum nezahrnoval i zletilé. Mezi hlavní tři důvody proč respondenti odeslali svoji intimní fotografii patří: dárek pro přítele, jako odpověď na zaslanou sexy fotografii/video a flirt. Ze 41,84 % respondentů, kteří někdy obdrželi intimní materiál od někoho jiného uvedlo 52,44 %, že dotyčnou osobu neznaly osobně a 3,66 % si nebyly jistí.

V podkapitole 2.3.3 jsme se zabývali rizikovými videochaty ve spojitosti s webcam trollingem. V rámci výzkumu nás proto zajímala četnost respondentů, kteří komunikují s neznámými lidmi přes webkameru. Tento druh komunikace přiznalo 28,06 % vybraných žáků střední školy. Z nich se 9,09 % někdy intimně odhalilo před webkamerou. V porovnání s výzkumem autorů Kopecký a Szotkowski (2017) jsme získali negativnější data. Jejich výzkum odhalil, že pouze 12 % dětí komunikuje přes webkameru s neznámými lidmi.

Zaměřili jsme se i na vyhrožování a vydírání skrze intimní materiály, neboli revenge porn, který jsme představili v podkapitole 2.3.2. Dotazníková položka, která se věnovala tomuto tématu byla určena pouze pro ty respondenty, kteří někdy poslali přes internet intimní materiál, nebo se intimně odhalily před webkamerou. Z těchto respondentů čtyři přiznali, že

jim někdo vyhrožoval nebo je vydíral skrze intimní fotografii nebo video. Dle tabulky č.6 víme, že se jednalo o jednu osobu ve věku 17 let, dvě ve věku 19 let a jednu ve věku 20 let. Vzhledem k celému výzkumnému vzorku se s tímto rizikovým chováním setkalo 2,04 % respondentů.

Další riziko internetové komunikace je nedovolené šíření intimních materiálů. Sextortionu jsme se věnovali v rámci podkapitoly 2.3.4 a ve výzkumném šetření navázali otázkou zda byly někomu šířeny intimní materiály přes internet bez jeho souhlasu. Vzhledem k velké míře citlivosti této otázky, nás překvapilo zjištění kladné odpovědi jednoho respondenta ve věku 20 let. Odhalili jsme tedy, že 0,51 % vybraných žáků střední školy zažilo nedovolené šíření jejich intimních fotografií přes internet. Hodačová (2022) uvádí výsledky výzkumu, které stanovují, že ze 14 % dětí, kteří někomu poslali intimní materiál bylo 18 % těchto intimních obsahů zneužito. U dospělých tomu bylo jen ve 3 % případů ze 33 %, kteří někdy někomu poslali intimní fotografii nebo video.

Protože jsou některá vyzkoumaná fakta alarmující, je nezbytné věnovat pozornost i revenci. V rámci výzkumu jsme zjistili, že 75,51 % vybraných žáků střední školy se někdy zúčastnilo preventivní přednášky/besedy související s rizikovou online komunikací, ve školním prostředí. Na grafu č. 15 lze pozorovat, že s rostoucím věkem, klesá míra účasti na těchto přednáškách. Odhalili jsme, že kromě přednášek získávají vybraní žáci střední školy informace o rizicích online komunikace a seznamování ve filmech (71,43 %) a od kamarádů (67,35 %). A kamarádům by se také většina (67,86 %) respondentů svěřila v případě, že by je někdo vydíral nebo obtěžoval skrze intimní materiály.

Co se týká vnímání rizik online komunikace 39,80 % vybraných žáků střední školy ji vnímá jako spíše bezpečnou a nepatrně méně 38,78 % ji vnímá jako spíše rizikovou. U seznamování přes internet je to přesně naopak, i když s trochu větším rozdílem kdy 45,92 % to vnímá spíše rizikově a 40,31 % spíše bezpečně.

Díky relačním otázkám jsme měli možnost srovnat vybrané rozdíly mezi ženami a muži našeho výzkumného vzorku. Formulovali jsme dvě hypotézy, které jsme ověřovali prostřednictvím testu nezávislosti chí-kvadrát pro čtyřpolní tabulku. Prokázali jsme, že četnost seznamování přes internet s neznámými lidmi je u žen i mužů stejná, ale četnost posílání svých intimních materiálů je u žen vyšší než u mužů.

Závěr

Diplomová práce se zabývala rizikovou online komunikací a seznamováním u žáků střední školy. Jejím hlavním cílem bylo popsat rizikovou online komunikaci u žáků střední školy a zjistit výskyt rizikové online komunikace a seznamování u vybraných žáků středních škol. Tento cíl byl plněn na základě dílčích cílů teoretické a empirické části.

První dílčí cíl teoretické části byl vysvětlit komunikaci a online komunikaci. Tohoto cíle se nám podařilo dosáhnout díky kapitole č.1, ve které jsme se navíc zabývali i nástroji online komunikace. Dalším dílčím cílem bylo popsat rizika online komunikace ve vztahu k našemu tématu, což jsme splnili v kapitole č. 2. Uvedli jsme jaké nebezpečí představuje komunikace s neznámými lidmi přes internet. A popsali jsme další rizika jako sexting, revenge porn, webcam trolling a sextortion, které se typicky vyskytují u středoškoláků. Pro úplnost jsme se rozhodli do výčtu zařadit i kybergrooming, který je charakteristický pro celou skupinu dospívajících. Ve třetí kapitole jsme popsali žáka střední školy ve vztahu k online komunikaci a seznamování, čímž jsme splnili předposlední dílčí cíl teoretické části. Posledního jsme dosáhli pomocí kapitoly č. 4, kde jsme představili primární prevenci zabývající se riziky online komunikace a seznamování.

Pro empirickou část jsme stanovili šest cílů. První jsme splnili v kapitole č. 5, kde jsme zhodnotili aktuální stav výzkumů souvisejících s rizikovou online komunikací a seznamováním žáků. Zjistili jsme, že výzkumných šetření na tohle téma vzniklo několik, ovšem většina se zabývala pouze dětmi do 18 let. Zahrnovali tedy pouze část našeho výzkumného vzorku, což může vysvětlovat určité odlišnosti ve výsledcích, které jsme zjistili porovnáním s našim výzkumem.

Druhý cíl byl zjistit výskyt vybraných rizik online komunikace u vybraných žáků střední školy. Tohoto cíle se nám podařilo dosáhnout díky několika otázkám ve výzkumném šetření. U vybraných žáků střední školy jsme prokázali, že 49,49 % se seznamuje přes internet s neznámými lidmi. V souvislosti se sextingem bylo dokázáno, že 21,94 % z nich někdy zaslalo svoji intimní fotografii nebo video jiné osobě a 41,84 % takový intimní materiál obdrželo. Zarážející je fakt, že více než polovina z obdržených intimních materiálů byla od osoby, kterou žáci neznali osobně. Komunikaci s neznámými lidmi přes webkameru přiznalo 28,06 % z nichž se 9,09 % při tomto videochatu intimně odhalilo. Četnost vydírání skrze intimní materiály tzv. sextortion vyšla na 2,04 %. Dokázali jsme také odhalit 0,51 % výskyt v dnešní době oblíbeného

fenoménu revenge porna, kdy byly žákovi na internetu šířeny jeho intimní materiály bez jeho souhlasu.

Mezi nepoužívanější sociální sítě a online služby našich respondentů patří Facebook, Facebook Messenger a YouTube. Bohužel jsme tuhle statistiku ovlivnili tím, že jsme náš dotazník šířili pouze pomocí sociální sítě Facebook a aplikace Facebook messenger a je tedy nepravděpodobné, že by ho vyplnil někdo, kdo nepoužívá ani jednu uvedenou platformu. Sice v porovnání s předešlými výzkumy vychází tyto tři uvedené platformy také na předních příčkách, nicméně míru splnění tohoto třetího cíle necháme na vašem posouzení. Čtvrtý cíl jsme splnili díky již zmíněnému odhalení, že skoro polovina vybraných žáků střední školy se seznamuje přes internet s neznámými lidmi.

Co se týká prevence, podařilo se nám vypátrat, že většina vybraných žáků střední školy absolvovala preventivní besedu zaměřenou na rizika online komunikace. Tohle pozitivní zjištění, kterým jsme mimo jiné splnili pátý cíl, trochu kazí odhalení, že online komunikaci vnímá většina žáků jako spíše bezpečnou. Seznamování přes internet pak vychází u žáků jako spíše rizikové. Tímto zjištěním jsme splnili poslední cíl empirické práce.

Výsledky a závěry realizovaného výzkumného šetření nelze vzhledem k omezenému vzorku respondentů zobecnit na všechny české žáky středních škol, nicméně mohou být použity například pro další bádání v této oblasti. Bylo by zajímavé prozkoumat více do hloubky vybraná rizika online komunikace a zjistit pohled nejen obětí, ale také pachatelů. Co je k danému činu vedlo, zda byli někdy sami obětí. Jestli si uvědomovali, jaká jim hrozí rizika v případě, že je bude oběť žalovat apod. Vzhledem k vysoké míře citlivosti tohoto tématu, by ovšem bylo otázkou, zda by byla získaná data relevantní.

Protože jsme v našem výzkumu zjistili výskyt rizikové online komunikace u vybraných žáků střední školy bylo by vhodné posílit prevenci a dbát na její efektivitu. Jedním z možných řešení je usilovat o zavedení právoplatné pozice sociálního pedagoga do škol, který může mimo jiné vykonávat preventivní a intervenční činnosti. Jeho velkou výhodou je, že není učitel, tedy nikdy nehodnotí žáky z žádného předmětu. Díky tomu k němu mají větší důvěru a nebojí se mu svěřit i o choulostivých tématech, jako např. když se stanou obětí sextortionu nebo revenge pornu. Na základě poznatků z výzkumů lze také konkretizovat a aktualizovat preventivní programy a metodické postupy tak, aby se snížilo riziko negativních dopadů na žáky.

Seznam použité literatury a zdrojů

ANASTASSIOU, Andrea, 2017. *Sexting and Young People: A Review of the Qualitative Literature*. Online. The Qualitative Report, 22(8). Dostupné z: Sexting and Young People: A Review of the Qualitative Literature (nova.edu). [citováno 2023-02-04].

BRIGGS, Peter, SIMON, Walter T. a Stacy SIMONSEN, 2011. *An exploratory study of Internet-initiated sexual offenses and the chat room sex offender: has the Internet enabled a new typology of sex offender?* Online. Sexual Abuse: Journal of Research and Treatment, 23(1). Dostupné z: An_Exploratory_Study_of_Internet-Initiated_Sexual_.pdf. [citováno 2023-02-04].

Česká školní inspekce (ČSI), 2023. *Hodnocení rizikového chování žáků základních a středních škol se zaměřením na oblast kyberšikany*. Česká školní inspekce. ISBN 978-80-88492-22-1.

Český statistický úřad (ČSÚ), 2021. *Využívání informačních a komunikačních technologií v domácnostech a mezi osobami – 2021*. Online. Český statistický úřad. Dostupné z: 7. Sociální sítě | ČSÚ (czso.cz). [citováno 2023-06-17].

DANĚK, Jiří a Jan ŠMÍDA, 2023. Současný stav sociální pedagogiky v praxi a její vztah k sociální práci. *Sociální pedagogika*, 11(1), 22-28.

DLOUHÁ, Marie, SVATOŠOVÁ, Michaela a Hana TANGLEROVÁ, 2016. *Analýza genderově podmíněného kybernásilí v ČR*. Online. Oddělení rovnosti žen a mužů Úřadu vlády ČR. Dostupné z: Kybersikana_final_final-obsah_FINAL.pdf (vlada.cz). [citováno 2023-05-25].

DÖRING, Nicola, 2014. *Consensual sexting among adolescents: Risk prevention through abstinence education or safer sexting?* Online. Cyberpsychology: Journal of Psychosocial Research on Cyberspace. 8(1). Dostupné z: View of Consensual sexting among adolescents: Risk prevention through abstinence education or safer sexting? | Cyberpsychology: Journal of Psychosocial Research on Cyberspace. [citováno 2023-04-03].

DVOŘÁKOVÁ, Michaela, 2020. *Revenge porn a deepfakes: ochrana soukromí v éře moderních technologií*. Online. Revue pro právo a technologie, 11(22), 51-89. Dostupné z: Zobrazit Revenge porn a deepfakes: ochrana soukromí v éře moderních technologií | Revue pro právo a technologie (muni.cz). [citováno 2023-05-25].

E-Bezpečí, 2016. *Kybergrooming a rizikové seznamování v prostředí internetu*. Online. Projekt E-Bezpečí. Dostupné z: kybergrooming.cdr (e-bezpeci.cz). [citováno 2023-02-18].

E-Bezpečí, 2021. *Co je revenge porn*. Online. Projekt E-Bezpečí. Dostupné z: Co je revenge porn - E-Bezpečí (e-bezpeci.cz). [citováno 2023-05-25].

E-Bezpečí, 2022. *Informace o projektu*. Online. Projekt E-Bezpečí. Dostupné z: Informace o projektu – E-Bezpečí (e-bezpeci.cz). [citováno 2023-04-31].

Europol, 2017. *Police across Europe issue warning about the online coercion and extortion of children*. Online. Europol. Dostupné z: Police across Europe issue warning about the online coercion and extortion of children | Europol (europa.eu). [citováno 2023-04-31].

EVROPSKÁ KOMISE, 2022. *Hlavní rysy vzdělávacího systému*. Online. Eurdice. Dostupné z: Česká republika | Eurydice (europa.eu). [citováno 2023-04-01].

EVROPSKÝ PARLAMENT a RADA EU, 2011. *Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/92/EU*. Online. EUR-Lex. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A32011L0093>. [citováno 2023-04-01].

FISCHER, Slavomil a Jiří ŠKODA, 2014. *Sociální patologie: závažné sociálně patologické jevy, příčiny, prevence, možnosti řešení*. Grada. ISBN 978-80-247-5046-0.

GARZA, Gilbert, 2002. The Internet, narrative, and subjectivity. *Journal of Constructivist Psychology*. 15(3).

GAVORA, Peter, 2010. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Paido. ISBN 978-80-7315-185-0.

GIDDENS, Anthony, 1997. *Sociologie*. Argo. ISBN: 80-7203-124-4.

HODAČOVÁ, Veronika, 2022. *Nebezpečí spojená se sextingem*. Online. Policie ČR. Dostupné z: Nebezpečí spojená se sextingem – Policie České republiky. [citováno 2023-06-10].

HRČKA, Michal, 2001. *Sociální deviace*. Sociologické nakladatelství. ISBN 80-85850-68-0.

HRUBOŠOVÁ, Lucie, 2011. *Komunikace pro praxi*. Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-3024-9.

HULANOVÁ, Lenka, 2012. *Internetová kriminalita páchaná na dětech*. Triton. ISBN 978-80-7387-545-9.

CHRÁSKA, Miroslav, 2016. *Metody pedagogického výzkumu*. Grada. ISBN 978-80-247-5326-3.

JANOUSEK, Jaromír, 2015. *Psychologické základy verbální komunikace*. Grada. ISBN 978-80-247-4295-3.

- JEDLIČKA, Richard et al., 2015. *Poruchy socializace u dětí a dospívajících*. Grada. ISBN 978-80-247-5447-5.
- JINDRA, Jaroslav et al, 2021. On-line komunikace. *DIGI moje digitální kompetence*, 17.
- KASALOVÁ, Renata, 2012. *Komunikace*. Online. Benepal. Dostupné z: komunikace (benepal.cz). [citováno 2023-06-09].
- KOLÁŘ, Zdeněk a kol., 2012. *Výkladový slovník z pedagogiky*. Grada. ISBN 978-80-247-3710-2.
- KOPECKÝ, Kamil, 2018. *Omegle: Víte, s kým si vaše dítě videochatuje?* Online. Projekt E-Bezpečí. Dostupné z: Sexting a právo – E-Bezpečí (e-bezpeci.cz). [citováno 2023-02-04].
- KOPECKÝ, Kamil, 2021. *Co je sextortion*. Online. Projekt E-Bezpečí. Dostupné z: Co je sextortion - E-Bezpečí (e-bezpeci.cz). [citováno 2023-06-10].
- KOPECKÝ, Kamil, 2022. *Vydírání zvané sextortion neustává ani v novém roce. V průběhu ledna evidujeme dosud 11 případů*. Online. Projekt E-bezpečí. Dostupné z: Vydírání zvané sextortion neustává ani v novém roce. V průběhu ledna evidujeme dosud 11 případů. - E-Bezpečí (e-bezpeci.cz). [citováno 2023-06-10].
- KOPECKÝ, Kamil, 2023. *Alarmující nárůst případů vydírání (sextortion) v kyberprostoru, E-Bezpečí bojuje v první linii*. Online. Projekt E-bezpečí. Dostupné z: Alarmující nárůst případů vydírání (sextortion) v kyberprostoru, E-Bezpečí bojuje v první linii - E-Bezpečí (e-bezpeci.cz). [citováno 2023-06-10].
- KOPECKÝ, Kamil a René SZOTKOWSKI, 2017. *Sexting a rizikové seznamování českých dětí v kyberprostoru*. Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-4861-9.
- KOPECKÝ, Kamil a René SZOTKOWSKI, 2015. *Co je webcam trolling?* Online. Projekt E-Bezpečí. Dostupné z: Co je webcam trolling? - E-Bezpečí (e-bezpeci.cz). [citováno 2023-02-04].
- KOPECKÝ, Kamil a René SZOTKOWSKI, 2019. *Sexting a právo*. Online. Projekt E-Bezpečí. Dostupné z: Sexting a právo – E-Bezpečí (e-bezpeci.cz). [citováno 2023-02-04].
- KOPECKÝ, Kamil, SZOTKOWSKI, René a Pavla DOBEŠOVÁ, 2021. *Riziková komunikace a seznamování českých dětí v kyberprostoru*. Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-5914-1.

- KOPECKÝ, Kamil, SZOTKOWSKI, René a Veronika KREJČÍ, 2015. *Rizikové formy chování českých a slovenských dětí v prostředí internetu*. Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-4861-9.
- KOPECKÝ, Kamil, SZOTKOWSKI, René a Lukáš KUBALA, 2022. *Bezpečně chování na internetu pro kluky a pro holky – náměty na výukové aktivity*. Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-6197-7.
- KOPECKÝ, Kamil, VORÁČ, Dominik a René SZOTKOWKI, 2023. *Na pravdě záleží*. Univerzita Palackého v Olomouci.
- KOŽÍŠEK, Martin et al., 2012. *Seznam se bezpečně!* Online. Seznam.cz. Dostupné z: seznam_se_bezpecne.pdf (zsnadrazi.cz). [citováno 2023-02-04].
- KOŽÍŠEK, Martin a Václav PÍSECKÝ, 2016. *Bezpečně na internetu*. Grada. ISBN 978-80-247-5595-3.
- KRAUT, Robert, 2002. Internet paradox revisited. *Journal of Social Issues*, 58(1).
- LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ, 2006. *Vývojová psychologie*. Grada. ISBN 978-80-247-1284-0.
- MIOVSKÝ, Michal, Lenka SKÁCELOVÁ, Jana ZAPLETALOVÁ a Petr NOVÁK, 2010. *Primární prevence rizikového chování ve školství*. Sdružení SCAN. ISBN 978-80-87258-47-7.
- MIOVSKÝ, Michal, et al., 2015a. *Prevence rizikového chování ve školství*. Nakladatelství Lidové noviny.
- MIOVSKÝ, Michal et al., 2015b. *Výkladový slovník základních pojmů školské prevence rizikového chování*. Nakladatelství lidové noviny. ISBN 978-80-7422-393-8.
- Ministerstvo práce a sociálních věcí (MPSV), 2020. *Národní strategie ochrany práv dětí 2021–2029*. Online. MPSV. Dostupné z: 4d20b44e-a8c5-6882-d46f-a8d0fb7695d5 (mpsv.cz). [citováno 2023-05-30].
- Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT), 2005. *Vyhláška č. 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků*. Online. MŠMT. Dostupné z: Vyhlášky k zákonu o pedagogických pracovnících, MŠMT ČR (msmt.cz). [citováno 2023-05-31].

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT), 2010. *Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních*. Online. MŠMT. Dostupné z: Metodicke_doporuceni_uvodni_cast.doc (live.com). [citováno 2023-02-04].

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT), 2016. *Metodický pokyn ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních*. Online. MŠMT. Dostupné z: Metodický_pokyn_2016.pdf, MŠMT ČR (msmt.cz) [citováno 2023-05-30].

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT), 2019. *Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2019-2027*. Online. MŠMT. Dostupné z: narodni_strategie_primarni_prevence_2019_27.pdf (msmt.cz). [citováno 2023-05-30].

Ministerstvo vnitra České republiky (MVČR), 2021. *Strategie prevence kriminality v České republice na léta 2022–2027*. Online. MVČR. Dostupné z: Strategie prevence kriminality v České republice na léta 2022 až 2027 - Ministerstvo vnitra České republiky (mvcr.cz). [citováno 2023-05-30].

Ministerstvo zdravotnictví České republiky (MZČR), 2014. *Zdraví 2020 – Národní strategie ochrany a podpory zdraví a prevence nemocí*. Online. MZČR. Dostupné z: Zdraví 2020_Národní strategie ochrany a podpory zdraví a prevence nemocí.pdf (mzcr.cz). [citováno 2023-05-30].

Ministerstvo zdravotnictví České republiky (MZČR), 2019. *Zdraví 2030 – Strategický rámeček rozvoje péče o zdraví v České republice do roku 2030*. Online. MZČR. Dostupné z: <https://zdravi2030.mzcr.cz/zdravi-2030-strategicky-ramec.pdf>. [citováno 2023-05-30].

NAKONEČNÝ, Milan, 2009. *Sociální psychologie*. Academia. ISBN 978-80-200-1679-9.

Operační program Jan Amos Komenský (OP JAK), 2023. *Programový dokument*. Online. MŠMT. Dostupné z: OP_JAK_v2.7.pdf (opjak.cz). [citováno 2023-05-31].

PAULÍK, Karel, 2007. *Psychologické základy lidské komunikace*. Fakulta strojní VŠB.

Pražské centrum primární prevence (PCPP). *Co je rizikové sexuální chování a nevhodné projevy sexuality*. Online. PCPP. Dostupné z: Rizikové sexuální chování a nevhodné projevy sexuality (prevence-praha.cz). [citováno 2023-02-05].

PROCHÁZKA, Miroslav, 2012. *Sociální pedagogika*. Grada. ISBN 978-80-247-3470-5.

- PŘÍHODA, Václav, 1983. *Ontogeneze lidské psychiky. Vývoj člověka od patnácti do třiceti let*. Státní pedagogické nakladatelství.
- SCHNEIDEROVÁ, Soňa, 2017. *Teorie komunikace*. Slezská univerzita v Opavě.
- SOBOTKOVÁ, Veronika, 2014. *Rizikové a antisociální chování v adolescenci*. Grada. ISBN 978-80-247-4042-3.
- SUBRAHMANYAM, Kaveri et al., 2006. Connecting developmental constructions to the Internet: Identity presentation and sexual exploration in online teen chat rooms. *Developmental Psychology*. 42(3).
- SULER, John, 2004. The Online Disinhibition Effect. *Cyberpsychol Behav*. 7(3).
- SZOTKOWSKI, René a kol., 2020. *Sexting u českých dětí*. Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-5793-2.
- SZOTKOWSKI, René a Kamil KOPECKÝ, 2019. *Rizikové seznamování dětí na internetu (průvodce studiem)*. Online. Univerzita Palackého v Olomouci. Dostupné z: 5. Rizikové seznamování dětí na internetu (upol.cz). [citováno 2023-02-04].
- SZOTKOWSKI, René, KOPECKÝ Kamil a Veronika KREJČÍ, 2013. *Nebezpečí internetové komunikace IV*. Online. Univerzita Palackého v Olomouci. Dostupné z: Microsoft Word - MONOGRAFIE.docx (e-bezpeci.cz). [citováno 2023-06-04].
- ŠAFÁŘOVÁ, Michaela, 2002. *Rizikové chování v adolescenci*. Bannister & Principal. ISBN 80-85947-83-8.
- ŠEFČÍKOVÁ, Anna, 2015. *Děti a dospívající online*. Grada. ISBN 978-247-5010-1.
- ŠMAHEL, David, 2003. *Psychologie a internet: děti dospělými, dospělí dětmi*. TRITON. ISBN 80-7254-360-1.
- THOROVÁ, Kateřina, 2015. *Vývojová psychologie: proměny lidské psychiky od početí po smrt*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0714-6.
- VALKENBURG, Patti M. a Jochen PETER, 2007. Preadolescents and adolescents online communication and their closeness to friends. *Developmental Psychology*. 43(2).
- VÁGNEROVÁ, Marie, 2012. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Karolinum. ISBN 978-80-246-2153-1.

VYBÍRAL, Zbyněk, 2009. *Psychologie komunikace*. Portál. ISBN 978-80-7367-387-1.

VYMĚTAL, Jan, 2008. *Průvodce úspěšnou komunikací*. Grada. ISBN 978-80-247-2614-4.

WEICHTOVÁ, Lenka, 2020. Pandemie změnila využívání informačních technologií. *Statistika a My*, 10(11-12), 40-41.

WOLAK, Janis a kol., 2010. Online predators and their victims: Myths, realities, and implications for prevention and treatment. *Psychology of Violence*. 1(S).

Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník, 2009. Online. Sbírka zákonů. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=40&r=2009>. [citováno 2023-02-02].

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), 2004. Online. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Dostupné z: Školský zákon ve znění účinném ode dne 1. 2. 2022, MŠMT ČR (msmt.cz). [citováno 2023-02-02].

Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, 2016. Online. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Dostupné z: zákon o pedagogických pracovnících.pdf, MŠMT ČR (msmt.cz). [citováno 2023-02-02].

Seznam zkratek

ČSI – Česká školní inspekce

ČSU – Český statistický úřad

FB – Facebook

OP JAK – Operační program Jan Amos Komenský

MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky

MŠMT – Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky

MVČR – Ministerstvo vnitra České republiky

MZČR – Ministerstvo zdravotnictví České republiky

PCPP – Pražské centrum primární prevence

SŠ – střední škola

Seznam tabulek a grafů

Seznam tabulek:

Tabulka č. 1: Věková struktura vybraných žáků	47
Tabulka č. 2: Seznamování přes internet s neznámými lidmi – podle věku	50
Tabulka č. 3: Zasílání vlastní intimní fotografie či videa někomu jinému – podle věku.....	54
Tabulka č. 4: Obdržení intimní fotografie či videa – podle věku.....	55
Tabulka č. 5: Komunikování s neznámými lidmi přes webkameru – podle věku.....	56
Tabulka č. 6: Absolutní četnost odpovědí na položku č.17 – podle věku.....	57
Tabulka č. 7: Absolutní četnost odpovědí na položku č. 18 – podle věku.....	57
Tabulka č. 8: Absolutní četnost respondentů, kteří se zúčastnili přednášky či besedy na téma rizikové online komunikace – podle věku.....	58
Tabulka č. 9: Čtyřpolní tabulka pro test nezávislosti chí-kvadrát – online seznamování.....	61
Tabulka č. 10: Čtyřpolní tabulka pro test nezávislosti chí-kvadrát – posílání intimních fotografií.	62

Seznam grafů:

Graf č. 1: Sociální sítě a online služby využívané žáky SŠ – relativní četnost.....	49
Graf č. 2: Relativní četnost odpovědí kolik času denně tráví na sociálních sítích a online službách – celý vzorek	50
Graf č. 3: Relativní četnost respondentů seznamujících se přes internet s neznámými lidmi	51
Graf č. 4 Relativní četnost odpovědí seznamování se s neznámými lidmi – podle věku	51
Graf č. 5: Platformy, na kterých se seznamují vybraní žáci SŠ – relativní četnost.....	52
Graf č. 6: Důvody, proč se vybraní žáci SŠ seznamují na internetu – relativní četnost.....	52
Graf č. 7: Účast na osobní schůzce s neznámým člověkem – relativní četnost	53
Graf č. 8: Účast na osobní schůzce ve vztahu k celému vzorku – relativní četnost	53
Graf č. 9: Příjemci intimní fotografie či videa respondentů – relativní četnost	54
Graf č. 10: Důvod odeslání intimní fotografie či videa – relativní četnost.....	54
Graf č. 11: Obdržené intimní fotografie či videa byla pouze od osob, které respondenti znají osobně – relativní četnost.....	55
Graf č. 12: Komunikování s neznámými lidmi přes webkameru – relativní četnost.....	56
Graf č. 13: Intimní odhalení respondenta při komunikaci s neznámým člověkem přes webkameru – relativní četnost.....	56
Graf č. 14: Relativní četnost respondentů, kterým někdo vyhrožoval nebo je vydíral skrze intimní materiály vzhledem k celému vzorku	57
Graf č. 15: Relativní četnost odpovědí na otázku č. 19 – podle věku.....	58
Graf č. 16: Kdo poučil respondenty o rizicích online komunikace a seznamování přes internet – relativní četnost.....	59
Graf č. 17: Relativní četnost odpovědí na položku č. 21	59
Graf č. 18: Odpovědi respondentů na položku č. 22 - absolutní a relativní četnost.....	60
Graf č. 19: Odpovědi respondentů na položku č. 23 - absolutní a relativní četnost.....	60

Seznam příloh

Příloha č. 1: Schéma vzdělávacího systému České republiky 2022/23

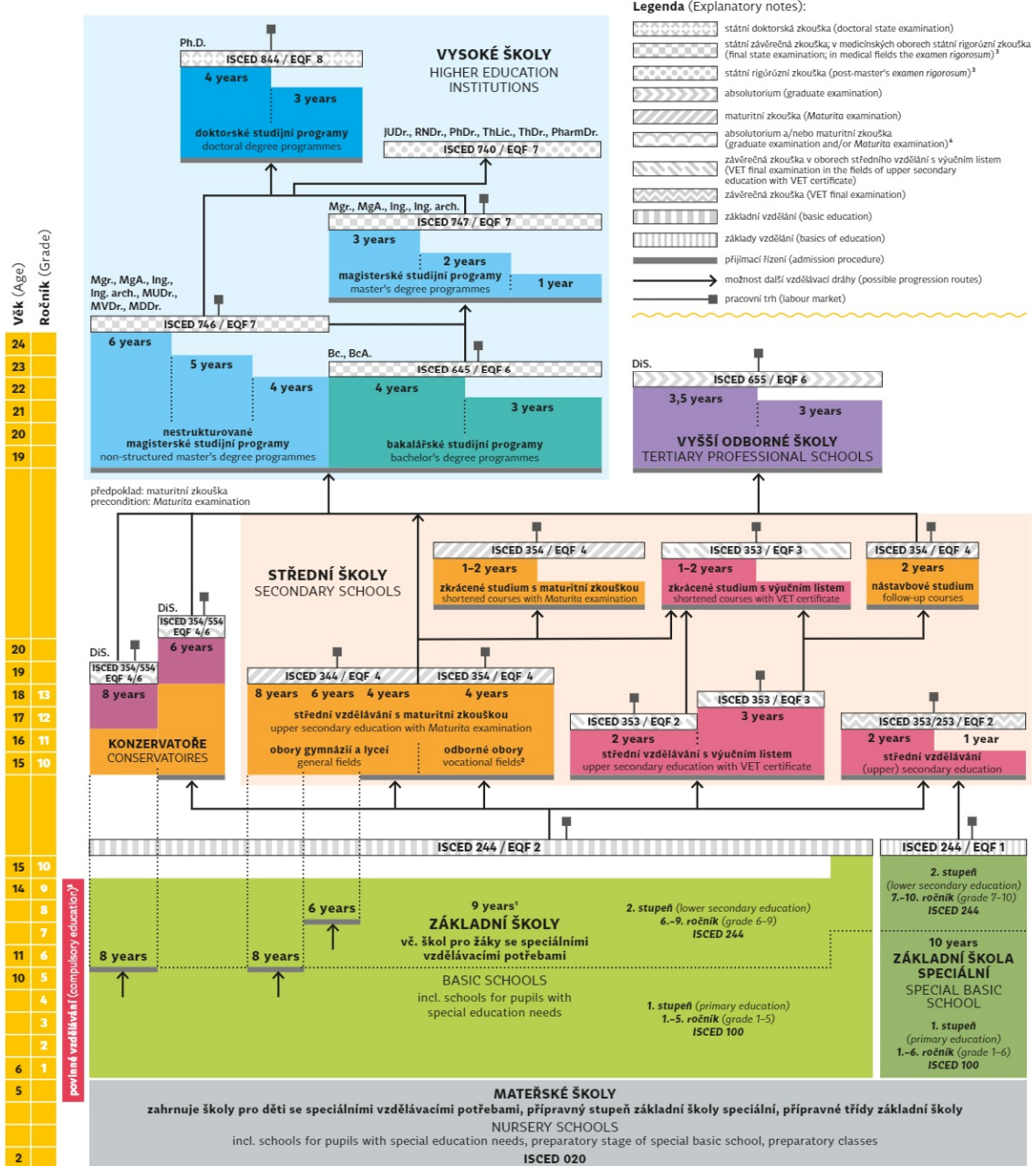
Příloha č. 2: Dotazník

Příloha č. 1: Schéma vzdělávacího systému České republiky 2022/23

Schéma vzdělávacího systému České republiky 2022/23

Diagram of the education system of Czechia 2022/23

¹ Základní vzdělávání pro žáky se zdravotním postižením ve třídách nebo školách s upraveným vzdělávacím programem může trvat 10 ročníků. /Basic education for pupils with disabilities in classes and schools with modified educational programme can last 10 years./

² Absolventi odborných oborů středního vzdělávání s maturitní zkouškou jsou připraveni jak na výkon povolání v oboru, který vystudovali, tak (na základě maturitní zkoušky) oprávnění pokračovat ve studiu na jakékoli vysoké či vyšší odborné škole. /Graduates of vocational fields of the upper secondary education with Maturita examination are prepared both for the performance of a profession in the field they studied and (on the basis of the Maturita examination) entitled to continue their studies at any HEI or tertiary professional school./

³ Existují dva typy státní rigorózní zkoušky: a) zkouška v magisterských medicínských oborech, b) zkouška, kterou držitelé titulu Mgr. mohou v určitých oblastech studia složit aniž by absolvovali další formální studijní program. /Two types of the examen rigorosum (ER) exist: a) ER in master's medical fields, b) post-master's ER that the master's degree holders can pass in certain study fields without further attending of any formal study programme./

⁴ Žáci konzervatoří mohou vykonat maturitní zkoušku nejdříve po čtvrtém ročníku, v osmiletém oboru tanec po osmém ročníku. /Pupils of conservatories can sit for a Maturita examination, but no sooner than after grade 4, in the eight-year field of dance after grade 8./

⁵ Tj. 1 rok povinného předškolního vzdělávání a 9 let povinné školní docházky. /Le. 1 year of compulsory pre-primary education and 9 years fo compulsory school attendance./

Zdroj: Dům zahraniční spolupráce, Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy
Source: Czech National Agency for International Education and Research, Ministry of Education, Youth and Sports

Příloha č. 2: Dotazník

Vážení žáci,

jsem studentka 2. ročníku navazujícího magisterského studia oboru Sociální pedagogika – výchovné poradenství na Pedagogické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci. Tento dotazník je **anonymní** a jeho pravdivým vyplněním nám poskytnete důležité výsledky z této oblasti.

Dotazník je pouze pro **studenty středních škol** (gymnázium, střední odborná škola, střední odborné učiliště) v **okresu Olomouc**, kterým je **15–20 let**.

Velmi Vám děkuji za ochotu a čas strávený nad otázkami v dotazníku.

1. Jaké je vaše biologické pohlaví?*

Žena

Muž

2. Jaký typ střední školy studujete?*

Gymnázium

Střední odborné učiliště

Střední odborná škola

3. Kolik je Vám let?*

15

19

16

20

17

Jiné

18

4. Jaké sociální sítě/služby využíváte?

*Prosím, označte všechny možnosti, které platí.**

Facebook

Snapchat

Facebook Messenger

Skype

Instagram

Omegle

TikTok

Tinder

YouTube

Viber

WhatsApp

E-mail

Twitter

Jiné:

5. Kolik času odhadem denně trávíte na Vámi označených sociálních sítích/službách?*

Méně než hodinu

6 hodin a více

1 až 2 hodiny

Netrávím čas na sociálních sítích/službách

3 až 5 hodin

6. Seznamujete se přes internet s lidmi, které neznáte osobně?*

Ano

Ne

7. Na jakých platformách se seznamujete?

Prosím, označte všechny možnosti, které platí:*

Facebook

Omegle

Facebook Messenger

ELITE date

Twitter

eDarling

LinkedIn

Badoo

Instagram

Štestí.cz

Snapchat

Seznamte.se

TikTok

Tynychat

Skype

Whisper

WhatsApp

Jiné:

Tinder

8. Z jakého důvodu se seznamujete přes internet?

Prosím, označte všechny možnosti, které platí:*

Nedostatek času

Nedostatek jiných příležitostí k seznámení

Stydlivost

Jednoduchost

Touha zkusit co to přinese

Jiné:

9. Šli jste někdy na osobní schůzku s osobou, se kterou jste se seznámili online?*

Ano

Jiné:

Ne

10. Poslali jste někdy někomu svou intimní (obnaženou) fotografii či video?*

Ano, fotografii i video

Ano, ale pouze video

Ano, ale pouze fotografii

Ne

11. Komu jste poslali svou intimní (obnaženou) fotografii či video?

Prosím, označte všechny možnosti, které platí:*

Současnému
příтели/přítelkyni

Člověku, který se mi líbí
a chtěl/a bych s ním být ve
vztahu

Bývalému
příтели/přítelkyni

Krátké známosti

Současnému
kamarádovi/kamarádce

Člověku, kterého jsem
znal/a jen přes internet

Bývalému
kamarádovi/kamarádce

Jiné:

12. Z jakého důvodu jste odeslali vaši intimní (obnaženou) fotografii či video?

Prosím, označte všechny možnosti, které platí:*

Upoutání pozornosti

Jako odpověď na
zaslanou "sexy"
fotografii/video

Flirt

Na prosbu přítele

Získat přítele/přítelkyni

Získ ocenění

Dárek pro
přítele/přítelkyni

Z donucení přítele

Z donucení cizí osoby

Z nudy

Jiné

Pro zábavu

13. Obdrželi jste někdy intimní (obnaženou) fotografii či video od jiné osoby?

*

Ano

Ne

14. Znali jste osobně všechny osoby (osobu), od kterých jste obdrželi intimní (obnaženou) fotografii či video?*

Ano

Nevím

Ne

15. Komunikovali jste někdy přes webkameru s člověkem, kterého jste neznali osobně?*

Ano

Ne

16. Odhalili jste se někdy intimně přes webkameru při komunikaci s člověkem, kterého jste neznali osobně?*

Ano

Ne

17. Vyhrožoval vám někdo nebo vás vydíral skrze vaše intimní materiály (fotografie, videa...)?*

Ano

Ne

18. Šířil někdo na internetu vaše intimní materiály (fotografie, videa...) bez vašeho souhlasu?*

Ano

Ne (Nevím o tom)

19. Absolvovali jste v rámci školy přednášku/besedu na témata spojená s rizikovou online komunikací?*

Ano

Nevím, nepamatuji si

Ne

**20. Kdo Vás poučil o možných rizicích online komunikace a seznamování?
Prosím, označte všechny možnosti, které platí:***

Beseda/ přednáška

Matka

☐ Otec	☐ Kniha
☐ Učitel	☐ Časopis
☐ Kamarád	☐ Film
☐ Spolužák	☐ Já sám/a
☐ Partner/ka	☐ Nikdo
☐ Internet	☐ Jiné:

21. Komu by jste se svěřili, kdyby Vás někdo vydíral nebo obtěžoval, kvůli vašim intimním materiálům (fotografiím, videím...)?*

☐ Rodičům	☐ Sociálnímu pedagogovi
☐ Učiteli/učitelce	☐ Online poradně
☐ Sourozenci	☐ Policii
☐ Kamarádovi/kamarádce	☐ Nikomu
☐ Příteli/přítelkyni	☐ Jiné:

22. Jak moc vnímáte online komunikaci jako rizikovou?*

— zcela bezpečná spíše bezpečná spíše riziková zcela riziková

23. Jak moc vnímáte seznamování přes internet jako rizikové?*

— zcela bezpečné spíše bezpečné spíše rizikové zcela rizikové

24. Kde se nachází vaše střední škola, kterou právě studujete?*

- okres Olomouc
- jiný okres

o **Děkujeme Vám za vyplnění dotazníku!**

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Bc. Nikola Smutná
Katedra:	Ústav pedagogiky a sociálních studií
Vedoucí práce:	doc. PhDr. René Szotkowski, Ph.D.
Rok obhajoby:	2023

Název práce:	Riziková online komunikace a seznamování u žáků středních škol
Název v angličtině:	Risks of online communication and dating of high school students
Anotace práce:	Diplomová práce je zaměřena na rizikovou online komunikaci a seznamování u žáků středních škol. Teoretická část práce popisuje základní pojmy, např. komunikaci, online komunikaci nebo rizikové chování, a dále objasňuje vybraná rizika, které sebou online komunikace a seznamování přes internet přináší. Další část teorie se věnuje žákům středních škol ve vztahu k tématu a primární prevenci. Empirická část popisuje současný stav zkoumané problematiky a následně přípravu, průběh a výsledky výzkumného šetření. Cílem práce bylo popsat rizikovou online komunikaci u žáků střední školy a zjistit výskyt rizikové online komunikace a seznamování u vybraných žáků středních škol.
Klíčová slova:	riziková online komunikace, seznamování na internetu, rizikové chování, prevence, střední škola, žáci
Anotace v angličtině:	The diploma thesis is focused on risky online communication and dating among high school students. The theoretical part of the thesis describes basic concepts, e.g. communication, online communication or risky behavior, and further clarifies the selected risks that online communication and dating via the Internet bring. Another part of the theory is devoted to high school students in relation to the topic and primary prevention. The empirical part describes the current state of the investigated issue and subsequently the preparation, progress and results of the research investigation. The aim of the work was to describe risky online communication among students and to determine the occurrence of risky online communication and dating among selected students.
Klíčová slova v angličtině:	risky of online communication, dating on the Internet, risky behavior, prevention, high school, students
Přílohy vázané v práci:	Příloha č. 1: Schéma vzdělávacího systému ČR 2022/23 Příloha č. 2: Dotazník
Rozsah práce:	79 stran
Jazyk práce:	Čeština